

ürün

SOSYALİST DERGİ

Kasım

1974

5

Ekim devriminin
57. yıl dönümü ●

AYLIK DERGİ ● KASIM 1974 ● YIL: 1 ● SAYI: 5

A. Gelik
tarafından
TUSTAV'a
bağışlanmıştır

ürün
SOSYALİST DERGİ

Sahibi : Ural ATEŞER ● Yazı İşleri Müdürü :
Nuri SAMYELİ ● Yönetim Yeri : Divanyolu,
Klodfarer Cad. No : 38/2, İSTANBUL ● Ya-
zışma ve Havale Adresi P.K. 41 Sirkeci/İSTAN-
BUL ● Genel Dağıtım : DE - DA, Cağaloğlu
Yokuşu, Kemaliye Han, No 4/14, İSTANBUL

- Ankara Dağıtımı : ANKARA DAĞITIM, Bayındır Sokak 38/3
Kızılay/ANKARA ● Abone Şartları : Yıllık 100, Altı Aylık 50 lira. Dış
Ülkeler için iki katıdır ● Dizgi - Baskı : BAŞARAN MATBAASI
- Kapak Baskı : EVREN OFSET

İÇİNDEKİLER

YORUM	3
OLAYLAR	
Dünyada İlk Sosyalist Devrim	4
İNCELEMELER	
Türkiye Toplumunun Gelişim ve Dönüşümü — plan, konsorsiyum, ortak pazar ve 12 mart —	
NECATİ ÖZTÜRK	40
ÇEVİRİLER	
Sovyet İktidar Nedir? — plağa alınmış söylev —	
V. İ. LENİN	75
İşçi, Köylü, Kazak ve Kızıl Ordu Askerleri Milletvekilleri Sovyetlerinin VI. Olağanüstü Kongresinde Devrimin Yıldönümü İçin Söylev	
V. İ. LENİN	76
Rus Devriminin Beş Yılı ve Dünya Devriminin Perspektifleri. Komünist Enternasyonal'in IV. Kongresine Sunulan Rapor	
V. İ. LENİN	91
Ekim Devrimi'nin Dördüncü Yıldönümü İçin	
V. İ. LENİN	104

YORUM

12 Mart askeri darbesinin faşist rejime güç katan «müdahale»si ve şimdi burjuvazinin çeşitli katmalarında yerlerini alan «müdahaleciler»; ve bunlardan biri olarak Ankara Sıkıyönetim Komutanlığı 1 nolu Askeri Mahkemesinde, yargıç olmayan «başbakanlık» görevini yükümlenmiş Tuğgeneral Ali Elverdi; «girişim öncesi girişim» burjuva hukuk deformasyonunu yaratarak, ÜÇ YURTSEVER GENÇİ TAAMMÜDEN ÖLDÜRDÜLER... «Operasyonlar» bu cinayetlerle eklentiler yaptı...

Üç yurtsever genç; dipdiri, pırl pırl, inanç dolu, sehpa bile en küçük bir ürküntü duymadan inancını faşizmin suratına çarparak, asıldı.

Bu gün, aynı general ALİ ELVERDİ, burjuvazinin bir partisine girerken verdiği bir demecde, anılan kanlı dönemde «POLİTİK GÖREVLER» de yaptığını açıkladı. Bu kişi, DENİZ GEZMİŞ, YUSUF ASLAN, HÜSEYİN İNAN'ın idam kararlarına imza koyarken politik görevle kıran; politik görevle tasarlanıp sonuca ulaştırılan cinayeti zevkle seyreden, A.B.D. Emperyalizminin uygun piyonlarından biridir. Duruşmalarda açıklanan iğrenç işkenceleri, telaşla örtbas etmek isteyen, durmadan anlatanların sözünü kesen; duruşma safhalarında aldığı notlarla, savunma safhasındaki iki yurtseveri «Kont-Gerilla» işkence merkezine yollayan bu kişinin «politik görev de yaptım» şeklindeki açıklaması, rejimin simgesidir: Diğer örneklerinden, biçimde farklı FAŞİZM.

Emekli general Türün'ün, bir günlük gazetede ilginç ve iğrenç itirafları; İstanbul 1. Şubede işkence mekanizmasının bugün Toptaşı cezaevinde yatan 14 gence uygulanması; şu gerçeği belirliyor: sıkıyönetimsiz sıkıyönetim döneminde, Güvenlik Mahkemesi Savcıları 15 günlük gözaltı süresini 1. şubede kullanıyor: işkence araçları aynı yerde ince bir teknikle çalışıyor; hazırlanmış, ifade için «yoğrulmuş» sanıklar savcının karşısına çıkartılıyor; koğuşurma aylarca sürüyor, ama savunma ÜÇ GÜN. Yasalar, sıkıyönetimsiz sıkıyönetim dönemi için ustalıkla hazırlanmış... Yargıçlar, karar veriyor: «Düşün özgürlüğü yasası çıksa da kurtulsak, vicdanımız sızlaya sızlaya(!) karar veriyoruz» diyor ve diğer yandan ömür boyu ağır hapis cezalarını takıp takıştırıyor(!)

Dergiler, kitaplar toplatılıyor... Bu ara, ÜRÜN'ün 1, 2, 3 ncü sayılarındaki yazılardan dolayı, alt sınırı 34 yıla varan bir koğuşurma zincirine Güvenlik Markemesi savcılığı «önemle durarak» başlıyor...

Tüm bunlar ürküntü vermiyor. Biliniyor ki, gerçek yargı, başta işçi sınıfı olmak üzere, ezilen tüm halk kitlelerince verilecek. Bundan kimsenin kuşkusu olmasın.

ÜRÜN

OLAYLAR

dünyada ilk sosyalist devrim^(*)

Bu ay, Büyük Ekim Devriminin 57. yıl dönümüdür(**). Büyük Ekim Devrimi; uygun iç ve dış koşulların bir araya geldiği «tarihi an»da Rusya işçi sınıfının başında Bolşevik Partisi olduğu halde, Çarlık otokrasisi ve K. Marx - F. Engels'in Komünist Manifesto'da belirttikleri gerçeğe uygun olarak «burjuvaziyle» olan mücadelelerinde, «kendini bir sınıf olarak örgütlemesi... Devrim yoluyla, hakim sınıf haline gelmesi ve hakim sınıf olarak, eski üretim biçimini zorla süpürüp atması» olarak tanımlanabilir.

Bu tanımlamadan da anlaşılacağı gibi, üzerinde durmamız gereken iki önemli soru ortaya çıkmaktadır: Birincisi, «tarihi an»ı meydana getiren uygun iç ve dış koşullar nelerdir? İkincisi ise, Rusya işçi sınıfı başında Bolşevik Partisi olduğu halde devrimi nasıl, hangi aşamalardan geçerek gerçekleştirmiştir?

Aslında her biri ciltler dolduracak kadar geniş kapsamlı olan bu soruları, bir dergi sayfaları içine ayrıntıları ile yerleştirmeye elbette olanak yok. Bu nedenden, bu sorulara, ayrıntılara girmeden, «suyun yüzündeki köpüğe değil, köpüğün altındakine» bakarak cevap vermeye çalışalım.

(*) Bu yazı şu kaynaklardan yararlanılarak hazırlanmıştır :

- 1 — La Conquete du pouvoir (Histoire de l'U.R.S.S.), Tome I, Jean Elstein.
- 2 — Historie du Parti Bolchevique : Oeuvre Collective-Editions Sociales.
- 3 — Dünyayı Sarsan On Gün : John Reed

(**) Eski Rus takvimi, Batı takviminden 13 gün geridir. Bu yüzden devrimin başarıya ulaştığı 25 Ekim, 7 Kasım'a tekabül etmektedir.

Uygun iç ve dış koşulların açıklamasına geçmeden önce, kısaca bunların neler olduğunu görelim: Birincisi, Rusya burjuvazisinin göreceli olarak zayıf, yetersiz düzeyde örgütlenmiş bir durumda olması, siyasal deneyinin azlığı ve kendine güvensizliği. İkincisi, Rusya işçi sınıfının, niceliksel olarak az olmakla beraber, Rusya'daki dışa bağımlı tekelci kapitalizmin hızla gelişmesi sonucu, büyük sanayi merkezlerinde büyük sayılarda yoğunlaşması ve devrimci mücadelede, bu mücadelenin bütün aşamalarını yaşayarak, çeliklenmiş olması. Üçüncüsü, Rusya nüfusunun büyük çoğunluğunu oluşturan köylülüğün, yine dışa bağımlı kapitalizmin eşitsiz fakat hızla gelişmesi sonucu, bu hız oranında farklılaşarak, büyük kitlesi ile işçi sınıfının doğal müteffiki durumuna gelmesine yol açan proleterleşme ve yarı-proleterleşme sürecine girmiş olması. Dördüncüsü, Rusya işçi sınıfının başında bulunan Bolşevik Partisinin, deneyli, kitle bağları güçlü, marksist-leninist ilkelerle somut pratik arasındaki organik birliği sağlam temeller üzerinde kurmuş, tarihi koşulları şaşmaz bir dikkatle izleyen, toplumdaki güç ilişkilerini doğru belirleyen, nesnel değişikliklere göre devrimci strateji ve taktiği gerekli elastikiyetle uygulayabilen bir parti olması. Beşincisi ise, Devrim için uygun dış koşul olan, Birinci Dünya Emperyalist Paylaşım Savaşının en keskin durumda olduğu ve emperyalist devletlerin birbirine düşman iki kampa ayrıldığı; bu nedenle de, Rusya'nın içişlerine vakit bulup ta karışamayacakları bir dönemde, Bolşevik Partisinin, «Emperyalist savaşı iç savaşa dönüştürelim» parolasının gerçekleşmesi için gerekli ortamın uygun olması. Bu beş nedenin ayrıntılarına geçmeden önce, şu gerçeği hiç bir zaman unutmamak zorundayız: bu beş temel nedenin her biri, diğerlerine bağlı, onlarla iç içe geçmiş bir diyalektik bütünlük içinde olup, bunlardan herhangi birisinin yokluğu, devrimin gerçekleşmesini olanaksız kılacak niteliktedir.

ÇARLIK RUSYA'SINDA BURJUVAZİ

1914'te bir gerçek olarak ortaya çıkan Rusya'nın sanayileşmesi ve tarımda çok daha önceleri başlamış olan kapitalistleşme; Rusya burjuvazisini doğurmuştur. Ancak burada gözden kaçırılmaması gereken, Rusya'da kapitalizmin gelişmesinin, temel nedenlerinden, belki de başlıcasının, yabancı sermaye yatırımlarının varlığı olgusunun olduğudur. Ucuz ve bol el emeği ve enerji kaynaklarının bolluğu, Çarlık Rusya'sının sağladığı kolaylıklarla birleşince, Rusya, Batı sermayesi için en uygun, en verimli ülkelerden biri olmuştur. Batı kapitalizminin ekonomik kolonisi olarak tanımlanabilecek olan Rusya'da, yabancı yatırımların %35'i Fransız, %21'i Alman, %15'i ise Belçika sermayesiydi. Rusya'daki bütün madenlerin

%85'i, metalürji, elektrik ve kimya sanayisinin 1/2'si, tekstil sanayisinin, ise 1/3'ü yabancı sermayenin kontrolü altında idi. 174 milyon nüfuslu ve 21.784.000 kilometrekarelik bu dev boyutlardaki inparatorluktaki yabancı yatırımlar da aynı şekilde, dev boyutlarda tekeli sermaye gruplarını gerektiriyordu. Tröstler ve karteller, ülkenin ekonomik hayatında bu nedenle erkenden önemli bir rol oynamaya başlamışlardı. Örneğin, Prodameta, metalürji sanayisinde bir kartel olup, bu sanayide çalışan işçilerin üçte birini ve bu sanayinin ürünlerinin satışının dörtte üçünü kontrol etmekteydi. Bu kartel, Batı Avrupa'nın büyük bankaları tarafından, özellikle de Fransız ve Belçika bankaları (Union Parisienne, Société Générale, Crédit Lyonnais, Banque de Paris et des Pays-Bas) tarafından yönetilmekteydi.

Petrol sanayisi, Nobmaz (Nobel ve Mazout) karteli tarafından kontrol edilmekteydi. Paris Rotschild Bankası tarafından kurulmuş olan bu kartel, petrol nakliyesinin %40'ını, satışların 1/3'ünü ve üretimin %15'ini kontrol etmekteydi. Royal Dutch Shell, rafinaj işlemlerinin %20'sini kontrolü altında tutmaktaydı.

Büyük Rus bankaları da aynı şekilde, yabancı sermayenin kontrolü altında idi. Bunların en önemlisi olan ve büyük petrol şirketlerini, tütün işleme sanayisini, metalürji sanayisinin büyük bir bölümünü kontrolü altında tutan Banque Russo-Asiatique, Rusyada varolan aksiyonlu banka sermayesinin 1/5'ni temsil etmekte ve aksiyonlarının %60'ı Fransız kapitalistlerinin elinde bulunmaktaydı.

Banque Internationale du Commerce ise, makine sanayisinin, gemi şantiyelerinin, kömür şirketlerinin, altın madenlerinin ve elektrik sanayisinin kontrolünü elinde tutmaktaydı. Bu bankanın sermayesinin 1/3'ü Almanların elindeydi.

Verilen bir kaç örnekten de anlaşılacağı gibi, Rusya burjuvazisi büyük üretim ve mübadele araçlarının çok az bir kısmı üzerinde söz sahibi durumda bulunuyor, bu da onun işbirlikçi niteliğini gösterdiği gibi, ekonomik zayıflığının da nedeni oluyordu.

Rusya burjuvazisinin ekonomik zayıflığından doğan bir diğer önemli özelliği de, siyasal deneyimsizliği ve yetersiz düzeyde örgütlenmiş olması idi. Yüzlerce yılın donup kalmış mirasını taşıyan otokrasinin devlet çarkı, burjuvaziye büyük ölçüde kapalı idi. Bu da, burjuvazinin siyasal deneye, devlet yönetme sanatına sahip olmasını olanaksız kılıyordu. Burjuvazinin bu zayıf, deneyimsiz durumu da, ilerde göreceğimiz gibi, burjuva demokratik devrimden, sosyalist devrime geçişi kolaylaştıracaktır. Burjuvazinin bu zayıflığı onu, Çarlık otokrasisi ile mücadele etmekten de alıkoymaktaydı. Çarlığı, kendisi için, işçi sınıfına karşı bir kalkan olarak kabul eden Rusya

burjuvazisi, bunu fazla hırpalamadan, kapitalizmi geliştirmek için daha modern bir devlete dönüştürmek istediği idi. Ancak, diğer etkenlerle beraber, özellikle asiller ve burjuvazi arasındaki çelişkiler, Çarlığın kendine özgü yapısı ve bu yapıyı değiştirmeye yetenekli olmaması, bütün bu girişimleri engellemekteydi. Birinci Emperyalist Dünya Paylaşım Savaşında da Rusya burjuvazisi, varlık nedeni ve en büyük desteği olan Batılı emperyalist güçlerin desteğinden yoksun kalınca, dengesini iyice yitirmiş ve ayakta duramaz olmuştu. Durumu kısaca bu olan Rusya burjuvazisinin karşısındaki düşman sınıfın, işçi sınıfının durumu nasıldı?

ÇALIK RUSYA'SINDA İŞÇİ SINIFI

İşçi sınıfının doğuşunu ve büyümesini sağlayan sınai gelişim, Rusya'da düz bir çizgi takip etmemiştir. 1890'a kadar yavaş olan sanayileşme, 1900'e kadar hızlanmış; 1901'den 1910'a kadar, özellikle yüzyılın başında ortaya çıkan ekonomik kriz nedeni ile, gözle görülür biçimde yavaşlamıştır. 1911'den 1914'e kadar ise tekrardan hızlanmıştır. Bu sanayi, mali planda olduğu gibi, coğrafik planda da son derece yoğunlu. 1914'te işletme başına işçi sayısı 157 olarak saptanmıştır. Toplam sayısı 3.5 milyonu bulan işçilerin 1 milyonu, 1.000'den fazla işçinin çalıştığı büyük işletmelerde bulunmaktaydı.

Aşağıdaki tablo, fabrika müfettişliği tarafından 1901 ve 1908 yılında işçilerin fabrikalara dağılım oranlarını göstermektedir (6 işçiden az olan işletmeler, demiryolu atölyeleri ve maden işletmeleri bu tabloda yer almamıştır):

Fabrika ve İşletmeler	İşçilerin sayısı		Artış veya Azalış
	1901	1908	
100 işçiye kadar	418.700	352.700	% -16
100'den 500 işçiye kadar	495.300	472.100	% - 5
500'den 1.000 işçiye kadar	272.000	288.300	% + 5
1.000 işçiden fazla	525.600	655.200	% +25
T O P L A M	1.711.600	1.768.300	% + 3

Tablodan da anlaşılacağı gibi, ekonomik kriz, yoğunlaşma sürecini daha da hızlandırmıştır.

Özellikle metalürji ve demir-çelik fabrikalarında yoğunlukla binlerce işçi çalışmaktaydı. Bunlardan en önemlisi olan Petrograd'daki Putilov fabrikasında 24.000 işçi çalışmaktaydı. Oysa aynı dönemde, Fransa'da en önemli sınai işletme olan Creusot'daki Schneider fabrikasında çalışan işçilerin sayısı 10.000'i ancak buluyordu.

Ukrayna'daki Donbass fabrikaları ve Moskova bölgesindeki tekstil fabrikaları için de durum aynı idi. Kısaca özetlersek, Çarlık Rusya'nın şu karakteristik özelliğini daha iyi görebiliriz: sayısal olarak köylülerin çoğunlukta olduğu bir geri tarım ülkesi olan Rusya'da, büyük bir modern sanayi de bulunmakta ve nicelik olarak göreceli azlıkta olan işçi sınıfı, bazı büyük sanayi merkezlerinde ve işletmelerinde yoğunlaşarak dikkati çeken bir ağırlık kazanmaktadır. Rusya'da 1913 yılında 18 milyon ücretli bulunmaktaydı. İşçiler bunun ufak bir bölümünü oluşturmakta ve büyük sanayide çalışan işçilerin gerçek sayısı ancak 3 milyondan biraz fazlayı bulmaktaydı.

Bu 3 milyon işçinin yanısıra ayrıca «yüzen» bir emekçi kesimi, yani yılın belirli aylarında tarlada, belirli aylarında ise fabrikalarda çalışan bir emekçi kesimi vardı. Köy zanaatkarlarının sayısı ise 4 milyonu bulmaktaydı.

174 milyon nüfus içinde sayısı 3 milyonu bulan bir işçi nüfusu elbette azdır. Fakat, işçi sınıfının devrimde tayin edici rolü, niceliğinden değil, niteliksel özelliğinden gelir. Rusya işçi sınıfının devrim sürecinde oynadığı yönetici rolü hazırlayan objektif koşullar ise, daha önce söylediğimiz gibi, büyük sanayi merkezlerinde ve büyük sanayi kuruluşlarda yoğunlaşması ve büyük çapta üretim içinde yer alması ile açıklanabilir. Gerçekten de K. Marx, işçi sınıfının, devrim sürecindeki öncü rolünü hiçbir zaman nicelik açısından değerlendirmemiştir. Marx'ın bu konuda asıl ısrarla üzerinde durduğu, **işçi sınıfının üretimdeki yeri**, yani niteliksel özelliğidir.

Sayısı ve özellikleri bu olan Rusya işçi sınıfının, içinde bulunduğu çalışma ve yaşama koşulları nasıldı?

1906'dan beri iş-günü yasal olarak 10 saat ile sınırlandırılmıştı. Fakat bu yasanın pratikte uygulama alanı bulduğu hemen hemen hiç bir işletme yoktu. İş-günü çoğunlukla 13-14, hatta bazı hallerde ve bölgelerde çok daha fazla bir süreyi bulmaktaydı.

Kadınlar ve çocuklar için gece çalışması yasal olarak yasaklanmakla beraber, bu yasanın da pratikte hiçbir işlerliği yoktu.

İşçilerin hastalıklara ve iş-kazalarına karşı korunması ise bir lüks sayılmaktaydı. Bu alanda da, sadece «adı var kendi yok» cinsinden bir kaç yasa, Çarlık Rusya'sının gün yüzü görmemiş «İş yasaları külliyyatını» oluşturmaktaydı.

İşsizlik sigortası yoktu. İşçilerin emeklilik haklarına gelince, Rus yasalarında bu konuda tek bir söz bile bulunmamaktaydı. İşçilerin içinde buldukları yaşama, konut, beslenme, sağlık koşulları hesaba katılırsa, bu konuda bir yasanın olması da zaten gerekmiyordu. Çünkü, erken ölüm oranı o denli yüksekti ki, emeklilik yaşına erişebilen işçiye pek rastlanmıyordu.

Ücretlere gelince, M. Kovalevski, «Sosyal Rusya» adlı, 1914'te yayınlanmış kitabında bu konuda şöyle yazmaktaydı: «İşçilere bu kadar az ücret ödenen bir sanayi, dünyanın hiçbir yerinde görülmemiştir.»

Gerçekten de, işçi ücretleri, Batı Avrupa ülkelerindekilerle kıyaslanamayacak kadar düşük olmakla beraber, ayrıca, ücretleri % 30-40, oranlarında azaltan bir işçi cezalandırma sistemi de, ücretleri dayanılması güç bir düzeye indirgemekteydi. Bundan başka, birçok bölgelerde daha hâlâ aynı ödeme (malla ödeme) yapılmaktaydı. Yas, cinsiyet ve bölgeye göre ücret farklılaşması da inanılmayacak kadar fazlaydı. Örneğin, Saint-Pétersbourg'da ücretlerin ortalaması yılda 323 ruble iken, bu ortalama Kiev'de 181 rubleyi ancak buluyordu.

1914-1918 Savaşı öncesinde, fiyatların yükselişi, ücretlerin yükselişini çok gerilerde bırakmıştı. Örneğin, 1912'de fiyatların yükselişi %6,3'ü bulurken, ücretlerin yükselişi ancak %1'i buluyordu. Bu da, işçilerin durumunun 19. yüzyılın sonundan beri çok daha kötüleştiğini göstermektedir.

İşçiler, çoğunlukla fabrikaların yanlarında bulunan, gerçek kışlalarda barınıyorlardı. Bu kışla sistemi ile, işçilerin hareketleri çok daha yakından kontrol altında tutuluyordu. Fakat bu durum, aynı zamanda kaçınılmaz olarak, işçi sınıfının iş hayatı dışında da, toplu yaşama, toplu hareket etme alışkanlıklarını kazanmalarını sağlıyordu.

İşçilerin savunma araçlarına (sendikal örgütlenme ve grev) gelince, bunlardan yararlanmak son derece güçtü. Uzun süre, işçiler ne sendikalaşabildiler ne de grev yapabildiler. Ancak 1905 Devrimi öncesinde yasa dışı bazı sendikal örgütler oluşturabildiler: Saint-Petersbourg Matbaacılar sendikası gibi. Aynı yılın Ekim ayında ve daha sonra da 1906 Şubatında, çeşitli sendika kongrelerinin yapıldığı görüldü. 1906'da çıkartılan bir yasa, ilk defa teorik olarak sendikaların varlığını kabul etmekteydi. Fakat bu yasa, ulusal ve mesleki sendikaları yasakladığı gibi, banka memurlarına, devlet görevlilerine, tarım işçilerine, sendikalaşma hakkı tanımıyordu.

Polis, sendikaları sıkı bir kontrol altında tutmaktaydı; vilayet yöneticileri ve belediye başkanlarının, sendikaları geçici olarak kapatmak yetkisi olduğu gibi, hükümet te, «kamu güvenliği gerekçesi» ile istediği zaman, istediği sendikayı kapatabilmekteydi. Bu elastiki kavram, Çarlık otokrasisinin, sendikalar üzerinde her türlü baskıyı sürdürebilmesini sağlıyordu. Ve bu yasanın kabul edilmesinden beri, hükümet, sendikal örgütleri engellemek için herşeyi yapmıştır: 1906 ve 1910 arasında 550 sendika kapatılmış, 600 sen-

dikanın kurulmasına müsaade edilmemiş, 900 işçi sendikal eylem gerekçesi ile tutuklanmış, 400 işçi de Sibiryaya sürülmüştür.

Gerçek kitle sendikal örgütlerinin olanaksızlığının sonuçları ise çok önemli olmuştur; çünkü, sendikal örgütlenmenin olanaksızlığı, işçi sınıfı hareketinin zorunlu olarak siyasal örgütlere yönelmesine yol açmıştır. Ayrıca, reformizm de gerekli nesnel koşullar bulunmadığı için gelişmek olanağını bulamamıştır.

ÇARLIK RUSYA'SINDA KÖYLÜLÜK

Rus İmparatorluğu temelde bir tarım ülkesi idi. Nüfusun %85'i köylerde yaşamakta ve çalışan nüfusun %80'i tarım alanında çalışmakta idi.

Tarımsal çalışmalar ve yaşama koşulları doğal olarak son derece çeşitli idi. İklim koşulları da -son derece soğuk Rus kışları ve Orta Asya'nın cehennemi sıcaklığı- bu koşulların çeşitliliğinde etken olmaktadır. Bazı bölgelerde daha hâlâ göçebe yada yarı-göçebe topluluklar yaşamaktaydı.

Tarım son derece verimsizdi. Geri tarım teknikleri nedeni ile toprağın verimi son derece düşüktü (bir hektardan 6 kental buğday alınabiliyordu). Tarımda makina kullanımı son derece önemsiz olduğu gibi, basit pulluk bile, çok zengin bölgelerin dışında bulunmuyordu. Temel tarım aracı, «sokha» adı verilen odundan yapılmış sabandı. Gübre tüketiminin, aynı dönemdeki Fransa'nın düzeyinde olabilmesi için, 6 milyon olması gerekirken, ancak 82.000 ton civarındaydı. Nadas, çoğu hallerde üç yılda bir uygulanmaktaydı.

Rus köylülerinin büyük çoğunluğu az topraklı idi; topraklar ikiye ayrılmıştı; Birinci cins topraklar, devletin, kurumların ve özel kişilerin toprağı; ikinci cins ise Mir toprakları idi. Avrupa Rusya'sının (Finlandiya ve Polonya hariç) 50 vilayetini kapsayan aşağıdaki tablo, Rusya İçişleri Bakanlığı İstatistikler Merkez Komitesi tarafından 1905 yılında sağlanan rakamlardan yararlanılarak hazırlanmıştır :

Mülkiyet biçimine göre toprak dağılımı	Milyon desiatin olarak (Desiatin: 1 ha, 0925)
Devlet mülkü	138,2
Kiliseler	1,9
Manastırlar	0,8
Şehirler	2,1
Çeşitli Kurumlar	4,1
Şirketler ve Kumpanyalar	15,8
Küçük Özel Mülkiyet :	
— 20 desiatine kadar	3,2
— 20 den 50 desiatine kadar	3,3
— 50 desiatinden fazla	79,4

Mir toprağı, köyün ortak mülküdür. Avrupa Rusya'sının bu 50 eyaletinde 138 milyon desiatin Mir toprağı bulunmaktaydı. Mir topraklarının dağılımı çoğu kez kesin olduğundan, köy nüfusunun artışı ile, ortak mülk toprağından yeterince yararlanmak o denli güçleşiyordu. Yoksul köylüler, mir toprakları dışında kalan toprakların çok az bir kısmına sahip olduklarından, sürekli toprak sıkıntısı çekmekteydiler. Bu nedenle, köylülerin çoğunluğu, büyük toprak sahiplerinin topraklarında yarıcı olarak çalışmak zorundaydılar.

Köylülerin toprak durumu, 1906'da Stolypin tarafından yapılan reformlardan sonra daha da kötüleşmişti; çünkü, bu reformların amacı, mir topraklarını, yeni bir büyük toprak sahipleri kategorisi, kulaklar lehine parçalamaktı.

Kısacası, Devrim öncesinde, köylülerin toprağı, kulaklar hariç artmamış, tam tersine, her köylü ailesine düşen toprak parçası, demografik basınç nedeni ile 1861'den beri yarı yarıya azalmıştı.

1861'den itibaren Rus köylüsünün özgürlüğü tanınmış, servaj ve köylülerin senyöre kişisel bağımlılık ilişkileri hukuki planda kaldırılmıştı. Hukuki planda elde edilen bu özgürlük, toprakların dağılım sisteminde herhangi bir değişiklik getirmediği için, köylünün topraktan kopmasına yol açmış ve büyük köylü kitleleri, ucuz ve bol iş-gücü potansiyeli olarak şehirlere göçetmiş, bu da 19. yüzyılda ülkenin sanayileşmesi için gerekli iş-gücünü oluşturmuştu. Böylece 1865'den 1890 yılına kadar 25 yıl içinde, yalnız büyük fabrikalarda ve demiryollarında çalışan işçi sayısı, 706 binden 1 milyon 433 bine çıkarak iki katından fazla atmıştır.

Kapitalizm ise köylük bölgelerde gelişmesine devam etmekte idi. Devrim öncesi, Rusya'nın sayıca en kalabalık nüfusunu oluşturan köylülük, çözülüp, parçalanarak farklılaşmaktaydı. Köylerde, bir yanda, zengince köylüler arasından, daha yukarı bir tabaka, köy burjuvazisi denilebilecek bir üst kulak sınıfı sivrilirken; öbür yanda bir çok köylünün ocakları sönüyor, yoksul köylülerin, köy proleterlerinin ve yarı-proleterlerinin sayısı gittikçe artıyordu.

1903 yılında Rusya'da artık 10 milyona yakın köylü ailesi vardı. Lenin, «Yoksul Köylülere» adlı broşüründe bu 10 milyondan en az 3,5 milyon ailenin **atı olmayan köylüler** olduğunu hesaplamıştı. Bunlar en yoksul köylü aileleriydi. Ya toprakları yetmediğinden yada ellerindeki toprağı işleyebilecek durumda olmadıklarından bunlar yılın bir bölümü toprakta çalışıp, geri kalan bölümünde de başka geçim kaynakları araştırmak için başka bölgelere göç ederlerdi. Bu en yoksul köylüler, proletaryaya en yakın durumdaydı. Lenin, bunlara köy proleterleri, yada yarı-proleterler ismini vermektedir.

Öte yandan toplam 10 milyon köylü ailesinden 1,5 milyonu zengin köylü aileleri olup, köylülerin ekili tüm topraklarının yarısını ellerine geçirmiş bulunuyorlardı. Bu köy burjuvazisi, yoksul ve orta köylüleri ezerek, köy proleterlerini ve gündelikçileri sömürerek zenginleşiyor, tarım kapitalistleri haline geliyorlardı.

Gittikçe yoksullaşan köylülüğün büyük bölümünün yaşama koşulları da son derece kötüydü. Sürekli açlık ve sağlık koşullarının kötülüğü nedeniyle, köylerde çocuk ölümü oranı % 25-30'a varmaktaydı. Tifüs, kolera salgınları sık sık görülmekteydi. Sadece 1910 yılında bütün İmparatorlukta 185.000 kolera olayı saptanmıştı. Malarya ve uyuz salgın durumundaydı. Örneğin, 1910 yılında, Samara vilayetinde 225.000, Saratov'da 167.000 malarya olayı ve Viatka vilayetinde 400.000 uyuz olayı saptanmıştı. Köylü nüfusunun % 90'ının okuma-yazma bilmezliği yanı sıra, Çarlığın bilinçli olarak teşvik ettiği votka tüketimi, köylünün gerçek afyonu idi. Votka tekeli elinde tutan Devletin, tüm bütçe gelirlerinin % 22'si votka üzerine konulan vergilerden gelmekteydi. Devlet, 1904 yılında, 70 milyon vedro, 1908'de 86 milyon vedro (1 vedro : 12,5 litre) votka satmıştı.

RUS SOSYAL-DEMOKRAT İŞÇİ PARTİSİ VE ÇARLIK RUSYASINDA SİYASAL HAYAT

Rus Sosyal-Demokrat İşçi Partisinin (R.S.D.İ.P.) kuruluşu, gelişimi ve devrim sürecindeki yönetici rolünden sözdebilmemiz için, içinde doğup geliştiği siyasal ortamı devraldığı mirası ve niteliğini kazanmasına yardımcı olan mücadelelerini görmemiz gerekmektedir.

1825 yılında ilk defa, Çar Birinci Aleksandr'ın ölümü ve Birinci Nikola'nın tahta çıkışı sırasında, Saint-Petersbourg'daki çarlık birlikleri ayaklanmışlardı. Dekambristler ayaklanması adı verilen (Décembre: Aralık. Olay Aralık ayında olduğu için bu isim verilmiştir) bu ayaklanma, kanlı bir şekilde bastırılmış, fakat anıları Birinci Nikola ve ondan sonra gelenler üzerinde çok etkili olmuştur. Bu durum da, zaten son derece sert ve katı olan rejimi, daha da sertleştirmiş ve katılaştırmıştır. Bu ayaklanmanın bastırılmasından sonra, uzun yıllar rejime karşı ciddi bir muhalefet görülmemiştir.

Bu sessiz geçen yıllardan sonra ortaya çıkan muhalefete, düşmanları, «Nihilist» (Latince Nihil: hiç bir şey) adını vermişlerdir. Siyasal rejimi ve geleneksel felsefeyi eleştiren herkes nihilist olarak kabul edilmekteydi. Bunlar, bazen, yanlışlıkla da olsa, hiç bir şey istememekle, yâni anarşistlikle itham ediliyorlardı. Gerçekten

de bu dönemde, Bakunin'in genç kuşak üzerindeki etkisi oldukça kuvvetli idi.

Nihilistler, duygu ve düşüncelerini, eleştirici tutumlarını gösteren sembolik hareketlerle belirtiyorlardı. Örneğin, şehirlerde oturanların çoğunluğunun aksine, nihilist erkekler, saçlarını uzatıyorlar, nihilist kadınlar ise, saçlarını kısa kestiriliyorlardı. Materyalizmi savunuyorlar, bütün insanlığın dostu olduklarını ilan ediyorlar ve kadının kurtuluşunu istiyorlardı.

Çernişevski, «Biz, insanın üstünde hiç bir şey kabul etmiyoruz» diyordu. Alexinski'nin tanımlamasına göre ise, nihilizm bir çok yönlerden, «burjuva bireyin, kişisel özgürlüğü kısıtlıyan bütün engellere karşı savaş açmasıydı.»

Çernişevski, bu başkaldırımı, «Ne Yapmalı?» kitabında işlemiştir.

İkinci Aleksandr'ın reformları aydınlar arasında umutların doğmasına yol açmış, fakat 1863'te Polonya ayaklanmasının kanlı bir biçimde bastırılmasından sonra bu umutlar suya düşmüştü.

Bununla beraber, muhalefet, çarlık rejiminde açılan bir kaç gedikten yararlanmanın yolunu bulmuştu. Bunun yankısı, bölge yada kanton meclisleri olan «zemstva»ların ve asiller ile burjuvazinin yüksek tabakalarının oluşturduğu belediye «duma»larının kurulusunda görülmekteydi.

Bundan sonra, Batıcılar ve Slavcılar arasında süren tartışmalar, Rusya'nın siyasal hayatında on yıldan fazla hakim olmuştur. Batıcılar, rejimi avrupalılaştırarak, liberal reformların yapılmasını isterlerken; Slavcılar, serflerin özgürlüğe kavuşmasını istemekle beraber, Rusya'nın geleneksel özelliklerine, yani otokrasiye, ortodoksluğa, mir'e, Rus halk duygusuna (NARODNİTCHESTVA)'ya bağlı kalınması gerektiği üzerinde ısrar ediyorlardı.

Narodniklik, yada Popülizm, işte bunların en radikal unsurlarından kaynaklanmaktaydı. Bu dönemde, Rusya'da kapitalizm geliştikçe, işçi sınıfı da gitgide örgütleniyor, devrimci savaşa yetenekli, ileri ve güçlü bir kuvvet halini alıyordu. Fakat, Narodnikler, işçi sınıfının öncü rolünü anlamıyorlardı. Rus Narodnikleri, yanlış bir düşünce ile, işçi sınıfını değil, köylüyü başlıca devrimci güç sayıyorlar; Çar ve toprak senyörlerinin hakimiyetini, sırf köylü ayaklanmaları yoluyla devirmenin mümkün olduğunu düşünüyorlardı. Narodnikler, işçi sınıfının ne olduğunu bilmiyorlar, köylülerin işçi sınıfı ile ittifak yapmadan, işçi sınıfının yönetimi dışında kalarak tek başına Çar ve toprak senyörlerini yenemeyeceklerini anlamıyorlar-

dı. Narodnikler, işçi sınıfının, toplumun en devrimci ve en ileri sınıfı olduğunu anlamıyorlardı.

Narodnikler, ilkin, köylüleri Çarlık iktidarına karşı savaşa sokmaya giriştiler. Bu amaçla köylü kılığına giren devrimci aydın gençler, köylere, o zaman denildiği gibi «halka doğru» gittiler. Ama köylü, onların arkasından gitmedi. Çünkü, onlar köylüleri de gereği gibi tanımiyorlardı. Bu genç devrimcilerin çoğunluğu, polis tarafından tutuklandı. Narodnikler bu kez, Çarlık yönetimine karşı savaşı, halkın katılması olmaksızın, sırf kendi güçlerine dayanarak yürütmeye karar verdiler; oysa, bu daha da ciddi hatalara düşmelerine yol açtı.

1877'de «Toprak ve Özgürlük» adlı bir gizli örgüt kurdular. 1878 Şubatında bu örgütün üyesi bir kız öğrenci, Vera Zassuliç, Saint-Petersbourg polis müdürünü tabancayla ağır yaraladı.

Büyük baskılara rağmen, önemli devlet yöneticilerine ve kraliyet ailesine karşı suikastler çoğaldı. Giderek, «Toprak ve Özgürlük» örgütü ikiye ayrıldı. Ve bundan doğan «Halkın İradesi (Narodnaya Voloya)» örgütü, temel eylem politikası olarak bireyci terör politikasını kabul etti ve 1 Mart 1881 günü bu örgüte bağlı kişiler attıkları bir bomba ile Çar İkinci Aleksandr'ı öldürdüler. Fakat bunun halka hiç bir yararı dokunmadı. Çünkü tek tek kişileri öldürmekle, Çarlık yönetimini devirmenin olanağı yoktu.

Bireyci terör politikası, Narodniklerin, etkin «kahramanlarla» bu kahramanlardan yiğitlik bekleyen pasif «kalabalık» hakkındaki yanlış teorilerinin sonucuydu. Bu hatalı teori, tarihi, ancak, seçkin, tek tek kişilerin yaptığı, Narodnik yazarların küçümseyişle «kalabalık» diye adlandırdıkları yığınlara, halka, sınıflara gelince bunların bilinçli ve örgütlü hareketlere yetenekleri olmadığını ve «kahramanların» arkasından ancak körükörüne gidebileceklerini ileri sürüyordu. Bunun için Narodnikler, işçi sınıfı ve köylüler arasında devrimci kitle eylemlerinden el çekip, bireyci terörizme başvurdu. Bu aslında zorluktan, güçlükten bir çeşit kaçma olarak nitelendirilebilir. Fakat sadece bir kaçma olarak kalsa pek o kadar büyük bir zararı olmayacak olan bu eğilim, ezen sınıfın temsilcilerini tek tek devrime bir yararı olmayan suikastlerle öldürmekle, emekçi halkın dikkatini, bu ezen sınıfa karşı mücadeleden uzaklaştırıyordu. Ve böylece işçi sınıfının ve köylülüğün devrimci insiyatifinin ve eyleminin gelişmesine set çekiyorlardı Narodnikler, devrimde işçi sınıfının kendi öncü rolünü anlamasına engel oluyorlar, işçi sınıfının bağımsız partisinin kurulmasını köstekliyorlardı.

Bu nedenden Rusya'da marksizm ancak narodniklerle mücadele ederek gelişip güçlenebilirdi.

Narodniklerin «Toprak ve Özgürlük» örgütünden ayrılan ikinci grup ise «Kara Paylaşım» adını almış ve siyasal propagandayı çalışma alanı olarak benimsemişti.

Narodniklerin, «Toprak ve Özgürlük» örgütünden doğan, «Halkın İradesi» grubu daha sonraları, Sosyalist-Devrimci Partinin kurulmasına, ikinci grup olan «Kara Paylaşım» ve bunun takipçisi «Emeğin Kurtuluşu Grubu» da, Rus Sosyal Demokrat İşçi Partisinin kurulmasına yol açacaktır.

Rusya'da marksizmin yayılmasında büyük önemi olan «Emeğin Kurtuluşu Grubu» üzerinde durmamız gerekmektedir. Çünkü, bu grubu oluşturanların bir çoğu, ilerde Rus devrimci hareketine olumlu yada olumsuz yönleriyle etki edecek, bu hareketi yönlendirecek kimselerdir.

Plekhanov, Axelrod ile beraber «Emeğin Kurtuluşu Grubu»nun kurucusudur. Daha önceleri, kendisi de bir Narodnik olan Plekhanov, ülke dışında bulunduğu yıllarda marksizmi inceleyerek narodniklikle ilgisini kesmiş ve marksizmin seçkin bir propagandacısı olmuştur.

«Emeğin Kurtuluşu Grubu» marksizmi Rusya'da yayma alanında çok büyük bir görevi yerine getirmiştir. Bu grup, Marx ve Engels'in eserlerini rusçaya çevirerek dışarda bastırılmış ve Rusya'da gizli gizli yayınlamıştır. Plekhanov, Axelrod, Zassuliç ve grubun öteki üyeleri, bir çok eserler yazmışlar; bu eserlerinde Marx ve Engels'in teorisini, bilimsel sosyalizmi açıklamışlardır. Plekhanov'un, «Sosyalizm ve Siyasal Mücadele», «Aramızdaki Anlaşmazlıklar», «Tekçi (Monistik) Tarih Görüşü Üzerine» adlı kitapları Rusya'da Marksizmin zafere ulaşmasını büyük ölçüde sağlayan eserlerdir. Özellikle bu son eseri, yâni «Tekçi (Monistik) Tarih Görüşü» büyük önemi olan bir eserdir. Lenin, bu eserin, «bütün bir kuşak boyu Rus marksistlerinin yetişmesine hizmet ettiğini» söylemiştir.

Plekhanov, Narodniklere karşı yazdığı eserlerinde, sorunu, Narodniklerin ortaya koyduğu gibi; Rusya'da kapitalizm gelişecek mi, gelişmeyecek mi biçiminde koymanın, sağma olduğunu ispatladı. Plekhanov, söylediklerini olaylarla kanıtlayarak, Rusya'nın kapitalist gelişme yoluna çoktan girmiş olduğunu, onu bu yoldan döndürebilecek hiç bir kuvvetin olmadığını açıklamıştır.

Plekhanov'a göre, devrimcilerin işi, Rusya'da kapitalizmin gelişmesini durdurmak değildi. Zaten bu onların elinden gelmezdi. Devrimcilerin görevi, kapitalist gelişme sonucu ortaya çıkan güçlü devrimci kuvvete, işçi sınıfına dayanarak, onun sınıf bilincini ge-

liştirmek ve onu örgütlenirerek, kendi öz partisini, işçi sınıfı partisini meydana getirmek için ona yardım etmekte.

Plekhanov, Narodniklerin görüşlerindeki temel hatalardan biri olan, devrimde proletaryanın öncülük rolünü inkar eden görüşlerini de çürütmüştür. Köylünün sayıca üstün ve proletaryanın ona oranla sayıca az olmasına rağmen, devrimcilerin başlıca umutlarını proletaryaya ve proletaryanın gelişmesine bağlamaları gerektiğini söylüyordu.

Niçin proletrya? diye soruyor ve şöyle cevaplandırıyor :

Çünkü, proletrya şimdi sayıca az olmasına rağmen, en ileri ekonomi biçimi olan büyük çapta üretim sistemine bağlı emekçi bir sınıftır ve bu yüzden de geleceği elinde tutan sınıftır.

Çünkü, proletrya, sınıf olarak gitgide büyüyen, siyasal bakımdan gitgide gelişen, büyük çapta işletmelerdeki çalışma koşulları gereği kolayca örgütlenebilen bir sınıftır; proleterlik durumundan dolayı en devrimci sınıftır, çünkü onun devrimde, zincirlerinden başka kaybedeceği hiçbir şey yoktur.

Köylüye gelince, durum farklıdır.

Köylü, sayıca çoğunluğu oluşturmasına rağmen, en geri ekonomi biçimi olan küçük üretime bağlı emekçi bir sınıftır, bu yüzden de onun önünde büyük bir geleceği yoktur, olamaz da.

Köylü, sınıf olarak, yükselmek şöyle dursun, tam tersine, yıldan yıla parçalanarak, burjuvazi (kulaklar) ve yoksul köylüler (proleterler ve yarı-proleterler) biçiminde farklılaşmaya uğramaktadır. Üstelik te, dağınıklığı yüzünden köylü, proletrya göre daha zor örgütlenilmekte ve küçük mülkiyetçi durumu gereği, devrim hareketine yanaşmakta proletrya'dan daha az heves göstermektedir.

Plekhanov ve arkadaşları, Narodniklerin ikinci temel görüşleri olan «yığınların bir kalabalık olduğu, tarihi ancak kahramanların yaptığını ve kalabalığı kahramanların halk haline getirdikleri» görüşünü de çürütmüşlerdir. Plekhanov, tarihi kahramanların yapmadığını, tam tersine, kahramanları tarihin yaptığını söylemiştir. Dolayısıyla, halkı yaratanların kahramanlar değil, kahramanları yaratan ve tarihi ilerletenin halk olduğunu açıklamıştır. Bu düşünceleri geliştiren Plekhanov, Kahramanların, seçkin kişilerin, toplumu gelişme koşullarını doğru anlayabildikleri ve bu koşulları iyileştirme yolunu doğru olarak kavrayabildikleri ölçüde toplumun hayatında önemli bir rol oynayabileceklerini, fakat eğer, kahramanların, seçkin kişilerin, toplumun gelişme koşullarını doğru anlayamadıkları, kendilerini tarihi yapan kişiler sanarak toplumun

tarihi zorunluluklarına karşı geldikleri taktirde, gülünç ve hiç kim-
senin işine yaramıyan zavallılar durumuna düşeceklerini belirtmiş-
tir.

Plekhanov ve arkadaşlarının marksizmi Rusya'da ısrarla ve
inançla savundukları bu dönemde; kapitalizmin gelişmesi ve sana-
yileşme de Rusya'da yeni bir sınıfı, işçi sınıfını hızla geliştiriyordu.

İşte bu dönemde, Rusya'da artık işçi sınıfı hareketi ile bilim-
sel sosyalizm düşüncelerinin bütünleşmeye, birleşmeye başladığı
görölmektedir.

Gerçekten de, 1878'te Saint-Petersbourg'da başta marangoz
Khalturin ve tesviyeci Obronski'nin bulunduğu, Rusya İşçileri Ku-
zey Sendikasının kurulması, Rusya işçi sınıfı hareketinde niteliksel
değişikliğin ve bilimsel sosyalizm ile bütünleşmesinin ilk en önemli
adımlarından birisidir. Bu sendikanın programında çizilen, sendi-
kanın amacı ve yönü, Batının sosyal-demokrat işçi partilerine
benziyordu. Bu sendika, sosyalist devrimi gerçekleştirmeyi, «son
derece adaletsiz bir sistem olan mevcut politik ve ekonomik siste-
mi» yıkmayı kendisine nihai amaç olarak benimsemişti. Sendikayı
kuranlardan Obronski, bir süre yurt dışında kalmış, orada marksist
sosyal-demokrat partilerin ve Marxın yönettiği Birinci Enternasyo-
nal'in eylemlerini görüp incelemişti. Onun bu niteliği, Rusya İşçi-
leri Kuzey Sendikasına damgasını vurmuştu. Bu sendika, halka;
söz, basın, toplantı özgürlüğü v.d. gibi politik özgürlükler ve hak-
lar kazandırılmasını, en acil görev olarak kabul ediyordu. Sendi-
kanın en yakın hedeflerinden biri de, iş gününün kısaltılmasını ve
fabrikalardaki para cezası sisteminin kaldırılmasını sağlamaktı.

Bu sendika bir çok işçi grevlerini yönetmiş, fakat Çarlık hü-
kümeti tarafından ezilip dağıtılmıştır. Fakat işçi sınıfı hareketi ar-
tık bölgeden bölgeye git gide yayılarak yükselmeye devam etmiştir.
1881-1886 yılları arasında beş yıl içinde 80 bin işçinin katıldığı 48
grev olmuştur. Özellikle 1885 yılında Orenkhovo-Zuyevo şehrinde
8 bin işçinin çalıştığı Morozov fabrikasında patlak veren grevin,
Rusya devrim hareketi tarihindeki yeri büyüktür. 1896 yılında 22
pamuklu dokuma fabrikasında çalışan 30.000 işçi, 10,5 saatlik iş gü-
nü için büyük bir grev hareketine girişmişlerdir. Yine bu arada,
Saint-Petersbourg'da bir «Emeğin Kurtuluşu İçin Mücadele Birliği»
kurulmuş; bir diğer «Birlik»te güneyde kurulmuştur.

Ülkenin diğer bölgelerinde başka marksist çevreler ortaya çık-
mıştır: özellikle, Ukrayna'da, Kazan'da, Samara'da (bugünkü Kou-
ıbychev), Nijne-Novgorod'da (bugünkü Gorki) ve Odessa'dakiler
önemli idiler.

1893'te Polonya'da bir sosyalist örgüt kurulmuş ve 1897'de bir
«Rusya ve Polonya Yahudi İşçiler Birliği» (Bund) kurulmuştur.

1898 yılında, 1-3 Mart arasında, Saint-Petersbourg, Moskova, Kiev, Ekaterinoslav Mücadele Birliklerinin, Bund'un ve Kiev'deki gizli bir gazetenin temsilcileri olan 9 delege, Beyaz-Rusya'nın başkenti olan Minsk şehrinde toplanmış ve Rus Sosyal-Demokrat İşçi Partisini (R.S.D.İ.P.) kurmuşlardır.

Bu kongreye katılan delegelerin büyük bir kısmı sonradan tutuklanmışlardır. Aslında, Partiyi tekrardan kurmak gerekiyordu, çünkü, kuruluş sadece kağıt üstünde kalmıştı.

1900 yıllarında, bir grup sosyal-demokrat, İskra adlı ve Plekhanov, Lenin, Martov tarafından yönetilen bir sosyalist derginin ilk sayısını çıkarmışlardı. Bu derginin çıkışından üç yıl sonra, R.S.D.İ.P. nin gerçek kurucu kongresi Rusya dışında, 30 Haziran - 23 Ağustos 1903 tarihleri arasında önce Brüksel'de, sonra da Londra'da toplanmıştır. Bu kongreye 43 delege katılmıştır. Bu kongreye katılanlar arasında yaşlılar grubunun başını Plekhanov, Axelrod, Vera Zassuliç; gençler grubunun başını ise, Lenin, Martov, Trotski çekmekteydiler. İşte bu 2 nci Kongrede, Lenin'in adı bütün gücü ile ortaya çıkmış ve 2 nci Kongreden itibaren Lenin'in görüşleri ana hatlarıyla kendini kabul ettirmiştir. Bu kabul ettiriş, elbetteki kolay olmamış ve R.S.D.İ.P. bu 2 nci Kongreden itibaren ikiye bölünmüştür: Bundan böyle Lenin'in taraftarları Bolşevik (Çoğunlukçu), Lenin'in hasımları ise Menşevik (Azınlıkçı) olarak isimlendirilmiştir. Ancak Lenin bu çoğunluğu büyük güçle elde edebilmiştir. Menşeviklerin safında yer alan Bundçuların, Kongreyi terketmeleri ile oylamada çoğunluğu kazanmıştır. Bundçuların Kongreyi terkediş nedenleri ise, bunların Parti içinde özel bir duruma sahip olmayı istemeleri idi; Bund, Rusya'da Yahudi işçilerin tek temsilcisi olarak tanınmak istiyordu. Bund'un bu isteğini kabul etmek ise, Parti örgütlerinde işçileri milliyetlere göre bölmek, işçilerin bölge esasına göre kurulmuş ortak sınıf örgütlerinden vaz geçmek demektir. Yani, Parti örgütü saflarına, küçük-burjuva milliyetçiliğini sokarak, işçi sınıfının ortak çıkarlarını milliyetlere göre bölüp, zayıflatmak demektir. Bundçuların bu şoven tutumları, Kongrede oybirliğiyle reddedilince, Kongreyi terketmişlerdi.

Bundan sonra Kongre'de ortaya çıkan asıl büyük çatışma, Parti tüzüğüünün 1 nci maddesi konusunda oldu. Martov, Vera Zassuliç, Trotski ve Axelrod, Lenin tarafından önerilen, tüzüğün birinci maddesine yani;

«Partinin programını kabul eden, partiyi maddi bakımdan destekleyen ve parti örgütlerinden birinde üye olan herkes parti üyesidir.»

maddesine karşı çıkmışlardır ve buna karşılık, Martov'un getirdiği formülü, yani;

«Parti üyesi olabilmek için, parti programının kabul edilmesi ve partinin maddi bakımdan desteklenmesi zorunlu olmakla beraber; parti üyesi olabilmek için parti örgütlerinden herhangi birine zorunlu olarak üye olmak koşulu gereksizdir.»

şeklini desteklemişlerdir.

Lenin, partiyi, üyeleri kendi kendilerini partiye kaydeden bir örgüt olarak değil; üyeleri parti örgütlerinden biri tarafından kabul edilen, dolayısıyla parti disiplinine uyan, örgütlü bir müfreze olarak tanıdığı halde; Martov, partiye, üyeleri kendi kendilerini partiye kaydeden, parti örgütlerinden birine üye olmaları zorunlu olmadığına göre de parti disiplinine uymak zorunda olmayan, örgütçe şekilsiz bir şey gözüyle bakıyordu. Böylece, Lenin'in formülünden farklı olarak, Martov'un formülü kaypak ve proleter olmayan unsurlara partinin kapısını ardına kadar açıyordu. Lenin daha sonra konu hakkındaki görüşlerini «Bir adım ileri, iki adım geri» kitabında geliştirdi.

Ve çatışma, Lenin'in daha 1901'de, kesinlikle ortaya koyduğu «Birleşmeden önce ve birleşebilmek için, aramızdaki ayrılıklara önce kesin ve belirli bir sınır çekmemiz zorunludur» ilkesinin bütün gerekliliğini, bütün önemini ortaya çıkarıyordu.

Parti tüzüğü'nün 1 nci maddesi üzerindeki bu şiddetli çatışmanın kökleri çok derinlere inmekteydi.

Lenin, herşeyden önce Rusya'da kapitalizmin gelişmesi koşullarının bilimsel incelenmesinden hareket etmekteydi. Marksist metodu kullanarak, Rusya'da kapitalizmin varlığını ve gelişimine özgü bir çok özelliği göstermişti. Fakat Lenin, aynı zamanda Rusya'nın özel karakterleri üzerinde de durmaktaydı. İskra'daki birçok yazısında ve **Ne Yapmalı?** kitabında bu görüşlerini açıklamıştı.

Bu görüşlere göre, Yirminci yüzyılın başlangıcındaki Rusya'da bir sosyalist devrim olanağı yer ve zaman koşulları açısından uygundu. Bu devrim, kapitalizm ve dolayısıyla devrimin motoru olan Rusya işçi sınıfı varolduğu için olanaklıydı. Rusya burjuvazisi göreceli olarak zayıf olduğu için, bu olanak daha da artıyordu. Bu nedenle, burjuvazinin güçlenmesine zaman bırakmamak gerekiyordu. Zayıf olduğu için, Batılı büyük kapitalist devletlerin burjuvalarından daha kolay mağlup edilebilirdi.

O halde, önce burjuvazinin desteği ile çarlığı yıkmak, sonra da devrimi sonuna kadar sürdürmek gerekiyordu.

«Çünkü demokratik devrim yapılır yapılmaz, güçlerimiz, bilinçli ve örgütlü proletaryanın güçleri ölçüsünde, sosyalist devrim yoluna girece-

ğiz. Biz, kesintisiz devrimden yanayız, yarı yolda durmayacağız.» (Proleter Köylü Karşısında Sosyal Demokrasinin Tavrı)

Bu gerçeği kuvvetle savunan Lenin, aynı zamanda, sosyal-demokratların işçi sınıfına sosyalist bilinç vermelerinin gerekmediğini ve işçi sınıfının kendiliğinden hareketinin onu sosyalist bilince vardırıncaya kadar beklenmesinin zorunlu olduğunu ileri süren «Ekonomistleri» de şiddetle eleştirmiştir.

Lenin, Ne Yapmalı? kitabında, sosyalizmin başarı kazanmasını pasif bir şekilde beklememek gerektiğini söylemiş ve kendiliğindencilik teorisi ile kararlı bir şekilde mücadele etmiştir. Lenin, bu konuda şunları söylemiştir :

«İkisinden sadece biri: ya burjuva ideolojisi, yada sosyalist ideoloji. Bunun ortası yoktur... Bundan dolayı sosyalist ideolojiyi her ne şekilde olursa olsun küçümseme, bu ideolojiden her ne şekilde olursa olsun uzaklaşma burjuva ideolojisinin güçlenmesi demektir.»

Ekonomistler, işçileri, kapitalistlere karşı sadece ekonomik mücadeleye çağırarak gerektiğini, politik mücadelenin ancak liberal burjuvazinin önderliğinde yapılabileceğini ve politik mücadelenin liberal burjuvazinin işi olduğunu öne sürmekteydiler.

Lenin, kapitalistleri ve hükümeti sapaşağlam bırakıp işçi sınıfını Çarlığa karşı genel politik mücadeleden saptırmanın, işçi sınıfına görevini yalnız kapitalistlere ve hükümete karşı ekonomik mücadeleyle sınırlamanın, işçi sınıfını sonsuz bir köleliğe atmak olduğunu, göstermiştir. İşçilerin kapitalistlere işgücünü daha iyi satmak uğrunda yürüttükleri mücadele, sendikal mücadeleden ibarettir: işçiler, sadece kendi işgüçlerini kapitalistlere daha iyi koşullarla satmak için değil, fakat kendi işgüçlerini kapitalistlere satmaya mahkum eden kapitalist sistemin bizzat kendisini ortadan kaldırmak, yok etmek için savaşmak zorundadırlar. Ne var ki, kapitalizmin bekçi köpeği olan Çarlık, işçi sınıfı hareketinin yolu üstünde durdukça, işçiler kapitalizme karşı mücadelelerini, sosyalizm uğrundaki mücadelelerini yürütüp genişletemezler.

Bu nedenden, partinin ve işçi sınıfının en acil görevi, yolu üzerinden çarlığı atmak ve böylelikle sosyalizme giden yolu açmaktır.

Lenin, «Ekonomistlerin» işçi sınıfını kapitalizmden kurtaracak bir sosyal devrim partisi değil, kapitalist hakimiyetinin yerinde kalmasını öngören bir «sosyal reform» partisi yaratmak istediklerini; dolayısıyla bunların, proletaryanın hayati ve temel çıkarlarına ihanet eden reformistler olduklarını göstermiştir. En sonunda, Lenin, «Ekonomizm» akımının Rusya'da rastgele bir olay olarak ortaya çıkmadığını, Batı-Avrupa sosyal-demokrat partilerindeki revizyo-

nistlerle ve oportünist Bernstein'in izleyicileriyle ittifak halinde olduklarını gösterdi.

Lenin, 2 nci Kongreye gelinceye kadar ve Kongrede de «Legal marksistlere» karşı acıma bilmez bir mücadele sürdürmüştür. Tarihte daima görüldüğü gibi, büyük sosyal hareketlere, geçici «yol arkadaşları» katılır. «Legal Marksistler» de işte bu cinsten «yol arkadaşlarıydı». Marksizm Rusya'da geniş ölçüde yayılırken bir kısım burjuva aydınları da kendilerine marksist süsü vermeye başlamışlardı. Bunlar yazılarını, Çarlık hükümetinden icazetli yayın organlarında yayınlamaktaydılar. Bu nedenden onlara «legal marksist» adı verilmiştir. Bunlar, marksizmi bir örtü gibi kullanarak, işçi sınıfı hareketini burjuva toplumunun çıkarlarına ve burjuvazinin çıkarlarına bağımlı kılmak ve boyun eğdirmek için kullanmaya çalışmaktaydılar. Bunlar, marksizmin gerçek özünü, yani, proleter devrimi ve proletarya diktatörlüğünü bir yana atıyorlardı. «Legal marksistlerin» önde gelen temsilcilerinden Peter Struve, burjuvaziyi övüyor, kapitalizme karşı mücadele yerine, «kültürsüzlüğümüzü itiraf etmeyi ve kapitalizmden ders almayı» öneriyordu. Lenin, «legal marksistlerin» burjuva niteliklerini gözler önüne sermekte, bütün bu sapmalara karşı verdiği mücadelenin yanı sıra, aynı zamanda Rusya'nın ve otokrasinin kendine özgü koşullarını da gözden kaçırmamakta ve şöyle demektedir :

«Ben iddia ediyorum ki: 1 — Temelli ve mücadelenin sürekliliğini sağlayan bir önder yöneticiler örgütü olmadıkça hiçbir devrim hareketi, sağlam bir esasa bağlanamaz. 2 — Mücadeleye kendiliğinden giren yığın ne kadar genişse... böyle bir örgüte duyulan ihtiyaç ve zorunluluk da o ölçüde fazladır: Bu nedenledir ki, bu örgüt o ölçüde sağlam olmaz... 3 — Böyle bir örgüt, esas olarak devrim çalışmalarını profesyonelce uğraşan kişilerden kurulmalıdır. 4 — Zorba bir yönetimin hakim bulunduğu bir ülkede, biz böyle bir örgütün, üye sayısı bakımından çerçevesini ne kadar daraltır ve bu örgüte girmeyi, devrimci harekete profesyonel olarak katılan ve siyasi polise karşı mücadele sırasında ustalaşmış kimselere ne ölçüde inhisar ettirirsek, bu örgütün «yakayı ele vermesi» de o kadar güçleşir; ve 5 — gerek işçi sınıfı arasından gerekse toplumun başka sınıflarından, harekete katılması ve bu hareketin içinde etkin bir biçimde çalışma imkanını bulacakların sayısı da o derece artar. (Lenin, Toplu Eserler: Cilt: 5 - s: 475-476)

Lenin, 2 nci Kongrede çoğunluğu kazanmakla beraber, sosyalist çevrelerde daha henüz azınlıkta bulunmaktaydı. Bu nedenle, 2 nci Kongre sonunda İskra'nın yönetiminden çekilmek zorunda kaldı.

Kongreden bir yıl sonra, 1904 yılının Ocak ayında, Rusya ve Japonya arasında savaş başladı; Rusya ve Japon emperyalizmleri arasındaki savaşın nedeni, Uzak-Doğu, Çin Mançurya'sı ve Ko-

re üzerinde hakimiyet kurmak idi. Kötü donatılmış ve kötü yönetilen Rus ordusu, Japon ordusu tarafından yenilgiye uğratıldı.

1905 Devrimi, Rus emperyalizminin bu yenilgisinden doğmuştur. Yenilgi, üç nedene bağlı olarak, devrimin sosyal ve politik güçlerini harekete geçiren etken olmuştur. 1901'de başlayan ekonomik krizle keskinleşen toplumsal kriz, 1905'deki iktidar krizi ile çakışmıştır. Ve 1905 Devrimi, bir çok yönlerden 1917'nin habercisi olmuştur.

1905 Ocak ayının başlangıcında, Saint-Petersbourg'da büyük grevler patlak vermiştir. Kadet Partisinin yöneticisi Miliukov bu konuda haklı olarak şunları yazmaktadır: «1905 yılına bütünüyle hakim olan yeni olay, halk kitlelerinin siyasal arenada ortaya çıkmasıdır.»

Hükümet, bu dönemde sosyal-demokratların işçiler arasında artan etkinliğini engellemek için, Gapon adlı kışkırtıcı ajan olan bir papaza işçi birlikleri kurdurmayı denemiştir. Papaz Gapon Saint-Petersbourg'da, 30.000 işçiyi kapsayan bu türden, 12 birlik kurmuştur.

21 Ocakta başkentte 250.000 işçi grev durumunda bulunmaktaydı. 22 Ocak Pazar günü ise, onbinlerce işçi kışkırtıcı ajan papaz Gapon'un yönetiminde, Çar'ın Kışık Sarayı önünde Çar'a isteklerini bildiren bir dilekçe sunmak için toplanmışlardı. Bu bildiride mesleki isteklere (fabrikalarda para cezalarının kaldırılması, çalışma koşullarının iyileştirilmesi) sosyalistlerin etkisi ile siyasal istekler de eklenmişti (grev hakkı, yasalar önünde eşitlik, af, v.d.). Çarın portrelerini ve ikonalar taşıyan işçiler üzerine Çarın askerleri ateş açtılar ve binden fazla işçi öldü, binlercesi de yaralandı. Ajan provokatör olduğu anlaşılan Papaz Gapon, işçiler tarafından linç edildi.

Bu Kanlı Pazar sonucu artık, halk kitlelerinin Çarlığa karşı güveni yokolmuştu.

Ülkenin bir çok yerinde bir anda, kendiliğinden toprak işgaleri patlak vermeye başlamıştı. Çar İkinci Nikola, bir Duma (Meclis) kurulması ve sosyal reformlar yapılmasını başlangıçta vaad etmişti, fakat bu vaad çoktan unutulmuştu. Bunun üzerine, Zemstvo delegeleri, Çardan izin almadan, 24-26 Mayıs tarihleri arasında bir Kongre topladılar. Olaylar son derece hızlanmıştı. Baltık denizindeki büyük liman şehri Riga'da ve Karadeniz'deki Odessa'da işçiler ve köylüler ayaklanmışlardı.

Odessa'da, Potemkin zırhlısının erlerinin ayaklanması üzerine, hareketler çok daha büyük boyutlara ulaşmıştı. Bu haberleri alan

Lenin Odessa'da ayaklanan denizci erlerin yardımı ile bir devrim yönetimi kurulabileceğini varsaymaktaydı. Fakat, Potemkin zırhlısı Romanya'ya sığınmak zorunda kaldı ve Odessa'daki ayaklanma bastırıldı.

Bununla beraber tahtının sallandığını gören Çar, Witte'nin tavsiyelerine uyararak, 30 Ekim 1905'te «gerçek kişisel özgürlük ve düşünce, söz, toplantı özgürlüğüne dayanan sağlam bir kamu özgürlüğünü» öngören bir bildiri yayınladı. Çarın bildirisi, Duma'nın yasama rolünü «ve bugüne kadar oy hakkından tamamiyle yoksun toplumsal sınıfların da Duma seçimlerine katılmalarını kabul ediyordu.»

Devrimci hareketin gelişmesinden endişelenen burjuvazi ve liberal asiller, Çarlığı kurtaran bu uzlaşmayı kabul etiler. Kont Witte, Duma'nın başkanı oldu.

Bütün bu olayların gelişimi içinde sosyal-demokratlar çok önemli fakat tayin edici olmayan bir rol oynamışlardı. Çünkü daha henüz güçleri az ve yönettikleri geniş kitlelerin deneyleri yetersizdi. R.S.D.İ.P.'nin, bu gelişen olaylar karşısında, kendine yeni taktikler saptaması gerekiyordu. Fakat Menşeviklerin oportünizmi ve partiyi parçalamak için çaba göstermeleri yüzünden Rusya Sosyal-Demokrat İşçi Partisi bu sırada iki gruba bölünmüş bulunuyordu. Gerçi bu bölünme henüz tamamlanmış sayılmazdı. Ve bu iki grup, henüz resmen iki ayrı parti değildi. Ama, gerçekte, bunların her ikisi de ayrı merkezleri ve ayrı yayın organları olan iki ayrı partiyi daha çok andırıyordu.

Menşeviklerin örgütsel sorunlarda, partinin çoğunluğuyla aralarında olan eski anlaşmazlıklarına bir yenisini, taktik sorunlardaki anlaşmazlığı da eklemeleri mevcut ayrılığın daha da derinlemesine yol açmıştı.

Ortada dayanışma içinde bir partinin olmaması, tutarlı parti taktiklerinin de olmamasının bir nedeniydi.

Partinin onayından geçmiş ve bütün parti üyeleri için uymak zorunluluğu olan taktiklerden partiyi yoksun bırakmayı sürdürmenin, bir suç olduğunu düşünen Bolşevikler, Üçüncü Parti Kongresini toplama girişimini üzerlerine aldılar.

Kongreye, Bolşevik ve Menşevik, bütün Parti üyeleri çağrıldı. Fakat Menşevikler, Üçüncü Kongre'ye katılma önerisini reddettiler ve kendileri ayrı bir kongre toplamayı kararlaştırdılar. Delege-lerin sayısı az olduğu için, onlar, toplayacakları kongreye, konferans adını verdiler; gerçekte bu bir Menşevik Kongresiydi.

1905 yılı Nisanında, Londra'da Rusya Sosyal Demokrat İşçi

Partisinin Üçüncü Kongresi toplandı. Kongreye 20 bolşevik komitesinden 24 delege katıldı. Parti, Menşevikleri, «partiden kopmuş bir kesim» olarak tanımladı. Bu Kongre ile aynı aynı zamanda Cenevre'de Menşeviklerin Konferansı toplandı.

Lenin, bu durumu, «İki Kongre, İki Parti demektir» sözleriyle saptadı.

Gerek Kongre, gerekse konferans, aynı taktik sorunları görüşme ve tartışma konusu yaptılar; ama bu sorunlarla ilgili olarak alınan kararların niteliği birbirine taban tabana zıttı. Lenin, bu anlaşmazlıkların başlıca noktalarını, Üçüncü Parti Kongresinden iki ay sonra yayınladığı «**Demokratik Devrimde Sosyal-Demokrasinin İki Taktiği**» isimli kitabında ayrıntılarıyla işledi ve marksistlerin burjuva devrim aşamasındaki taktiklerinin esasını kurarken ve burjuva devrim ile sosyalist devrim arasındaki farkı gösterirken, aynı zamanda, burjuva devrimden sosyalist devrime geçiş dönemindeki marksist taktiklerin esasını da kurdu.

Lenin bu konu ile ilgili olarak özetle şunları söylüyordu :

«Marksizm, proletaryaya, burjuva devrimde yana çekilmeyi, bu devrime karşı kayıtsız kalmayı, bu devrimde yönetici rolünü burjuvaziye terketmeyi değil, tam tersine, enerjik bir biçimde devrime katılmayı, sonuna kadar vardırılabilecek proleter demokrasisi için, devrimi sonuna kadar yaptırmak için kararlı bir biçimde mücadele etmeyi öğretir.»

Ve şunları ekliyordu :

«Proletaryaya karşı geçmişin bazı kalıntılarına örneğin monarşiye, süreklilik orduya, v.d. dayanmak burjuvazinin yararınıdır. Burjuva devrimin, geçmişin kalıntılarını tamamen ortadan kaldırmaması, bunların bazılarının yerinde bırakılması, yani işini tamamen sona erdirici olmaması, hedefinin sonuna kadar varmaması, tutarlı ve amansız davranmaması burjuvazinin yararınıdır... Burjuva demokrasisi yönünde zorunlu olan değişikliklerin, devrim yoluyla değil, yavaş yavaş, azar azar, sakına sakına, yumuşakça yapılması, yani reform yoluyla yapılması, burjuvazinin daha yararınıdır... Öyle ki, bu değişiklikler halkın, yani köylülerin ve özellikle işçilerin bağımsız devrimci eylemini inisiyatifini ve enerjisini mümkün olduğu kadar az geliştirsün, v.d.; aksi taktirde, Fransızların dediği gibi, «tüfeği bir omuzdan ötekine geçirmek» yani, burjuva devriminin vereceği silahları burjuva devriminin sağlayacağı özgürlüğü, toprak köleliğinden temizlenen temel üzerinde yükselecek demokratik kurumları burjuvaziye karşı çevirmek, işçiler için o derece kolay olur. Bunun tam tersine, burjuva demokrasisi yönünde zorunlu olan değişikliklerin reform yoluyla değil, özellikle devrim yoluyla yapılması, işçi sınıfının da yararınıdır. Çünkü, reform yolu, işin sürüncemede bırakma, oyalama, ulusal organizmanın çürüyüp kokmuş parçalarını açık bir şekilde yavaş yavaş çözülmesi yoludur. Bu uzuvların kokuşmasından başta ve herkesten çok proletarya ve köylü işkence ve acı çekmektedir. Devrimci yol,

en hızlı ve proletarya için en az acılı olan bir ameliyat yoludur, çürümekte olan kısımların doğrudan doğruya kesilip atılması yoludur, monarşiye ve buna bağlı iğrenç, çirkin, çürük kokusuyla ortalığı zehirliyen kurumlara karşı en az boyuneğme ve ihtiyatlı davranma yoludur.»

Lenin, ayrıca, demokratik devrimde sonuna kadar savaşılan sınıfın, işçi sınıfı olduğunu ve bu savaşın başarı ile sonuçlanmasının da ancak ve ancak köylülerin katılmasıyla olanaklı olduğunu şu sözlerle açıklamıştır :

«Demokrasi uğrunda sonuna kadar savaşılan sınıf ancak proletarya olabilir. Proletaryanın demokrasi uğrunda muzaffer savaşçı haline gelebilmesi ancak, devrimci mücadelesine köylü yığınlarının katılmasıyla mümkündür... Köylü, küçük-burjuva unsurlarla birlikte yarı-proleter yığınları da içine almaktadır. Bu da köylünün kararsızlığının bir nedenidir; ve proletaryayı tam anlamıyla bir sınıf partisinde sıkı sıkıya birleşmeye zorlar. Ama, köylünün kararsızlığı, burjuvazinin kararsızlığından temelden farklıdır; çünkü köylünün çıkarı, şu anda özel mülkiyetin kayıtsız şart-sız sürdürülmesinden çok, bu mülkiyetin başlıca biçimlerinden biri olan büyük toprak sahiplerinin topraklarını ele geçirmesini gerektirmektedir. Köylü, bunu istemekle, sosyalist olmaksızın, yada küçük-burjuva unsuru olmaktan çıkmaksızın, demokratik devrimin candan ve radikal bir taraf-tarı olmak durumundadır. Eğer köylülere ışık tutan devrim olaylarının akışı, burjuvazinin ihaneti ve proletaryanın yenilgisiyle, erken bir kesintiye uğramazsa, kaçınılmaz olarak köylü, proletaryanın müteffiki olacaktır. Yukarıda gösterilen koşullar içinde, kaçınılmaz olarak köylü, devrimin ve cumhuriyetin dayanağı olacaktır. Çünkü toprak reformu alanında her şeyi, köylünün istediği, köylünün rüyasını gördüğü ve köylünün gerçekten muhtaç olduğu her şey, köylüye ancak tam bir zaferle sonuçlanan devrim verebilir.»

Bu yeni çizgiyi işlerken Lenin; birinci olarak 1840'ların sonunda, Marx'ın Komünist Birliğinde verdiği söylevde, kesintisiz devrim konusunda ortaya attığı ünlü tezi; ikinci olarak 1856 yılında Marx'ın Engels'e yazdığı mektupta, «Almanya'da bütün mesele, proleter devrimin, herhangi biçimde bir kez daha tekrar edilecek köylü savaşı ile desteklenmesine bağlıdır» diye ifade ettiği devrimci köylü hareketini proletarya devrimiyle birleştirmek gerektiği yolundaki ünlü düşüncesine dayanıyordu. Bu teori, burjuvazinin tümü karşısında tecrit edilmiş proletarya tarafından değil, halkın yarı-proleter unsurlarının kişiliğinde, «milyonlarca emekçi ve sömürülen yığınların» kişiliğinde müffetikleri bulunan ve hegemonya kendisinde bulunan proletarya tarafından gerçekleştirilecek, sosyalist devrimin yeni bir teorisiydi. Bu teoriye göre, proletaryanın köylülükle ittifakta gerçekleşen burjuva devrim de, proletaryanın öteki emekçi ve sömürülen yığınlarla itifakta gerçekleşen hegemonyası yönünde ilerleyecektir. Proletarya ile köylülüğün demokratik diktatörlüğü, proletaryanın sosyalist diktatörlüğüne bir geçiş olacaktır.

Lenin'in bu teorisinde, tek bir ülkede sosyalizmin zafere ulaşması ihtimali üzerinde henüz doğrudan doğruya bir sonuca ulaşılmış değildir. Ama ergeç böyle bir sonuca ulaşmak için zorunlu temel unsurların tümünü, yada hemen hemen tümünü bu teorinin içinde bulmak mümkündür.

Bildiğimiz gibi Lenin, bu sonuca on yıl sonra, 1915'te ulaşacaktır. İşte, Demokratik Devrimde Sosyal-Demokrasinin İki Taktiği adlı tarihi eserinde Lenin'in geliştirdiği ve 2 nci Kongrenin kabul ettiği temel taktik ilkeler bunlardır.

1917 Devrimi sanıldığı gibi tersine 1905'in bir tekrarı değil, fakat, 1905 bir haberci, bir öncü olarak tanımlanabilir. 1905 Devriminde güçler dengesi daha henüz işçi sınıfından yana olmamakla beraber, işçi sınıfı ilk kez devrimci niteliğini ve devrimci inisiyatifini bu denli büyük ölçülerde göstermişti. Devrimci hareket içinde grevlerin çok önemli bir yeri olmuştu. Özellikle 1905 Ekimindeki demiryolu işçileri grevi bu alanda çok önemli bir yer tutmuş ve gelecekteki devrimci hareketin parlak bir habercisi olmuştu. Sovyetler -işçi meclisleri- önce Moskova, sonra da Saint-Petersbourg'da 26 Ekimde kurulmuştur. Mesleki örgütler niteliğinde olmakla beraber, Sovyetlerin kuruluşu, Lenin'in deyimiyle «geçici devrim yönetiminin bir embriyonu» niteliğindedir.

Çarlık ise, mutlakiyetçi yapısını pek fazla değiştirmemekle beraber, ayakta kalmayı başarmıştır. Karşı-devrimci hareketler büyük ölçüde örgütlenmiş; terörist bir örgüt olan «Kara Yüzler» örgütü, Çarlığın desteği ile, sosyalistlere ve liberallere karşı saldırılarını artırmış ve Yahudilere karşı kanlı progromlara (Yahudi kıırımı) girişmiş, özellikle Odessa'daki Yahudi progromunda 500 Yahudi öldürülmüştür. «Rus Halkının Birliği» adlı kuruluş, polisin desteği ile karşı-devrimci terörist saldırılarda geniş ölçüde başarı kazanmış; Kronstadt (Saint-Petersbourg'un askeri limanı) ve Sebastopol'daki denizcilerin ayaklanmaları bastırılmıştır.

Kadet Partisi (K.P.: Constitutionnel-Democrate: Anayasacı-Demokrat isimlerinin baş harfleri) ayaklanma hareketlerini şiddetle eleştirmiş ve mülk sahibi sınıfların liberal kesimlerini temsil ettiğini bir kez daha ispatlamıştır. Bu bölünmeden yararlanan Çarlık yönetimi, Petrograd Sovyetini lağvetmiş ve 18 Ekim 1905'te Petrograd Sovyeti başkanı olan Trotski ve bütün Sovyet üyelerini tutuklatmıştır.

Çarlık yönetimi Petrograd Sovyetini kolaylıkla lağvetmekle beraber, Moskova Sovyeti karşısında aynı kolaylıkla duruma hakim olamamıştır. Moskova Sovyeti gerçek bir ayaklanma hareketi ör-

gütlemiş ve 19 Aralıktan 2 Ocak 1906'ya kadar kahramanca çarpışmıştır.

Ordu, Lenin'in umutlarına rağmen, Çarlığa boyun eğmiştir.

1905 Devrimi, böylece bütün olumsuz taraflarına ve yenilgisine rağmen, Çarlığın zayıflığını ve burjuvazinin kararsızlığını göstermiş, bu da Bolşeviklerin, sosyalist devrimin olanaklılığına duydukları güveni artırmıştır.

Ancak Devrimin başarıya ulaşması için, artık, bazı temel gerçeklerin gözetilmesinin gerekliliği de açıkça anlaşılıyordu: birincisi, devrim hareketinin yönetimi çok daha kararlı ve tutarlı bir biçimde gerçekleştirilmek zorundadır İkincisi, köylü hareketi, işçi sınıfı tarafından açıkça **yönlendirilmelidir**. Üçüncüsü, ayaklanma hareketi gerçek bir bilim gibi ele alınmalı ve ciddiyetle hazırlanmalıdır.

Özetlersek, 1905'de devrim değil, bir savaş kaybedilmiştir.

1906'dan, 1914'e kadar Çarlık, otokrasisini, artık bir çok güçlüklerle ayakta tutabilme durumundadır. Birinci Duma'daki seçimler, son derece az demokratik bir seçim sistemine rağmen, liberal bir çoğunluğun, Duma'da yer almasını sağlamıştır. Fakat, 1906 Mayısında seçilen Duma, aynı yılın Temmuz ayında lağvedilmiştir.

Çar, bu dönemde otoriter bir başbakanı, Stolipin'i atamış ve seçim yasasını değiştirmiştir.

İkinci Duma da, iktidarın istediği tam uysallığı gösteremediği için, 1907 Mart'ında seçilmesinden sonra aynı yılın Haziran ayında lağvedilmiştir

Seçim yasası tekrar değiştirilmiştir ;

«Bakanları seçen hükümet seçim meclisinde, seçmenlerin sayısı nüfus gruplarını ters orantı ile temsil etmekteydi: gerçekten de 230 büyük toprak sahibi için bir seçmen, 1.000 zengin burjuva için 1 seçmen, 15.000 orta burjuva için 1 seçmen, 60.000 köylü için 1 seçmen ve 125.000 işçi için 1 seçmendi.» (Miliukov-Histoire de Russie)

Bundan başka, Rus olmayan milletlerin Duma'da temsili de daha fazla sınırlandırılmıştı.

1905 Devrimini takip eden yıllarda Rusya işçi sınıfı hareketi, bir çok güçlüklerle karşılaşmış, bazı alanlarda gerilemek zorunda kalmıştır. Bununla beraber, mücadele düzeyi artık 1905 öncesinden çok yüksekti. Sosyal-demokratların güçleri büyümüş ve 1905 Devriminden geriye kalanları belirliyen şu gerçek ortaya çıkmıştı: Bolşeviklerin üye sayısı 13.000'e, Menşeviklerinki 18.000'e varmıştı. Bund'un 33.000 üyesi Polonya sosyalistlerinin 26.000, Letonya sosyalistlerinin 14.000 üyesi vardı.

Bundan başka kısıtlı da olsa, ortak yeni mücadele olanakları vardı. Sendikalar yasal olarak tanınmıştı. Muhalefet yayın organları, büyük tehlikelerle de olsa artık yayınlanabiliyordu. Duma'daki seçimler seçim kampanyalarının yapılmasına olanak veriyordu. Legal olanaklar son derece kısıtlı olmakla beraber artık vardı.

Rusya Sosyal Demokrat İşçi Partisinin, Birleşme Kongresi olarak bilinen 4 ncü Kongresi işte bu koşullar altında, 1906 Nisanında İsveç'te Stockholm'de toplandı. Kongreye 57 mahalli örgütten, oy verme hakkı olan 111 delege katıldı. Ayrıca, Kongrede, Bund'dan 3 delege, Polonya Sosyal Demokrat Partisinden 3 delege ve Letonya Sosyal Demokrat Partisinden 3 delege vardı.

Aralık ayaklanması sırasında ve ayaklanmadan sonra darma-dağın edilmiş olmaları yüzünden, Bolşevik örgütlerinin hepsi kongreye delege gönderememişti. Öte yandan, Menşevikler, 1905 yılının «özgürlük günlerinde» devrimci marksizmle hiçbir ilişiği olmayan birçok küçük-burjuva aydınları saflarına almış bulunuyorlardı. Kongrenin bu bileşimi bir çok sorunlarla ilgili kararların menşevik nitelikte olmasına yol açtı.

Kongrede sadece resmen bir birleşme oldu. Gerçekte, Bolşevikler ve Menşevikler kendi görüşlerine bağlı kaldılar ve kendi bağımsız örgütleriyle hareket ettiler.

Menşevikler bu Kongrede çoğunluğu ellerinde bulundurmalarına rağmen, işçileri kendilerinden uzaklaştırmamak için, parti tüzüğü'nün parti üyeliğiyle ilgili birinci maddesini, aynen Lenin'in formüle ettiği gibi, kabul etmek zorunda kaldılar.

Toprak sorununda, Lenin, toprağın kamulaştırılmasını savundu. Lenin, ancak devrimin zafer sağlamasıyla, ancak Çarlığın devrilmesinden sonra, toprakta kamulaştırmanın mümkün olacağı görüşündeydi. Toprakta bu koşullarda gerçekleştirilecek kamulaştırma, yoksul köylüyle ittifak halindeki işçi sınıfının sosyalist devrime geçmesini kolaylaştıracaktı. Toprağın kamulaştırılması gerekiyordu, köylünün çıkarına olarak, büyük toprak sahiplerinin topraklarına para ödemeksizin elkonması gerekiyordu.

Menşeviklerin tutumu bambaşka bir yoldaydı. Onlar bu konuda, bir belediyeleştirme programı getirdiler ve bunda ayak dirediler. Menşeviklerin belediyeleştirme programı uzlaşıcı bir programdı, bu yüzden de devrim için zararlıydı.

Kongre, Menşevik programını oy çokluğuyla kabul etti.

Menşevikler, özellikle, içinde yaşanan an ve Devlet Duma'sıyla ilgili karar tasarımları görüşülürken, kendi anti-proleter, oport-

tünist içyüzlerini apaçık ortaya koydular. Menşevik Martinov, devrimde proletaryanın hegemonyasına açıktan açığa karşı çıktı. Stalin, Menşeviklere karşı, sorunu kestirmeden, apaçık koydu :

«Ya proletaryanın hegemonyası, ya demokratik burjuvazinin hegemonyası. İşte, Parti içindeki sorun budur, aramızdaki anlaşmazlığın nedeni budur.»

4 ncü Kongre'de seçilen Merkez Komitesine, 3 Bolşevik ve 6 Menşevik girdi. Merkez organının yazı kuruluna yalnız Menşevikler seçildi.

Parti içindeki mücadelenin sürüp gideceği apaçık ortadaydı.

Bununla beraber, Lenin, 1907 Mayısında Londra'da toplanan Partinin 5 nci Kongresinde kesin üstünlükle kazandı. Kongrede toplam 336 delege hazır bulunmaktaydı. O sıralarda hapisten yani çıkan Trotski'nin, orta yolcu çabaları bir sonuç vermedi.

Fakat bu dönemde Bolşeviklerin içinde de bir ayrılık baş göstermişti. Bogdanov ve Lunaçarski, felsefi ve siyasal sorunlarda Lenin'e karşı çıkıyorlardı. Felsefi planda, idealizme yaklaşmakta, siyasal planda ise, Duma'da bulunan sosyalist milletvekillerinin geri çağrılmasını istiyorlardı. Yazar M. Gorki'nin yardımı ile, Capri adasında bir kadro okulu açmışlar ve Rusya'daki bir çok sosyalist örgütün desteğini kazanmışlardı.

Lenin, bunların felsefi teorilerine ve «moda» olan Marksizm eleştirilerine karşı, «Materyalizm ve Ampriokritisizm» kitabını yazarak, bunların idealist niteliklerini ortaya çıkarmış ve marksist bilgi teorisini çağdaş bilimsel gelişmeye bağlayarak derinleştirmiştir.

Siyasal planda ise, Lenin, Duma'yı boykot politikasını eleştirmiş ve sosyal-demokratların legal olanakları kullanmalarına karşı çıkan bu yanlış görüşleri çürütmüştür. Lenin, bu dönemde, Zinoviev, Kamenev, Krassin ve Krubskaya ile beraber, «Proletarya» dergisini çıkarmakta ve bolşevik zihniyetini canlı tutmak için çalışmaktaydı.

Bolşevikler arasındaki bu bölünmeye karşın, Menşevikler arasında da bölünmeler ortaya çıkmıştı. Plekhanov, Martov'a karşı çıkmaktaydı. Trotski, Viyana'da bir başka sosyalist fraksiyon oluşturmuştu.

1906'da Bolşeviklerle Menşevikler arasında gerçekleşen birleşme pamuk ipliğine bağlıydı. Bu nedenle, Bolşevikler, 1912 Ocagında, Prag'da toplanarak gerçekten bağımsız bir parti oluşturmaya karar verdiler.

Bu partinin merkez komitesine 7 üye seçildi; bunlar Lenin, Zinoviev, Ordjonikidze, Spanderyan ve Malinovski'dir. (Malinovski'nin yıllarca sonra Çarlık Siyasi Polisi Okhrana'nın bir ajanı olduğu öğrenilmiştir). O sıralarda sürgünde bulunan Stalin de, Prag konferansından sonra, Merkez Komitesine kabul edilmiştir.

1912 Ağustosunda, Trotski'nin çağrısıyla, R.S.D.İ.P.'nin bütün anti-bolşevik akımları Viyana'da toplandılar. Trotski burada, Lenini «bölme çalışması» yapmakla suçlamıştır. Fakat, bu «Ağustos Blok»u da kendi içinde bölünmüş bir durumda olduğundan kendi başına dağılmıştır.

Rusya'da. Stolipin gericiliği, kanlı baskılarla ve hayali minik reformlarla devrimci hareketi kırmaya çalışmasına rağmen, başarıya ulaşamamıştı.

Grevler tekrardan artmaktaydı. 1912 yılında 1 milyon, 1913 yılında ise 1.272.000 işçi grevlere katılmışlardı.

1912 Nisanında jandarma, Sibiryadaki Lena altın madenlerinde çalışan işçilere ateş açmış ve bir çok işçiyi öldürmüştü

4 ncü Duma seçimlerinde, son derece uygunsuz koşullara rağmen liberal muhalefet çoğunluğu kazandı. Sosyal-demokratlara gence; Bolşeviklerin 6, Menşeviklerin 7 milletvekilleri bulunmakta ve işçi kesimi içinde çoğunluğu ellerinde bulundurmaktaydılar (İşçi oylarının % 57'si).

Buraya kadar görüldüğü gibi, 1914'teki Rus İmparatorluğu, hem genel yasalara; yani kapitalizmin yasalarına uygun olarak gelişmekte ve hem de kendine özgü bir yapıyı, Çarlık otokrasisini taşımaktadır. Çarlık otokrasisi, Rusya'da kapitalizmin gelişmesine paralel olarak ortaya çıkan yeni koşullara adapte olamamaktadır. 1905 Devrimi, Çarlığın artık servaj ve orta çağ dönemindeki gibi yönetilemeyeceğini göstermiştir. Çarlık otokrasisinden kurtulmak zorunda olan burjuvazi, harekete geçirdiği yeni güçlere hakim olamayan büyücü çırağı rolünü mü oynayacaktır?

1914 savaşı, ülkede huzursuz olan ve sistemi parçalayabilecek olan bütün güçleri harekete geçirmiştir: huzursuz ve endişeli burjuvazi, sömürülen işçiler, topraksız ve sefil köylüler, ezilen halklar. 1914-1918 Savaşı, 1917 Devrimini elbette yaratan tek neden değildir, ancak, bu savaş Devrimin doğmasına yol açacak, bardağı taşıracak olan son damladır.

1914 SAVAŞI VE 1917 DEVRİMİ

Birinci Dünya Emperyalist Savaşında, İngiltere ve Fransa'nın yanında yer alan Çarlık Rusya'sının, Almanlar karşısındaki ağır

yenilgisi, Rus kamuoyunda çok büyük ve çok sert tepkilerin doğmasına yol açmıştı. Lenin'in savaş sırasında kamu oyundaki bu tepkiyi de gözönüne alarak yaptığı teorik çalışmaların, bütün ülkelerin işçi sınıfı için büyük önemi vardı. 1916 ilkbaharında Lenin, «Kapitalizmin En Yüksek Aşaması, Emperyalizm» adlı eserini yazdı. Lenin bu eserinde, emperyalizmin, kapitalizmin en yüksek aşaması olduğunu ve bu aşamada kapitalizmin artık, «ilerici» döneminden asalaklık dönemine girdiğini, çürüyen, cançekişen kapitalizm haline geldiğini gösterdi. Elbette ki, bu, proletaryanın devrimi olmadan kapitalizmin kendi kendine sönüp gideceği, kapitalizmin öyle durup dururken çürüyüp yokolacağı anlamına gelmezdi. Lenin, daima, proletaryanın devrimi olmadan, kapitalizmi devirmenin mümkün olmadığını gösterdi. Bu bakımdan, emperyalizmi cançekişen kapitalizm olarak tanımlayan Lenin, aynı zamanda, «emperyalizmin, proletaryanın sosyal devriminin arifesi» olduğunu gösterdi

Lenin, emperyalizmin güçlerini zayıf düşüren, emperyalist cepheyi en zayıf yerinden yarma olanağını veren emperyalist savaşların, özellikle kapitalizmin eşitsiz gelişmesi kanunundan olduğunu gösterdi ve emperyalist savaş sırasında yazdığı iki yazıda bu gerçeği bütün açıklığıyla şöyle gösterdi :

1 — «Eşit olmayan ekonomik ve politik gelişme, kapitalizmin değişmez bir kanunudur. Bundan dolayı, sosyalizmin başlangıçta birkaç ülkede, hatta tek bir kapitalist ülkede zafere ulaşması olanaklıdır. Bu ülkenin muzaffer proletaryası, ülke içinde kapitalistlerin malını mülkünü zorla çekip aldıktan sonra, öteki ülkelerin ezilen sınıflarını kendi davasına kazanarak, kapitalist dünyanın karşısına dikilebilir.» (1915 Ağustosunda yazdığı; Avrupa Birleşik Devletleri Sloganı Üzerine, adlı yazısından)

2 — «Kapitalizm değişik ülkelerde son derece eşitsiz bir biçimde gelişmektedir. Emtia üretimi sisteminde zaten başka türlü de olamaz. Bundan şu kesin sonuca varılır: sosyalizm, bütün ülkelerde birden zafere ulaşamaz. Sosyalizm, başlangıçta bir kaç ülkede, yada tek bir ülkede zafer sağlar, öteki ülkeler bir süre daha burjuva, yada burjuva öncesi düzende kalır. Bu durum, sadece çatışmalar doğurmakla kalmaz, öteki ülkelerin burjuvazilerini sosyalizm devletinin muzaffer proletaryasını ezme çabasına yöneltir. Bu durumda, bizim gireceğimiz bir savaş, haklı ve meşru bir savaş olur. Bu ancak, sosyalizm uğrunda, öteki ulusları burjuvazinin elinden kurtarmak için bir savaş olur.» (1916 sonbaharında yazdığı, «Proleter Devrimin Savaş Programı» adlı yazısından)

Lenin'in yarattığı bu teori, sosyalist devrimin yeni ve eksiksiz bir teorisiydi. Sosyalizmin tek bir ülkede zafere ulaşabilme olanakları, zafer koşulları ve perspektifleri üzerinde bir teori.

Bolşevik Partisinin ve Rusya işçi sınıfının, müttefikleri ile beraber, emperyalist savaşı, «iç savaşa dönüştürme» ilkesinin de aynı

zamanda teorik temelini oluşturan bu teori; devrimci harekete kılavuzluk görevini görecektir.

Ülkenin içine düştüğü bu kaynaşma ortamında, Rusya burjuvazisi de gelişmelere, geç de olsa ayak uydurmaya çalışıyordu. Duma'da Anayasacı-Demokratlarla (Kadetler), Oktobristler, ilerici bir grup oluşturarak, burjuvaların çoğunluğunu meydana getirdiği, Zemstvolar (bölge ve kanton meclisleri) Birliği adı altında bir Federasyon kurmuşlardı. Ayrıca, İmparatorluk Meclisi ve Asiller Meclisi de, «Halkın güvenine lâayık bakanlar seçilmesini» talep ediyordu. Bütün bu beklenen gelişmeler sonucu, Çar İkinci Nikola, 1917 Ocagında Meclisi lağvetmiş ve polisi silahlandırmıştı.

Askeri yenilgiler sonucu, Batıdan yiyecek gelememesi sonucu, Petrograd'da açlık baş göstermiş ve gösteriler patlak vermişti. Mart ayında ise grevler inanılmaz boyutlara ulaşmıştı Bundan iki gün sonra, ayaklanma zafere ulaşmış ve ordu gösteri yapanlara ateş açmayı reddetmişti. Bu durum hükümetin düşmesine yol aç-

miş ve Prens Lvov'un başkanlığında geçici bir hükümet kurulmuştu.

Şubat burjuva-demokratik devrimi zafere ulaşmıştı. Devrimin zafere ulaşmasının nedeni, asker üniforması giymiş milyonlarca köylünün, «barış, ekmek ve özgürlük için» giriştiği hareketi, işçi sınıfının yönetmiş olmasıydı. Devrimin başarısını sağlayan, proletaryanın hegemonyasıydı.

Devrimin ilk günlerinde Lenin şöyle yazıyordu :

«Devrimi proletarya yaptı. Proletarya kahramanlık gösterdi, kanını verdi, yoksul emekçi halkın en geniş yığınlarını arkasından sürükledi.» (Lenin, Toplu Eserleri - C. 20, S: 23-24)

Birinci Devrim, 1905 Devrimi, 1917'deki ikinci devrimin çabuk zafere ulaşması olanaklarını hazırlamıştı.

Lenin bu konuda şöyle demektedir :

«Rus proletaryasının 1905-1907 arasında üç yıl boyunca sürdürdüğü muazzam sınıf savaşları ve devrimci atılımı olmasaydı, ikinci Devrimin ilk aşamasının, böyle bir kaç gün içinde tamamlanacak kadar büyük bir hızla gelişmesi düşünülemezdi.» (Aynı cilt - s: 13)

Olayların bu hızlı gelişimi içinde, Sovyetler, bütün Rusya'da geniş eylemlere girişmekte ve her geçen gün güçlenmekteydiler.

O sıralarda Rusya dışında bulunan Lenin, 1917 Devrimi haberlerini alır almaz Bolşevikleri, liberal burjuvalar tarafından oluşturulan yeni geçici hükümete karşı uyarmıştı. Lenin, 6 Mart 1917'de Petrograd'a gönderdiği bir telgrafta, Bolşeviklere şunları demektedir :

«Taktiğimiz, yeni hükümete karşı tam ve mutlak güvensizlik - hiç bir şekilde destek olunmayacak - özellikle Kerenski'den şüphe edilmedir. Gerçek ve tek garanti proletaryanın silahlanması ve Petrograd'da derhal belediye seçimlerine gidilmelidir. Öbür partilerle hiçbir yaklaşıma gidilmemelidir.»

Lenin, 3 Nisan'da Petrograd'a dönmüş ve Petrograd'daki Finlandiya garında binlerce işçi, asker ve denizci tarafından karşılanmıştır. Bunun hemen ertesi günü, Sovyetler 1 nci Kongresi Seksiyonu karşısında, «Nisan Tezlerini» açıklamıştır.

Lenin, bu tezlerinde, «Menşeviklerin Burjuva Demokrasi»sine karşı; «Sovyetler Cumhuriyeti»ni ileri sürmekte, reformların en demokratik olanını «Sınıfsal cumhuriyet» olarak nitelendirmektedir. Lenin, nisan tezlerinde bankaların millileştirilmesini, üretimin işçi-

ler tarafından kontrolünü, Enternasyonal'in yeniden yaratılmasını gerekli görmekteydi.

Lenin, bu görüşlerini, büyük halk kitlelerinin katıldığı mitinglerde, toplantılarda işliyor ve nefes almadan çalışıyordu. Bütün bu çalışmalar elbette ürün vermemezlik edemezdi. Gerçekten de 18 Haziran'da, Bolşevikler tarafından düzenlenen bir mitinge 400.000'i aşkın kişi katılmıştı.

Bu düzenli kitle çalışmasına rağmen, Temmuz başında bir kısım bolşevikler, anarşistlerle beraber, hükümete karşı bir silahlı ayaklanmaya gidilmesini savunmaya başlamışlardır. Başta Lenin olmak üzere diğer birçok Bolşevik liderlerine rağmen, bunlara uyan işçiler, askerler ve denizciler, «Bütün İktidar Sovyetlere» doğru sloganıyla, zaman ve ortam açısından yanlış bir harekete girişmişlerdi. Bolşevik Merkez Komitesi de, uygun görmediği bu hareketi doğru yöne kanalize edebilmek amacıyla buna katılmak zorunda kalmıştır. Fakat, 5 Temmuz'da, sayıca çok üstün askeri birlikler bu ayaklanmayı kanlı bir şekilde bastırmaya muvaffak oldular. Bolşevik Merkez Komitesinin toplandığı otel talan edilmiş, Pravda gazetesinin basıldığı matbaa tahrip edilmiş ve Bolşevikler 30 ölü vermişlerdi.

25 Ağustos'ta General Kornilov, Petrograd'daki ayaklanmayı bastırmak için Petrograd'da karşı askeri birlikleri ileri sürdü. Bolşevikler, Petrograd'ın savunmasına canla başla katılarak, Devrim için öldürücü olabilecek bu saldırıyı püskürttüler ve bir süre sonra da savunmanın tüm yönetimini kendi üzerlerine aldılar. Askerler içinde yaptıkları etkili propaganda ile, Kornilov'un askerlerini kendi safına çekmeyi başardılar. 25 Ağustos'ta çevresinde hiçbir asker kalmıyan general Kornilov tevkif edildi. Karşı-devrimin bu yenilgisi bütün devrimcilerin yüreklerine su serpmiştir.

Lenin, 8 Eylül 1917'de Finlandiya'dan geri dönmüş ve Kerenski hükümetine karşı, «Halk Muhalefetini» örgütlemeye girişmişti. Lenin'e göre bu konuyu ihmal etmek, Devrimin kaybına yol açabilirdi. Lenin, çok daha önceleri 3 Eylül'de, Petrograd ve Moskova'ya yazdığı iki mektubunda, «Her iki başkentini Sovyetlerinde (Petrograd-Moskova) çoğunluğu ellerinde tutan Bolşevikler, devlet yönetimine el koyabilmelidirler ve koymalıdır» demişti.

Bunun üzerine 11 Ekimde, Merkez Komitesi, ikiye karşı on oyla, Lenin'in tezine katılmış ve ayaklanma tarihi 25 Ekim olarak saptanmıştı. 24 Ekim'i 25 Ekim'e bağlayan gece, Petrograd, Bolşevikler tarafından ele geçirilmiş, Kerenski hükümeti, Kışlık Saraya sığınmıştı. Bu son direnme noktası da, 26 Ekim sabahı kırılmıştı.

Lenin, ayaklanmanın yönetildiği Smolni Enstitüsünde, Petrograd Sovyeti önünde Devrimi şöyle ilan etmekteydi :

«Gerekliliği Bolşevikler tarafından sürekli olarak ileri sürülen işçi ve köylü devrimi gerçekleşmiştir. Bunun anlamı ve kapsamı ne olacaktır? Bu ilk önce burjuvazinin hiç bir şekilde katılmayacağı bir Sovyet Hükümetine sahip olunacağı anlamına gelmektedir. Ezilmiş yığınlar yeni iktidarın organlarını kendileri yaratacaklardır. Köhne hükümet makinası bin parça edilecek, Sovyet kurumları şeklinde, yepyeni bir başkası doğacaktır.»

Ertesi gün, 26 Ekim'de Bolşevik Partisinin Merkez Komitesi bir araya gelerek hemen yeni hükümetin kurulmasına geçti. Hükümet Başkanlığına Lenin getirildi. Bakanlar Kuruluna, Halk Komiserleri Konseyi adı verildi. Ve aynı akşam, saat 21'den itibaren, Bolşeviklerin 650 sandalyeden 390'ına sahip oldukları 2. Sovyetler Kongresi toplandı. Alkışlar arasında Kürsüye çıkan Lenin şu konuşmayı yaptı :

«Şimdi artık sosyalist düzeni kurmaya başlayalım!... İlk iş, barışı gerçekleştirecek pratik tedbirler almaktır... Bütün savaşan ülkelerin halklarına Sovyet koşullarına göre barış yapmalarını teklif edeceğiz... İlhak yok, tazminat yok. Her ülke, kendi kaderini kendi tayin edecek. Aynı zamanda vaadlerimizi tutarak, bütün gizli anlaşmaları açıklayacağız ve reddedeceğiz... Savaş ve barış sorunu o kadar açıktır ki, herhangi bir giriş yapmayı gereksiz bularak size bütün savaşan ülke halklarına hitaben yayınlayacağımız bildirin taslağını hemen okuyabilirim...»

Lenin'in okuduğu bildiri şöyleydi :

«BÜTÜN SAVAŞAN ULUSLARIN HALKLARINA VE HÜKÜMETLERİNE BİLDİRİ :

İşçi, asker ve Köylü Delegeleri Sovyetlerine dayanan 25 ve 26 Ekim Devriminin kurduğu İşçi ve Köylü Hükümeti, bütün savaşan halklara ve bu halkların Hükümetlerine adaletli ve demokratik bir barış için hemen görüşmeye başlamayı teklif eder.

Savaşlardan bıkmış ve yorulmuş olan işçi ve emekçi sınıfların çoğunluğunun istediği ve Rus işçileriyle köylülerinin Çarlık Monarşisini yıktıktan sonra, kategorik olarak durmadan ileri sürdükleri adaletli ve demokratik bir barış; Hükümetimiz için, ilhaksız (yani, hiç yabancı toprak alınmayacak, başka milletler katılmaya zorlanmayacaklar) ve tazminatsız çabuk bir barışın gerçekleşmesi anlamına gelir.

Rus hükümeti, bütün ülkeler ve uluslar halklarının yetkili meclislerinde barışın bütün koşullarını onaylanmasını beklemeden, en ufak bir gecikmeye meydan vermemek için, barışı amaçlayan kesin adımları atmak istediğini göstermek niyetiyle, bu barışı hemen gerçekleştirmeyi bütün yabancı halklara teklif eder.

Yabancı toprakların ilhaki yada alınması deyimi, Hükümet için genel-

likle demokratik haklar kavramına ve özellikle işçi sınıfının haklarına uyarak şu anlama gelir: küçük yada zayıf bir ulusun, açık, kesin ve kendiliğinden rızası olmaksızın büyük ve kuvvetli bir devletle birleştirilmesi... Zorla yapılacak böyle bir ilhakin zamanı, kuvvet zoruyla katılan yada bir devletin sınırları dışında tutulan ulusun uygarlık derecesi; bu ulus Avrupa'da olsun, deniz aşırı ülkelerde bulunsun, ilhaki hiç bir suretle haklı göstermez.

Herhangi bir ulus başka bir devletin sınırları içinde zorla kalırsa, bir ulusa kendi isteğine rağmen (bu isteğin basınla, halk mitingleriyle, siyasi parti kararlarıyla, baskıya karşı çıkarılan kargaşalıklar ve isyanlarla anlatımını bulması çok az önemlidir) o ulusu ilhak eden yada etmek isteyen, yada o ulustan daha kuvvetli olan ulusun silahlı kuvvetlerinin bilsbütün çekilmesinden sonra en ufak bir baskı olmadan yapılacak serbest seçimle milli ve siyasi örgüt biçimi konusunda karar verme hakkı tanınmazsa, böyle bir birleşme bir ilhak -yani- istila ve zor hareketi sayılır.

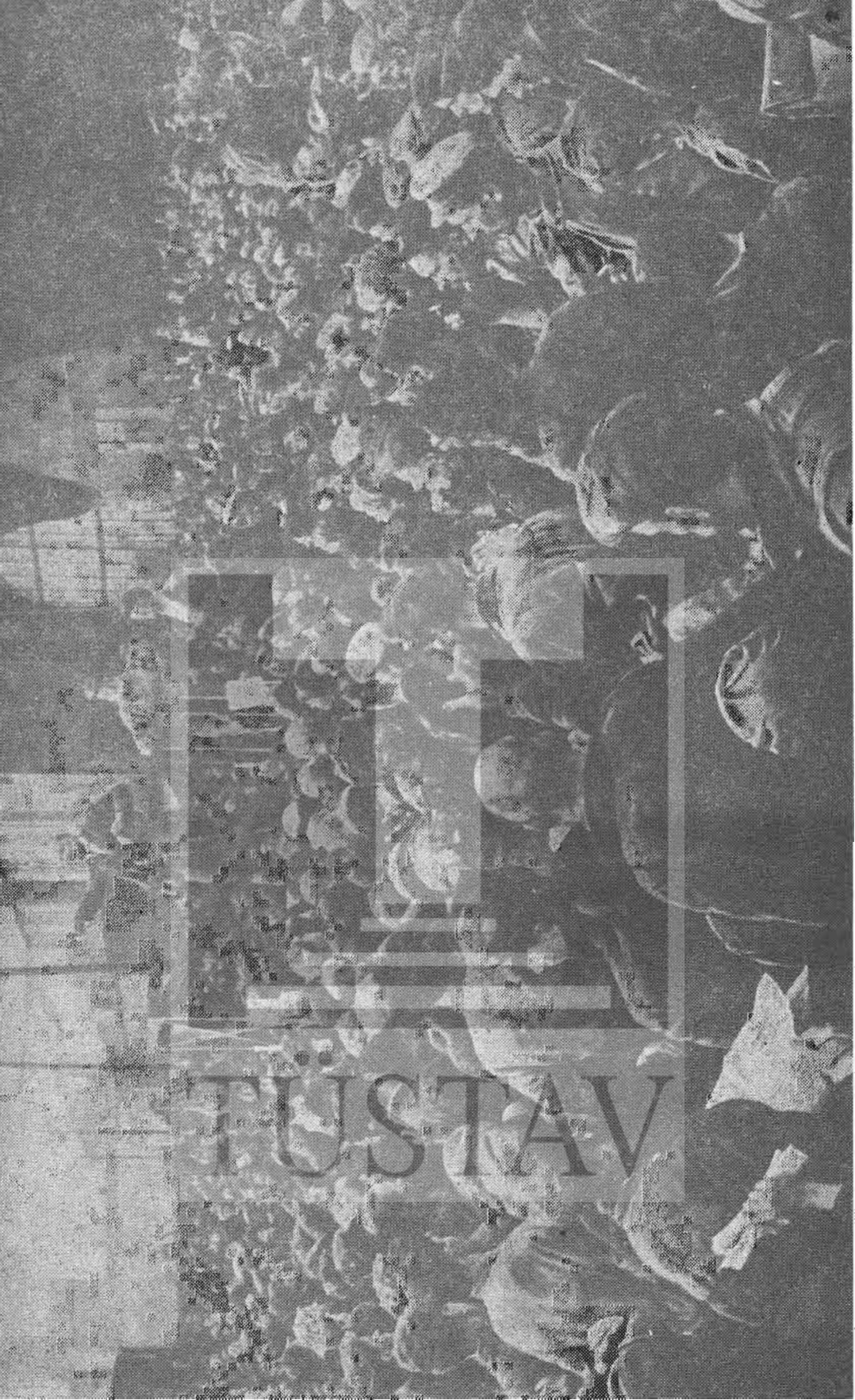
Kuvvetli ve zengin ulusların, zayıf ve istila halindeki ulusları aralarında bölüşmek için savaşı sürdürmelerini Hükümetimiz insanlığa karşı işlenmiş en büyük suç sayar ve Hükümetimiz, ayrımsız bütün uluslara eşit olarak uygun gelecek yukarıdaki koşullarla, bu savaşa bir son verecek olan barış anlaşmasını imzalamayı kesin olarak kararlı olduğunu ilan eder.

Hükümet gizli diplomasiyi kaldırmıştır. Hükümet, bütün konuşmaları açıkça halkın gözü önünde yürütmek ve 25 Ekim 1917'ye kadar süren toprak senyörü ve kapitalist Hükümetinin onayladığı yada imzaladığı bütün gizli anlaşmalar, derhal, olduğu gibi yayımlamak konusunda kesinlikle kararlı olduğunu bütün ülkeler karşısında ilan eder. Gizli anlaşmaların, bir çokları Rus emperyalistlerine çıkar ve imtiyaz sağlamak amacıyla konulmuş olan maddelerini, Hükümet hemen ve tartışmaksızın reddeder.

Bütün Hükümetlere ve halklara barış için genel konuşmalara başlanmasını teklif eden Hükümet bu konuşmaları telgrafla, postayla, yada çeşitli ülkeler arasında yapılacak bir konferansta yürütmeye hazır olduğunu bildirir. Hükümet hazırlık konuşmalarını kolaylaştırmak için tarafsız ülkelere yetkili temsilcilerini gönderecektir.

Hükümet savaşan ülkelerin bütün Hükümetlerine ve bütün halklarına hemen ateş kesmeyi teklif eder ve aynı zamanda, bu ateşkesin üç ay sürmesini, bu süre içinde, savaşa girmiş yada savaşa girmeye zorlanmış bütün ulusların temsilcileri arasında gerekli konuşmaların yapılabileceğini ve aynı zamanda, bütün ülkeler halkları yetkili meclislerinin barış koşullarının kesin kabulü için toplanabileceğini bildirir.

Rusya İşçi ve Köylü Geçici Hükümeti, bütün savaşan ülkelerin Hükümetlerine ve halklarına bu barış teklifini sunmakla, bugünkü savaşta yer alan uluslar arasında insanlığa en çok bağlı bulunan ve bu ulusların en önemlileri olan İngiltere, Fransa ve Almanya'nın bilinçli işçilerine de eşit olarak özellikle seslenmiş olmaktadır. Bu ülkeler işçilerinin ilerleme ve sosyalizm davasına büyük hizmetleri dokunmuştur: İngiltere'deki Çartist Hareketi, Fransız proletaryasının yapmış olduğu dünya çapında tarihsel önemde bir çok devrimler ve en son olarak, Alman-

FUSTAV

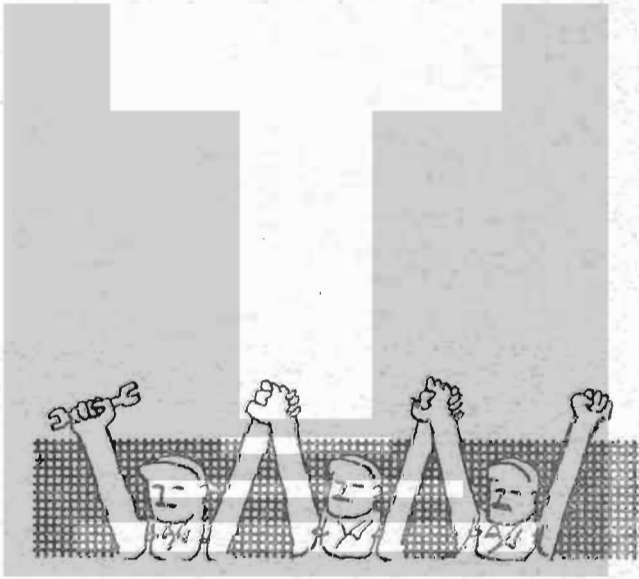
TÜSTAV

ya'da bütün dünya işçilerine sürekli ve sağlam bir hareket örneği veren Alman proleterlerinin etkin örgütünün yaratılmasıyla sonuçlanan tarihi savaş... İşte bütün bu tarih anıları, bu ülkeler işçilerinin savaş felaketlerinden ve savaşın sonuçlarından insanlığı kurtarmak için kendilerine düşen görevi anlayacaklarının ve bu işçilerin kesin, enerjik ve sürekli hareketleriyle barış davasının başarılı bir sonuca varmasında bize yardım edeceklerinin en kesin garantisidir.»

Lenin, bu bildiriye okuduktan sonra, sözlerini şöyle bitirmişti:

«25 ve 26 Ekim Devrimi, sosyal devrim çağını açmış bulunuyor... Barış ve sosyalizm adına girilen işçi hareketi kazanacak ve kendi alın-yazısının gereğini yerine getirecektir.»

— 0 —

TÜSTAV

İNCELEMELER

türkiye toplumunun gelişim ve dönüşümü

—plan, konsorsiyum, ortak pazar ve 12 mart—

NECATİ ÖZTÜRK

Geçtiğimiz ay içinde, Avrupa Ekonomik Topluluğu'na üye ülkelerin parlamenterleri, İstanbul'da üç gün süren bir toplantı yapmışlar ve Türkiye'nin bütünüyle ortak pazara dahil olma sorununu ve bu konuda alınması gereken tedbirleri görüşmüşlerdir.

Konuya Türkiye açısından eğilinerek, ülkemizde bu konuda çok şey yazıldı; ortaklığa girmenin yararlı mı, zararlı mı olduğu tartışıldı. Objektif olgu ise, tartışmanın ötesinde; Türkiye'nin artık istese de, istemese de Ortak Pazar'ın içinde olduğudur.

Hiç şüphesiz ki, Türkiye bu olgunun içine belirli bir tarihi süreci geçirerek girmiştir. Meselemiz bu açıdan, «giriş-girmemek, yararlı-yararsız» tartışmalarının dışındadır. Meselemiz, «Ortak Pazar olgusunun Türkiye toplumunu nereye götüreceği, siyasi olarak onu iteleyeceği yer ve ülkemizde ne gibi etkilemeler doğurduğu, doğuracağı»dır.

Günümüze değin, «Ortak Pazar olgusu» içerdeki araştırmacılar tarafından çoğunlukla tek başına bir olgu gibi ele alınmaktadır. Oysa, bütünü kavramak, o bütün içinde Ortak Pazar'ı ve Türkiye'yi yerine yerleştirmek gerekir.

Sunulan, Necati Öztürk'ün çalışması; aynı konuda yapılan çalışmaların belirli yaklaşımları ile ortak yanlarını içermesine rağmen, **yeni açılımlar getirmektedir.**

Çalışma; Ortak Pazar olgusunu, Türkiye açısından Devlet Planlama Teşkilatı ve Konsorsiyum ile birlikte, bütünlük içinde ele almakta, Türkiye'nin içinde bulunduğu dönemi

«Batıya bağımlı yeni bir dönüşüm aşaması anı» olarak be-
lirlemektedir.

Türkiye'nin vardığı bu yeni dönem; Ülkede, siyasi çal-
kantılar ve olaylar zinciri oluşturmaktadır. 12 Mart 1971 As-
keri Darbesi de bu olayların biridir.

Çalışma, 12 Mart 1971 Askeri Darbesinin hangi objektif
ve subjektif temellere dayandığını, amacının ne olduğunu
analiz etmekte, yönelişini göstermektedir. Ve Öztürk'ün, «12
Mart'ın asıl amacı» dediği olgu, günümüzde gerçekleşme saf-
hasına girmektedir.

GİRİŞ

İçinde bulunduğumuz yıllar, Türkiye toplumunun yeni gelişim
ve değişim aşamasına vardığı yıllardır. Döneme, karakterini gene
Batıya bağımlı değişim vermektedir.

İkinci Dünya savaşı sonu, dünyanın dev şirketleri sermaye kon-
santrasyonuna geçmişler, kıta pazarları içinde işlerliklerini geliştir-
mişler ve etki alanları içindeki ülkeleri de kendilerine bağımlı dö-
nüşümlere sokmuşlardır. Avrupa serbest ticaret bölgesi dışında,
artık bugün, Yunanistan ve Türkiye'nin de dahil olmaya çalıştığı
Avrupa Ekonomik Topluluğu, kendisini pekiştirmekte ve siyasal
bütünleşmeyi amaçlamaktadır.

Avrupa'daki sermaye konsantrasyonu ilk elde Avrupa Ekono-
mi Topluluğunu oluşturarak, sınırları tamamen ortadan kaldırma
uygulamasına geçmiş, günümüzde daha fazla ülkeyi de kapsamış-
tır.

Türkiye ise, batıya bağımlı değişimler süreci içinde, kaçınılmaz
olarak bu gün artık dünya kapitalist sistemi içinde kendi payına
düşen yerde bulunmaktadır.

İkinci Dünya Savaşından sonra Türkiye hakim sınıfları, ser-
maye konsantrasyonu döneminde, Batı sermayesi ile bütünleşerek
güçlenmesini bilmiş ve girilen yolda devam etmenin, sınıfsal olarak
yararlarına olduğu bilincine varmıştır.

Türkiye'nin Ortak Pazar içinde yeralmaya çalışması tesadüfi
bir olay değildir; sermayenin tâbî olduğu kanunların, yani Türkiye
toplumunun değişim ve dönüşüm niteliğinin doğal sonucudur.

PLAN - KONSORSİYUM - ORTAK PAZAR

DP'nin hızlandırdığı yabancı ülkelere borçlanma politikası, ilk
tıkanıklık belirtisini 1954 yılında göstermiş ve Türkiye İthalatçıla-

rı, yabancı ülkelerden mal getirememeye durumu ile karşılaşmışlardır. Sürdürülen dış ticarete, liberasyon politikası ile ve devamlı açık veren dış ticaret işlerliği sonunda, Merkez Bankası'nda ödeme yapacak döviz kalmamış, bu tarihten itibaren de Milletlerarası Para Fonu ve Dünya Bankası Türkiye'ye kredi vermemeğe başlamıştır ve 1950-53 arası birikmiş olan borçlar ödenememiştir.

Var olan tıkanıklığa rağmen Demokrat Parti yönetimi liberasyon politikasından vazgeçmemiş, türk parasının gerçek değeri durmadan düşerken resmi değeri yüksek tutulmuş ve ithalatın artması ihracatın düşük seviyede kalmasına sebep olmuştur. Türkiye ithalatçıları, getirttikleri mallarının bedelini türk parası olarak Merkez Bankası'na ödedikleri halde, Merkez Bankası, hem yabancı firmaların alacaklarını hem de vadesi gelmiş olan borçların ana paralarını ve faizlerini ödeyememiştir. Böylece 1958 yılında tam bir tıkanıklığa varılmıştır.

Bu tıkanıklık üzerine, Türkiye'den alacaklı olan ülkelerin Paris'de toplanarak görüşmelere başladığı görülmektedir. Görüşmelerdeki temel amaçlar; «Türkiye dış ticaretinin Doğu Blokuna kaymasını önlemek, ihtiyaçları olan hammaddeleri Türkiye'den ucuz alabilmek, Türkiye'yi hem bir pazar hem de hammadde kaynağı olarak kontrolleri altında tutmak» olarak karşımıza çıkmaktadır.

Bu amaçların gerçekleşmesi için Türkiye'nin iktisadi politikasında kesin karar sahibi olmaları ve garantili bir mekanizmanın kurulması gerekmektedir.

Paris Görüşmeleri bu garanti mekanizmasının kurulması yönünde gelişmiş ve alınan kararlar Türkiye Hükümeti'ne bildirilmiştir.

Kararlara göre Türkiye,

- a) parasının resmi değerini düşürecek,
- b) banka kredilerini durduracak,
- c) «bir kalkınma programı çerçevesinde yatırımların zorunlu koordinasyonunu sağlamak üzere», Koordinasyon Bakanlığı kuracaktır.

Kararlarda, Türkiye'den alacaklı olan, Federal Almanya Cumhuriyeti, Avusturya Cumhuriyeti, Belçika Krallığı, Fransa Cumhuriyeti, İtalya Cumhuriyeti, Lüksemburg Dükalığı, Norveç Krallığı, Hollanda Krallığı, İsviçre Konfederasyonu ve Türkiye Cumhuriyeti'nin imzaları vardır. Kararlarda ABD görüşü ağırlığını duyurmaktadır.

Kararlara uyulma şartı ile, bu ülkeler Türkiye'ye borç vermeğe devam edeceklerini belirtmişlerdir. Böylece Türkiye'nin «Plan» çerçevesinde hareket etmesi emperyalist ülkeler tarafından öngörül-müş ve bu «Plan»ın adı da «Kalkınma Planı» olarak konmuştur.

Kararların bildiriminden hemen sonra Türkiye Hükümeti uy-gulamaya geçmiş, 1958'de türk parasının değeri 1 dolar = 2,80 TL'-dan 1 dolar = 9 TL'na düşürülmüştür, Koordinasyon Bakanlığı ve Başbakanlığa bağlı «İktisadi Müşavirlik Kurulu» kurulmuştur. Ala-caklı ülkelerle yapılan temaslar sonunda 1959 Nisan ayında «Tür-kiye Kalkınma Planı»nı hazırlamak üzere Hollandalı Profesör J. Tinbergen ve yardımcısı Koopman Türkiye'ye gelmişler ve gelişmiş kapitalist ülkelerin kararı ile Türkiye'nin planlı ekonomiye geçiş çalışmaları başlamıştır.

Demokrat Parti kendisine emredilen «Plan»ın hazırlıklarına geçmesine rağmen, bu konuda dinamik davranmamış ve plan ça-lışmaları iç politika açısından Türkiye halkından gizlenmiştir. Çün-kü DP'ye göre, «plan» ancak «Doğu Bloku» ülkelerinde yapılmakta ve bu «komünizm» kabul edilmektedir.

Ayrıca, iktidar partisinin dayandığı sınıfsal taban, halâ «bi-reyci kapitalistleri» içermekte ve bu kitle, «plan» fikrine karşı dur-maktadır.

27 Mayıs Askeri Darbesinden 4 ay sonra, 30 Eylül 1960'da ku-rulan «Devlet Planlama Teşkilatı» bu açıdan anlam kazanmaktadır. Darbeden sonra, halktan gizlenen plan fikri ve J. Tinbergen öne çıkmış ve ilk beş yıllık planın hazırlık çalışmalarına geçilmiştir.

Planlama Teşkilatı'nın kurulmasından, yapılan ön çalışmalardan ise en fazla ABD memnun olmaktadır. 1961 seçimlerinden sonra ABD Büyükelçisi Hare, Başbakan İsmet İnönü ile; Türkiye Dış İşleri Bakanı Selim Sarper, ABD Dış İşleri Bakanı Rusk ile görüş-müşler ve Büyükelçi Hare Amerika'nın görüşünü açıklayan bir rap-or hazırlamıştır.

ABD Elçisi Hare, YÖN dergisinde yayımlanan Raporda şöyle demektedir: «Yeni hükümetin... planlı bir kalkınmaya atfettiği önem, Amerika Birleşik Devletleri üzerinde çok müspet bir tesir yaratmış ve cesaret vermiştir. Bilhassa bir devlet planlama dairesi-nin bulunmasını, 1962 yılı için bir intikal planının hazırlanmasını, 5 yıllık bir kalkınma planı hazırlanmasındaki gelişmeleri... memnu-niyetle müşahade etmekteyiz.

«Türk Hükümeti'nin halen planlamaya ve özellikle önümüzdeki yaz tamamlamayı ümit ettiği beş yıllık plana verdiği öneme Hükü-

metim büyük ilgi duymaktadır. Plan gözden geçirildikten sonra, şayanı kabul görüldüğü takdirde, hükümetim bu planı desteklemek üzere bir taahhüde girmeyi mütealea etmeye hazır bulunmaktadır... Kalkınma yardımlarının mihrak noktasını, mevzu bahis planın teşkil edebileceği mülahasasındayız. Bu vesile ile para fonu ve iktisadi işbirliği ve kalkınma teşkilatı heyetlerinin Türkiye'yi yakından ziyaret edeceklerinin ve mali ve para sahalarında gerçekleştirilen yapıcı planlamanın bu heyetler üzerinde hasıl edeceği müsbet tesirden eminiz. Yine kaydedilebilir ki, söz konusu her iki teşkilat da, beş yıllık planın tatbikinden önce ihtiyaç duyulacak yardımların sağlanması hususunda, Amerika Birleşik Devletleri, böyle bir talebin desteklenmesi için müzaheret göstermeye hazır olacaktır.

«... Buna ilaveten Nisan'da ilgililere sunulmak üzere hazırlanmakta olan NATO Heyeti Raporunun her ne kadar varacağı neticeler ve ihtiva edeceği tavsiyeler önceden kestirilemezse de, beş yıllık planın vaktinde hazırlanması, NATO'da bu konuda cereyan eden müzakerelere canlılık verecektir.»

ABD, Plan hazırlıklarında da Türkiye'ye kredi vermeğe başlamıştır. Gene Büyükelçi Hare'in raporundan şunları okumaktayız: «1961 yılının son kısmında... takriben 5 milyon dolar değerinde 700 bin ton buğday ile 20 milyon değerinde 70 bin ton nebati ve hayvani yağlar teslim edilmiş ve edilmek üzeredir. 21 milyon dolar değerindeki 300 bin tonluk ilave buğday ikmalî hususundaki formalitelerin önümüzdeki birkaç gün içinde ikmal edileceğini ümit etmekteyiz.» Bunlar dışında Hare, Ereğli Demir Çelik Fabrikaları, Zonguldak ve Etibank Tesisleri için 1961'de kullanılan kredilerin 4 mislinin (60 milyon dolar) kullanılabileceğini bildirmektedir. Ayrıca Türkiye'ye 550 milyon lira daha gönderileceğini söylemektedir.

Görüldüğü gibi, planlama kuruluşunda ABD, Türkiye'ye karşı kredi musluklarını açmıştır. Ve gelecek için ise plan şart koşulmakta, planın ABD tarafından tasvip görmesi ile kredilerin açılımı söz konusu olmaktadır. Diğer yandan, DP devrinde kredi vermekten vazgeçen Para Fonu ve İktisadi İşbirliği ile Kalkınma Teşkilatının tekrar Türkiye'ye borç verebileceğini, gene Hare açıklamaktadır.

Batılı ülkelerin emri ve profesör J. Tinbergen'in devamlı müsavirliği altında, 1963-67 dönemini kapsayan ilk «beş yıllık Türkiye Kalkınma Planı» yapılmıştır.

Diğer yandan ise, Devlet Planlama Teşkilatı ve yapılan plan yalnız bırakılmamakta, bütünüyle tedbirler alınmaktadır.

1963 yılında, Devlet Planlama Teşkilatı'nı ve Türkiye ekonomi-

sini denetleme ve yönlendirme pratik görevi ile yükümlendirilen Türkiye Yardım Konsorsiyumu, Türkiye'den alacaklı ve plan emrini ileten ülkeler tarafından kurulmuştur.

Planın hazırlanışı ve uygulanışı ile Konsorsiyumun çalışmaları bir bütün teşkil etmekte ve beraber ele alındığında belirli temele oturmaktadır.

Plan, kapitalist ekonomiyi temel olarak kabul etmiş ve onun verilerine dayanarak milli gelirden % 7'lik bir artış ile özetlenen milli gelirin artırılması, çoğalan nüfusa iş alanlarının açılması, ödemeler dengesinin sağlanması hedefleri Türkiye açısından saptanmıştır.

Yatırımlar için gerekli olan kaynakların, a) özel tasarruflar, b) kamu tasarrufları, c) dış tasarruflar yoluyla bulunması sözkonusu edilmiş, bunların hesaplanması yoluna gidilmek istenmiştir.

Özel teşebbüslerin tasarruflarının kontrolü ve yatırımlarının yönlendirilmesinde, devletin ve planın emredici bir yetkisi yoktur. Temel alınan kapitalist ekonomide zorunluluk, doğal olarak sözkonusu değildir. Kamu kesimi ise, temel felsefeleri gereği, özel teşebbüsten sonra gelmekte ve vergilemenin imkansızlığı kabul edildiğinden dolayı önemli olmamaktadır. Geriye dış tasarruflar kalmaktadır.

Dış tasarrufta ise, dış ticaretin devamlı açık vermekte olduğu gerçeği var olduğuna göre tek çıkar yol, devamlı borçlanmak, açıkca borç alabilecek yani emperyalizme bağımlılığı pekiştirecek planlama yapmak olmaktadır.

Planlama teşkilatının kuruluşunda yer alan ve ilk planı hazırlayan planlılar ise, kapitalist ekonomiyi temel almalarına rağmen, ülkede sosyal adaleti gerçekleştirme ve hiç değilse belli bir kalkınma sağlama «sübjektif niyetini» gütmüşler ve yabancı ülkelere borçları azaltarak kamu tasarrufuna dayanarak yatırımların planlanmasına çalışmışlardır. Bu tutumları, siyasi yönetim ve emperyalizm ile ters düşmeleri için yeterli olmuştur. İlk planlılardan Yalçın Küçük, «Birinci plan, kapitalist düzeni veri alarak bu düzen içinde bir ileriye adım atmak çabasıdır. İlk planda düzeni temelli bir biçimde değiştirecek hiçbir öneriye rastlanamaz... ilk plan, felsefesi itibarıyla özel girişime karşı değildir; kamunun derlediği kaynaklarla özel girişimler yaratılmasına karşıdır; kamu kaynaklarının, kamu ekonomik girişimlerinin özel yararlarına peşkeş çekilmesine karşıdır» demektedir. İlk planın böyle olup olmadığı tartışma götürür. Fakat ilk planlılardan pek azı böyle düşmüşler ve siyasi yönetimle sürtüşmeleri sonucu istifa etmek zorunda kalmışlardır.

Gerçekte, ilk plana karakterini veren, geri kalmış bir ülkede, **kapitalist ekonomiyi temel almak** olunca, ilk plancıların «sübjektif istekleri» boşlukta kalmıştır.

Plan, kalkınmanın temel ögesi olarak özel teşebbüsü kabul etmiştir. Plan, «özel teşebbüs, kendinden beklenen yatırım miktarlarını gerçekleştirmediği veya aştığı takdirde, kamu yatırımı hedefleri buna göre yeniden gözden geçirilecektir» demektedir. Oysa ilk plancıların büyüme hızına sektörlerin katkısını hesaplamaları şöyle olmuştur :

Büyüme Hızının Katkıda Bulunan Sektörlere Göre Dağılımı

	Özel Katkı	Kamu Katkısı	Dış Katkılar	Toplam
1962	0,0241	0,0241	0,0186	0,0668
1963	0,0212	0,0322	0,0168	0,0702
1964	0,0214	0,0325	0,0162	0,0701
1965	0,0227	0,0339	0,0137	0,0703
1966	0,0246	0,0337	0,0118	0,0701
1967	0,0255	0,0343	0,0103	0,0701
1963-67	0,0232	0,0335	0,0137	0,0703

(Kaynak: Yalçın Küçük, Planlama Kalkınma ve Türkiye s. 244)

Görüldüğü gibi, plan kendi içinde çelişkilidir. İlk planlar kalkınma hızının artışı kamu kesimine yüklemişlerdir. Oysa planın temel öge olarak aldığı özel teşebbüstür. Böyle olunca, siyasi karar merkezinin uygulaması, tayin edici olduğundan dolayı uygulama, doğal olarak plancıların isteği yönünde gelişmeyecektir.

Pratik bu durumu doğrulamış, plan uygulaması tam ters sonuçlar vermiştir. Gerçekleşen kalkınma hızında kamu kesimi geride kalmış, özel sektör ise kendisinden beklenen kalkınma hızını aşmıştır. 1963-1965 dönemi üç yıllık uygulamadan sonra alınan sonuçlarda, özel katkı 0,0240; kamu katkısı 0,0202; dış katkı 0,0131; toplam 0,0577 olmuştur. Oysa planda özel katkı, 1965 sonu 224, hesaplanmıştır. Kamu kesiminin geri kalışına, özel kesimin ileri çıkışına bakıp plancıların hesaplarının yanlış olduğunu söylemek doğru olmayacaktır.

Kamu kesiminde geri kalışın, özel sektördeki ileri çıkışın gerçekte tek bir anlamı vardır. Bu da siyasi karar mekanizmasının sınıfsal yapısıdır. Plandaki çelişki ile birlikte, koalisyon hükümetleri sınıfsal yapılarına uygun, kamu kesiminin kalkınma hızına katkıda bulunmasını önler bir tavır içinde yönetimlerini sürdürmüşlerdir. Kapitalist ekonomiye dayanarak kağıt üstünde yapılan

planlamanın kalkınma açısından bir işe yaramayacağını, önceliği olanın siyasi karar merkezi olduğunu, ilk planlama gösterebilmektedir. Koalisyon hükümetleri kalkınmayı hesabetmeden özel kesimin kârlılığını artırıcı tedbirleri alarak ve özel kesim ile yabancı sermayenin işbirliğini sağlayacak tavırlarını sürdürmüşler, kamu kesimine ise yatırım imkanları dahi tanımamışlardır.

— Konsorsium Teşkilatı :

Planın yatırımlarının yönlendirilmesi, doğrudan doğruya konsorsiyum kanalıyla yapılmaktadır. Plan ve planda öngörülen yatırımların gerekli gördüğü dış finansman talepleri konsorsiyuma gönderilmekte, konsorsiyum ise plan ve gerekli dış finansman konusunda görüşlerini belirtmekte ve hazırladığı raporu temsilcisi olduğu ülkelere vermektedir. Ayrıca konsorsiyum Türkiye'nin ekonomik durumu hakkında da muntazam raporlar hazırlamakta ve ilgili hükümetlere vermektedir.

Konsorsiyumun uygun bulunduğu yatırımlar için yabancı ülkeler taahhütlerini bildirmekte ve ikili anlaşmalar yapılarak uygulamaya geçilmektedir. Böylece, yabancı ülkelerin uygun bulunduğu yatırımlar Türkiye'de sözkonusu olmaktadır. Bu açıdan, Konsorsiyum, planlama teşkilatının bir üst organı durumunda işlemektedir. Hukuki olarak ise fazla bir yetkiyle donanmış görünmemekte, Türkiye'nin Konsorsiyumu tek taraflı dağıtması kabul edilmektedir. Pratikte ise konsorsiyumun yetkisizliği hiçbir anlam taşımamakta, elindeki yol gösterici ve yatırımların kaynaklarını tayin edici yetkisi, ekonomiyi kontrol ve yönlendirmesi için yeterli olmaktadır.

Türkiye'ye borç verecek ülkeler ise doğal olarak, kendi iktisadi çıkarlarının açısından hareket etmektedirler. Türkiye'ye açacakları krediler, kendi ekonomileri ile Türkiye ilişkisi açısından ele alınmakta, örneğin Türkiye'ye yapacakları ihracatı önleyici yatırımları, Türkiye'ye yapmamakta, belirli sahalarda kredi açmamakta ve yapılan yatırımlar ile kurulacak teşebbüslerin kendilerine bağımlı olarak var olmasını, kârlılık ilkesinin gerektirdiği açıdan hesap etmektedirler.

Böylece, Türkiye'ye açılacak krediler belirli bir disiplin ve teknik içinde geliştirilmiştir. 1960 öncesi açılan kredi biçimi, 1960 sonrası geliştirilerek sistemleştirilmiştir.

Konsorsiyum kanalı ile Türkiye'nin,

- a) proje kredileri,
- b) program kredileri,

c) borçların tecili (veya borç hafifletilmesi)

dökümü içinde borçlandırılmasını görmekteyiz.

Kavramları açarsak, emperyalizmin Türkiye'de kendi çıkarlarına uygun yatırımları öngördüğü daha da açıklık kazanmaktadır;

a) Proje Kredileri :

Belirlenmiş bir sahada yapılacak yatırımın projesine verilmektedir. Verilen kredi başka bir alanda kullanılmaz; Proje kredisi için projenin, kredi verecek ülke tarafından kabulü gerekmektedir. Projenin kabulü durumunda, Türkiye'ye gerekli malzeme ve para verilmektedir.

b) Program Kredileri :

Program kredisinin kapsamı daha geniştir. Belirli bir program çerçevesinde borcu alan ülke yatırımlarında kendi inisiyatifine göre hareket edebilme yetkisine sahiptir. Sınırı programla çizilmiştir.

c) Borçların Tecili :
(veya borç hafifletilmesi)

Ödenme zamanı gelen borçların ödenememe durumunda, borçlar tecil edilir; ödenemeyen ana para ve faizler yeniden borç verilmiş gibi ele alınarak işlem görür ve faiz mekanizması işler.

Bu üç borçlanma şekli içinde, borçların tecili şekliyle açılan krediler, ülkeye yeni yatırım olanakları tanımamakta, borçların çoğalmasında sonuçlanmaktadır. Geri kalmış bir ülkede, kalkınmak için düşük faizli dış borçlanmaya gitmeyi doğru bulan «millici» bir iktidar, program kredileri isteyebilir. Çünkü bu krediler, kalkınmak isteyen ülkenin kendi inisiyatifi içinde kalkınmaya yönelik yatırım yapmasına, «program» çerçevesinde imkan tanımaktadır. Fakat unutmamak gerekir ki konumuz olan, ülkemizde, «program»ın krediyi veren ülke tarafından kabulü gerekmektedir. Kalkınmayı amaçlayan bir ülke için, hiç yaşanılmaması gereken borçlanma biçimi ise **Proje Kredileridir**. Bu kredilerin faizleri düşük olsa bile, ülkede yapılacak yatırımların, krediyi veren ülkenin tam kontrolüne göre ayarlanacağı ve kurulan sanayiye bu ülkeye bağlayacağı açıktır. Bu tip krediyi alan ülkenin hakim sınıflarının ve siyasi yönetimin tamamen işbirlikçi olması gerekmektedir.

1963-1970 döneminde, plan ve Konsorsiyum kanalı ile Türkiye'ye gelen krediler Proje Kredilerinin ağırlık kazandığını, Maliye Ba-

kanlığı Konsorsiyum Şubesi'nden Doç. Dr. S. Tuncer'in verdiği rakamlardan anlayabiliyoruz: Bu dönemde, ABD'den toplam 452,0 milyon dolar, B. Almanya'dan toplam 212,1 milyon dolar, İngiltere'den toplam 81,6 milyon dolar, Fransa'dan toplam 48,7 milyon dolar ve İtalya'dan toplam 43,0 milyon dolar proje kredisi alınmıştır. OECD raporları, yüksek başlayan «program kredilerinin» düşüş eğrisini ve «proje kredisinin» yükseliş eğrisini vermek bakımından önemli olmaktadır. Bu konuda OECD yayınlarından «Etudes Economiques»in Ocak 1972, «Türkiye Sayısı»nın 52. ve 53 sayfalarında yer alan veriler, durumu yeteri kadar açıklamaktadır.

1963 yılında 138 milyon dolar olarak gerçekleşen program kredisi, 1970'de 94 milyon dolara düşerken, ülkedeki yatırımların dışa bağımlılığını sağlayacak nitelikteki proje kredileri, aynı yıllarda 84 milyon dolardan 146 milyon dolara yükselmiştir. 1970 sonuna kadar ödenmemiş, ödenme durumundaki rakamları da eklersek «Proje Kredileri»nin gösterdiği eğrinin, toplam olarak da «Program Kredileri»nin üstüne çıktığını görüyoruz.

Borç tecillerinin de durmadan artması, yani borçları ödeyeme durumu; Türkiye'nin gittikçe daha fazla iktisadi çıkmaza girdiğini göstermektedir.

Yabancı ülkelere ve uluslararası kurumlara olan borç durmadan çoğalmaktadır. Bu ülkeler arasında ise Türkiye ekonomisinde hakim emperyalist güç ABD olmaktadır. Onu izleyenler ise Ortak Pazar ülkeleridir. Türkiye'ye borç veren kurumlar da bu ülkelerin kurumlarıdır.

1967-72 dönemini içeren ikinci beş yıllık plan, hakim sınıfların ve siyasi yönetimin karşısında, muhalif plancılar bulunmadan hazırlanmıştır. Temel felsefesi açısından, Birinci Beş Yıllık Plan ile aynı temele dayanmaktadır. Yalnız, Birinci Plandan daha fazla statükocu, mevcut durumu güzel gösterici, emperyalizmin Türkiye'deki egemenliğini perçinleyici olduğu ve Türkiye'yi geri bırakmak ile görevlendirildiği söylenebilir.

İkinci Beş Yıllık Plan, özel sektöre daha fazla ağırlık vermiş, özel sektör yatırımlarının % 12 artışı, milli gelirin % 7 artış hızını koruması hedef alınmıştır. Yurt içinden ve yurt dışından temin edilecek kaynakların kamu sektörüne karşı kısılacığı ve özel sektöre yöneltileceği belirtilmiştir. Aslında Birinci Beş Yıllık Plandaki uygulama da bu doğrultuda olmuştur.

İkinci Beş Yıllık Plan ayrıca dayandığı ve hakim sınıfların savunduğu görüşleri Birinci Plana göre daha açıklıkla ifade etmiş, yönünü şu cümlelerle belirtmiştir: «... Ekonomik kararların alınma-

sında esas, serbest piyasada meydana gelecek fiyatlar olacak... İmalat sektörü gelişiminin uzun vadede esas olarak özel sektöre bırakılmasını sağlayıcı bir politika izlenecek... bankalar sistemi özel sektörün kısa ve orta vadeli kredi ihtiyacını karşılayacak şekilde düzenlenecek... özel yabancı sermayeye ek bir tasarruf, döviz ve teknoloji kaynağı olarak önem verilecektir.» Bu açık ifadelerden sonra, planın yapılmasının gerçek nedeni ve tayin edici unsuru «**İkinci Beş Yıllık Plan için öngörülmüş bulunan yatırım ve gelişme hedeflerinin gerçekleşmesi, 1968-1972 döneminde belirtilen ölçüde kredi sağlanmasına bağlıdır**» denerek belirtilmektedir.

«Özel sektör arzu ettiği ve başarabileceğine inandığı projeye yatırım yapacak... Hükümet özel sektörün özellikle imalat sanayisi, turizm ve tarım sahalarında büyümesine yardım konusunda yeni hamleler yapacaktır. Özel sektöre devlet bütçesinden önemli miktarlarda ve gittikçe artan yatırım kaynakları devredilecektir.»

Özel sektörün desteklenmesi ile birlikte, yatırım alanları da belirtilmektedir. Plan imalat sanayisi, turizm ve tarım ile ve özel sektörü destekleyerek kalkınmayı sağlayacağını bu cümlelerle iddia etmektedir..

Kamu sektörünün görevi de, «Kamu sektörü ise sadece özel teşebbüslerin yatırım yapmadığı sahaları ele alacak ve ortaya çıkan boşluğu doldurmak için... özel sektörün gerekli zamanda yapamadığı veya yapmak istemediği yatırımlara girişecektir» denerek belirtilmektedir.

İkinci Beş Yıllık Planda, kalkınma amacını bulmak imkansızdır. Örneğin, Birinci Planda tarımda öngörülen % 4,2'lik gelişme hızı İkinci Planda % 4,1'e; birinci Planda öngörülen % 12,3'lük sanayi gelişme hızı ise % 12,0'a düşürülmektedir.

Bu plan hakkındaki konsorsiyum raporu konuya daha da açıklık getirmekte, planın stratejisini, gerçek karar merkezi olan emperyalizmin kararını bildirmektedir.

Konsorsiyum raporu şöyle demektedir :

«İkinci Planda öngörülen % 7 artış hızının nasıl gerçekleştirileceğine karar verirken takip edilen başlıca strateji şu olmuştur: birinci Planın politikasına devam etmek ve imalat sanayisi ile (özellikle ağır sanayi) **ihracata yönelmiş imalattan çok**, ithalat ikamesini hedef tutan imalat üzerinde durma. **Misyon, eldeki bilgilerin ışığı altında kamu sektörüne ait birkaç büyük ağır sanayi projesinin... Üçüncü Plana ertelenmesinin bir felaket teşkil etmeyeceği kanaatinde**dir.»

Açıkça görülen, İkinci Beş Yıllık Plan'da, Konsorsiyumun isteği üzerine ağır sanayi projeleri emperyalistler tarafından uygun görülmemekte ve ertelenmesi kararı verilmektedir. Konsorsiyum, ağır sanayi için Türkiye'ye borç verilmeyeceği kararındadır. Buna karşılık, ithalatı ikame edecek imalat ise iç pazarın talebini karşılamayı öngörmek, Türkiye'yi pazar olarak ele almak, Türkiye'ye tam mamul mallar getirmek yerine, yarı mamul mallar getirerek, sanayiye yerleştirmek demektir. Bu da Türkiye'de kurulan sanayinin «dışa bağımlı sanayi» olma niteliğinin pekiştirilmesi olmaktadır. İhracata yönelmiş imalatın önlenmesinin bir tek anlamı vardır: yerli ham maddenin Türkiye sanayisi için kullanılmaması, ham maddenin yabancı ülkelere açılması. Eğer Türkiye kendi ham maddesini kullanarak, ithalata ikame eden imalat sanayisini kurarsa ister istemez ihracata geçebilir. Bu görüş ise hem imalat sanayisinin niteliği ile hem emperyalizmin çıkarı ile gelişmektedir. Kaldı ki zaten bu açıdan ağır sanayinin kurulması da ertelenmektedir. Fakat gözümüzden kaçmaması gereken «kamu sektörüne ait ağır endüstrinin kurulmasının önlenmesi»dir. Emperyalizmin çıkarları ile uygun düştüğü takdirde, emperyalizmin kontrolü ve yönetimi altında ağır endüstrinin kurulmaması diye bir sorun sözkonusu değildir.

Türkiye'de «planlı ekonomi» uygulamasına geçilmesi ve konsorsiyum teşkilatının kurulması ile; iktisadi politikasının yönetimi ve yönlendirilmesi, tamamen emperyalist ülkelerin tekeline verilmektedir. Bu tip planlı ekonomi, kesinlikle Türkiye'nin kalkınmasını hedef almamakta, emperyalizmin hakimiyetini pekiştirmektedir:

Plan ve konsorsiyum tam bir özdeşlik içinde hareket etmekte, konsorsiyum tarafından tasvip edilmeyen projelerin yatırıma geçilmemekte, yabancı tekellerin çıkarlarına uygun düşmeyen projeler kredi alamamaktadır. Örneğin, «Birinci Plan'da öngörülen, fakat yabancı tekellerin kendilerinin elatmak istediği Petrol Boru Hatları finansmanı reddedilmiş; Karadeniz Bakır İşletmeleri'nin kuruluşu, konsorsiyumun onaylayacağı şekli alınca kadar sürüncemede bırakılmıştır. Diğer yandan, 20 bin tonluk Boraks Rafinerisi kurma çabası sözkonusu olunca, finansmanı için kredi bulunamamıştır.

Konsorsiyumun uygun gördüğü ve Türkiye hükümetinin kabul ettiği «proje kredileri» usulü, kalkınma için gerekli sanayinin kurulmasının önlenmesi ile somutlaşmaktadır.

Türkiye halkına ise, Planlama Teşkilatının planları çerçevesinde, dışa bağımlı imalat sanayisi, turizm ve tarım ile kalkınabileceği anlatılmaktadır. Türkiye'de yapılan plan çalışmaları, emperyalizmin ve Türkiye'deki işbirlikçilerinin, Türkiye halkını sömürme, ülkeyi ve ülke kaynaklarını emperyalizme teslim etme çalışmasıdır.

Konsorsiyum Teşkilatı ve Devlet Planlama Teşkilatının «Faaliyet Raporu» olarak şunları söyleyebiliriz:

a) Yabancı sermaye kendi çıkarları doğrultusunda, Türkiye'ye PLANLI bir biçimde girmektedir. Yatırımlar emperyalist tekellerin uygun gördüğü şekilde planlanmakta, kalkınma için gerekli yatırımlar sözkonusu olmamaktadır.

b) Yabancı yarı mamul mallar ithal edilerek, dışa bağımlı bir imalat sanayisi kurulmakta; dış ticaretin dengeli olması, planlanması sözkonusu olmamaktadır. Yerli ham maddeyi kullanan gerçek bir sanayinin kurulması önlenmektedir. Ağır sanayi kuruluşları, tekellerin uygun bulacağı zamana kadar ertelenmektedir.

c) Yerli özel teşebbüs, yabancı tekellerle olan işbirliğini git-ükçe kuvvetlendirmekte ve devlet bütçesi ile de desteklenerek gelişmektedir.

d) Türkiye'nin ham madde, ucuz insan gücü kaynağı ve pazar olarak kalmasına dikkat edilmekte, tarım ürünleri yetiştiren bir ülke olmasına çalışılmaktadır.

— Planlama Teşkilatı ve Konsorsiyum'un Pratiği :

Petrol alanında, 1960'a kadar, yalnız arama işlemleri için yabancı sermaye gelirken, 1960-65 arası, tasfiye için yapılan yatırımlar artmış ve bu, toplam yatırımın % 59'unu bulmuştur. Uzun yıllar Türkiye'nin petrol bölgesi olmadığı propagandası yapılırken, 1960 sonrası özellikle Güneydoğu Anadolu'da petrol kuyuları bulmağa başlanmıştır. Türkiye'deki petrol tüketimi Shell, Mobil, BP gibi tekellerin kontrolü altındadır. Bu tekellerin karşısında, onlardan daha güçsüz, Türkiye Petroleri Anonim Ortaklığı bulunmakta ve büyük tekellerden petrol almaktadır.

Yabancı şirketler, Türkiye'de, dünyanın başka ülkelerinden gelen petroleri satma durumundadırlar. Ancak diğer geri kalmış ülkelerde, ellerindeki petrol kuyuları tehlikeye girince, Türkiye'de tasfiye işlemine geçmeye, kuyular bulmaya başlamışlardır.

Aynı şekilde, ABD'nin bakır ihtiyacını karşıladığı ülkeler (O dönemdeki Şili gibi) ABD'ye karşı durmaya başlayınca, Türkiye'nin bakırları ilgi çekici olmuş ve Karadeniz Bakır İşletmeleri kurularak ABD sermayesi bu alana da elatmıştır.

6224 sayılı kanunla gelen sermaye ise, aynı görünüm içindedir. Yabancı sermayenin ilk düşündüğü doğal olarak aşırı kârı olmaktadır. 1951'den 1965'e kadar bu kanunla gelen yabancı serma-

yenin % 0,21'i tarım, % 1,25'i madencilik, % 0,92'si inşaat, % 95,8'i imalat sanayisine yatırılmıştır.

İmalat sanayisi içinde ise, yabancı sermaye, lastik-kauçuk, kimya, elektrik makinaları imalatı alanlarını seçmiştir. Bunlar, Türkiye'nin «Pazar» durumu hesabedilerek yapılmış yatırımlardır. Ve iç pazarın talebini karşılamayı amaçlamaktadır.

1970'e varıldığında ise, yabancı sermaye Türkiye imalat sanayisine tamamen hakim olmuş görünümü ile ortaya çıkmaktadır.

1970'de Endüstrinin Finansman Kaynakları

Sektörler	Yabancı Sermaye %	Yabancı Krediler %	Toplam %
gıda sanayi	10,4	4	14,4
kimya sanayi (toplam)	24,5	53,7	78,2
ilaç sanayi	28	24,9	52,9
makina sanayi (toplam)	15,4	24,9	40,3
tarım alet ve makinaları	8,8	70,3	79,1
makina-elektrik tesisatı	25,5	16,6	42,1
ulaşım araçları sanayi	4	18,1	22,1
kara ulaşım araçları sanayi	5,9	30,5	36,4

(Kaynak : «Özel Sektörün Yatırımları hakkındaki anketin sonuçları. 1963-69» DPT Yayınları, Temmuz 1970, s. 39-42)

Diğer sanayi kollarında da aynı gelişim vardır

Sektörler	Yabancı Krediler %'si
giyim sanayi	22,2
orman ürünleri sanayi	19,1
kağıt sanayi	43,2
sabun-deterjan sanayii	96,7
maden-demir-çelik sanayi	39,9
margarin	80
ipekli dokuma	48,4
kauçuk ve yan ürünleri	21,7
tarım ilaçları	40,9
tuğla-briket	2,02
sanayi makinaları	17,6
elektrik ileticileri	62,2
elektrik motorları	12,8

Tabloda görüldüğü gibi, kimya, tıbbi ilaçlar, tarım alet ve makinaları, sabun ve deterjan, margarin, elektrik iletkenleri sanayi dallarında yabancı krediler ve sermaye tam bir hakimiyet kurmuşlardır. Kaldı ki, elektrik makina ve gereçleri, karayolu taşıtları,

kağıt, demir ve çelik, metalürji, ipekli dokuma, tarım ilaçları, lastik ürünlerin içerdiği yabancı sermaye ve krediler bu alanlara yapılan yatırımın % 50'sinin altında olmasına rağmen; tekel durumunda olmaları, karşılarında kendileri ile rekabet edecek yerli teşebbüslerin olmayışı, bu alanlarda da egemen olduklarını göstermektedir. **Bu açıdan tüm imalat sanayisinin emperyalizmin egemenliğinde olduğu açıktır.**

İmalat sanayisi kendi ham maddesini mamul madde haline getiren bir sanayi değildir. Mamul madde olarak piyasaya sürülecek malın malzemesi yabancı ülkeden getirilmekte, Türkiye'de ise monte edilmektedir. Diğer yandan ise gelen malzeme ile birlikte, patent, lisans gibi maddi olmayan unsurlar özellikle bu alana gelmekte ve sermaye olarak kabul edilmektedir.

Gerçekte gelen yabancı sermaye, bütün götürdüklerine karşı ülkede, «kendine yeterli sanayi» kurmamaktadır. Örneğin Türkiye'de Anadolu, Murat, 1972'de ise Renault arabaları imal edilmektedir. Gerçekte ise bütün bu arabalar Türkiye'ye, motorlarından diğer malzemelere kadar yabancı ülkelerden getirilmekte, Türkiye'de monte edilmektedir. Buzdolabı imalinden, koka-kola'ya kadar imalat bu durumdadır. Ve Türkiye'de kurulan şirketler, dıştaki ana şirkete, onun üretim ve pazarlamasına tâbi olarak varlıklarını sürdürebilecek konum içinde bulunmaktadır ve olay Avrupa Ekonomik Topluluğu'nun genel perspektifi içine yerleşmektedir.

Türkiye'nin Önündeki Çıkmaz:

Borçlandırma mekanizması içinde, dış borçların Türkiye milli geliri içindeki payı durmadan büyümüştür. 1950'de milli gelirin % 7,47'sini kapsayan dış borçlar, 1968'de % 20,57 oranına yükselmekte, borç taksitleri ana paraları ve faizleri her geçen yıl daha yüksek rakkamlara ulaşmaktadır. Türkiye'nin karşısında gün be gün ödeme zorluğu çoğalmış, Türkiye Hükümeti iktisadi politikasının iflas ettiğini 1970 yılına varmadan görmüştür. Buna rağmen iyimser hesaplar yapmağa devam edilmiş; çoğalan borç taksitleri düşük seviyede, ödeme imkanı varmışçasına gösterilmeye çalışılmış, fakat durum gizlenememiştir.

1969 yılı bütçe gerekçesinde, ilerde ödenme durumunda olan taksitlere değinilerek gerçekleri örtmeye çalışan tahminlerde bulunulmuştur. Gerekçede ödenecek taksitler ele alınarak yıl yıl taksitlerin yükseleceği gösterilmiştir. Hükümetin hesabına göre, 1969 yılında 257,9 milyon türk lirası taksit ödenecektir. Bu ödeme miktarı, her yıl yavaş yavaş ödeme imkanı içinde gelişecek ve 1977'de ödenecek miktar 276,3 milyon türk lirasına yükselecektir. Taksit-

ler 1978'den 2014 yılına kadar yükselecek ve bu tarihte ödenecek yıllık taksit 2928,2 milyon türk lirasını bulacaktır.

Bu hesap ödenebilirlik şansı varmış gibi gösterilmesine rağmen, borçtan kurtulunamayacağının hükümetin kendi sözleri ile ifadesidir. Ayrıca hesap yapılırken, hesaplamaya katılmayan, borçlanmanın durmayacağı, borç miktarının ve faizlerinin durmadan büyüyeceği ve buna paralel olarak da borç taksitlerinin hesaplanmayan şekilde yükseleceğidir.

Kaldı ki, dış borçların milli gelire oranı, yabancı sermayenin kâr transferi, her yıl daha büyük oranlara ulaşmaktadır. Hem sürdürülen iktisadi politikanın devamını sağlamak, hem de borçların ödenebilirliğini söylemek gerçek dışı olmaktadır.

Prof. Kenan Bulutoğlu, İ. Onur ile birlikte, ekonometrik gelisme metodu ile Türkiye'nin dış borçlardan ne zaman kurtulacağını araştırmış ve şu sonuca varmıştır: günümüzde uygulanan iktisadi politikaya devam edildiği takdirde ve taksitler muntazaman ödendiği varsayılırsa Türkiye 2006 yılına kadar borçlanmaya devam edecek ve 2026 yılında, 2006 yılına kadar yaptığı borçlar ödenmiş olacaktır. Fakat 2006 yılından itibaren gene yabancı ülkelere borçlanmaya devam edecektir. Profesör Bulutoğlu ayrıca Türkiye'nin dış borçlarının milli gelirdeki payının 1980 yılına doğru milli gelir seviyesini aşacağını ortaya koymuştur.

İyimser hesaplarla dahi Türkiye'nin, uygulanan siyasi ve iktisadi politika çerçevesinde dış borçlardan kurtulacağını söylemek mümkün olmamaktadır. Hesaplamada dayanan, borç taksitlerinin düzenli ödeneceği varsayımı ise pratikte geçerli değildir.

— Ortak Pazar ve Türkiye :

Emperyalizmin çizdiği çerçeve Ortak Pazar konusu ile tamamlanmaktadır. İktisadi ve siyasi bütünlenme içinde, Türkiye de «kendi değeri kadar» bir yer alacaktır.

1963 yılında, Avrupa Ekonomik Topluluğu ile Türkiye arasında Ankara Anlaşması imzalanmıştır. Anlaşmanın amacı, «tarafklar arasında ticari ve ekonomik ilişkileri aralıksız ve dengeli olarak güçlendirmeyi teşvik etmektir» denerek, ikinci madde ile belirtilmiş ve 28. madde ile de, «Akid tarafklar Türkiye'nin Topluluğa katılması imkanını tetkik ederler» hükmü getirilmiştir. «Akid Tarafklar»dan ise AET ülkeleri kastedilmiştir.

Bu duruma göre, Türkiye'nin Ortak Pazara girip girmemesinden önce, «ticari ve ekonomik ilişkilerin» gelişmesi ve yönlenişi

önemli olmaktadır. Türkiye'nin Ortak Pazara girip girmemesi ise tekellerin vereceği bir karardır.

Türkiye, ister Ortak Pazara girsin, ister girmesin, önemli olan bu değildir. Önemli olan Ortak Pazar ile Türkiye'nin sürdüreceği ilişkiler sonucunda, içine düşeceği durumdur.

Anlaşmanın amacı gereğince gümrük birliği öngörülmüş ve üç safhada gerçekleşmesi planlanmıştır. İlk iki safha beş yıllık **hazırlık dönemi**, 12 yıllık **geçiş dönemi** olarak belirlenmiş, ikinci safhada tam gümrük birliğine varılıncaya kadar bazı malların gümrük ve vergi konularının çözümlenmesi 22 yıllık zaman parçasına uzatılmıştır. Son safha olarak adı konan, «**son dönem**» ise belirsiz bırakılmıştır. Geçiş dönemi için anlaşmada daha fazla açıklık yer almış, Ortak Pazar ve Türkiye arasındaki ilişkilerin gelişmesi ve denge durumuna dayanılarak geçiş döneminin yürürlüğe konacağı duyurulmuştur.

Anlaşma, 1 Aralık 1964'de uygulamaya konulmuştur. Ve uygulama, planlama ile birlikte yürütülmüştür. Konsorsium kanalı ile gelen ve projelere verilen kredilerden 175 milyon dolar kredi, bu yürürlük çerçevesindedir.

AET bütün, kuru üzüm, kuru incir ve fındık ürünlerini ithal etmek için kendi ortaklığına kontenjanlar ayırmış, bu maddeler ve tayin edilen miktarlar için indirimli gümrük tarifesi kullanılmıştır. Bunlar dışındaki maddelere ve ayrılan kontenjan dışı miktarlarda, üçüncü ülkeler ve Türkiye, aynı statüde kabul edilmiş ve Türkiye'ye karşı da ortak pazar gümrük tarifesi uygulanmıştır. Türkiye'nin temel ihraç mallarından olan pamuk için ise kontenjana konulmamıştır. Çünkü pamuk, diğer ülkeler tarafından da, Türkiye'den gümrüksüz ithal edilebilmektedir. Uygulama geliştikçe tarife kontenjanlarının genişletileceğini belirtmiştir. Kontenjanların genişletilmesi ötesinde, tanınan kontenjanların dahi olmadığı görülmektedir. Örneğin 1965'de tanınan bütün kontenjanının % 76'sı, 1968'de % 92,7'si; kuru üzüm kontenjanının 1965'de % 83,5'i, 1968'de % 81,2'si kullanılmıştır. Uygulama ile fındık kontenjan tanınmadan da fındığa tanınan miktardan daha fazlasını her zaman Türkiye ihraç etme olanağını bulmuştur.

Ortak Pazarın Türkiye'ye tanıdığı, Türkiye mallarını (saydığımız maddeler) gümrük almadan ithali, bu malların kendi iç piyasasına ucuz girmesini sağlamış; Türkiye için ise bir değişiklik, yani Türkiye'nin ihracatının artmasını sağlamamıştır. Ankara Anlaşmasından sonraki döneme eğilirse Türkiye'nin AET ile olan dış ticareti konusunda şunları söyleyebiliriz:

1962 yılında, Türkiye'nin AET ülkelerine olan ihracatı, tüm ihracatının % 40,5'i idi. Bu oran 1963'de % 38,0'a, 1964'de % 33,5'e, 1968'de ise % 33,1'e düşmüştür. Ancak 1969'da 1962 seviyesine yaklaşmış, % 40 olmuştur.

Türkiye'nin ithalatı açısından ise durum tersine gelişmiştir. 1962'de Türkiye'nin AET ülkelerinden yaptığı ithalat, tüm ithalatın % 30,2'si idi. Bu oran da 1965'e kadar düşmüş fakat bu yıldan itibaren, 1966'da % 32,9'a, 1967'de % 34,7'ye, nihayet 1969'da % 35,5'e yükselmiştir. Hazırlık Döneminde ithalat daha fazla, AET ülkelerinin ise, kıymetli paraları ile yaptıkları ithalat daha azdır. Bu gidişle de doğal olarak Türkiye dış ticaret açığı durmadan büyümüştür.

Dış ticaretin bütünlüğü içinde baktığımızda, şu görünüm ortaya çıkmaktadır :

Türkiye Dış Ticaretinin Bölgelere Göre Dağılımı:

Önem Sırası	Dış Ticaret Hacmi	100,0
I	OECD ÜLKELERİ.....	75,6
	2) Diğer OECD ülkeleri	22,5
	1) Ortak Pazar ülkeleri	34,5
	3) Serbest Mübadele Birliği	18,6
II	ANLAŞMALI ÜLKELER.....	19,1
	4) Doğu Avrupa Ülkeleri	14,2
	5) Diğer Anlaşmalılar	4,9
III	DİĞER ÜLKELER.....	5,3

(Kaynak: «PLANLAMA» DPT Dergisi, sayı: 11)

Görüldüğü gibi Türkiye dış ticareti OECD ülkelerine, bunlar arasında da büyük ağırlıkla Ortak Pazar ülkelerine kanalize olmuştur.

Dış ticaret olayının ötesinde, AET ülkelerine Türkiye, iş gücünü ihraç etmektedir. Önce vasıfsız elemanlardan başlayan iş gücü ihracı, günümüzde vasıflı elemanları da kapsamaktadır. Giden işçiler yardımcı işçi statüsü ile çalışmaya başlamakta, çeşitli sorunlar dışında normal şartlarla işe başlayanlar minimum ücret almaktadırlar.

Resmi kaynaklara göre, 1969 sonunda, Türkiye İş ve İşçi Bulma Kurumu aracılığı ile yabancı ülkelere giden işçi sayısı 351.221'dir. 1972 yılında ise, yine resmi rakkamlara göre 500.000'ci işçi de Almanya'ya ayak bastı. Bu rakkam ise gerçek rakkamı göstermektedir. Gidenler daha sonradan ailelerini de götürmüşler ve di-

garda yaşayan Türkiyeli işçilerin sayısı çoğalmıştır. İş ve İşçi Bulma Kurumu ile yabancı ülkelere giden işçi sayısına bir bu kadar da turist olarak yurd dışına çıkıp iş bulunca orada kalanları eklemek gerekecektir. Türkiye işçisinin işgücünü sattığı ülkeler, başta Batı Almanya olmak üzere AET ülkeleridir.

Hazırlık dönemi sonunda alınan sonuçlar, Türkiye'nin yararına bir durumun geliştiğini göstermemektedir.

1) AET ile Türkiye arasında, monopol ve pazarı ilişkisi geliştirilmiştir. Türkiye tayin edici derecede ithalatını AET'den yapmakta, ihracatı da aynı şekilde AET'ye bağlanmaktadır. Türkiye'ye açılan kredi ve borçlandırma mekanizması da, AET mallarının Türkiye'de ağırlık kazanması ile sonuçlanmaktadır.

Türkiye'nin mallarına kontenjan tanınması ile, Türkiye'nin ithalatı sınırlandırılmıştır. Bu da AET iç pazarını Türkiye mallarına kapamıştır (4 ürüne göstermelik olarak tanınan kontenjan hariç).

2) AET Türkiye'den belirli tarım ürünleri almakta ve bu malların üretimini teşvik etmektedir. Böylece Türkiye'nin tarım ülkesi olarak varolması, tekel alıcı karşısında az çeşitli, bir açıdan tek ürünlü ülke durumuna gelmesi teşvik edilmektedir. Az çeşitli ürün üretiminin Türkiye'de geliştiği, diğer tarım alanları kapandığı anda bu malların alımının durdurulması yada AET iç pazarında bu mallara olan talebin azalması, ikame malların AET iç pazarında yer alması yada diğer etkenler sözkonusu olunca Türkiye'nin ürettiği malları satamaz durumuna gelmesi kaçınılmazdır. Küba Devriminden önce Küba'nın tek ürünlü bir ülke oluşu ve ABD - Küba ilişkilerinde ABD'nin Küba şekerini almaktan vazgeçmesi durumunda Küba'nın içine düştüğü durum hatırlanırsa, Türkiye'nin de böyle bir duruma düşmeyeceği kimse tarafından iddia edilemez. AET içinde meydana gelecek bir ekonomik kriz ise, büyük şiddetle, Türkiye'yi sarsma durumundadır.

3) Hazırlık döneminde AET'nin mamul ve yarı mamul malları ülkeye rahatlıkla girmiştir. Bu mallar karşısında Türkiyede rekabet edecek sanayi yoktur. AET mamul ve yarı mamul mallarının serbestçe girmesi ile de, sanayinin kurulması önlenmektedir.

4) 1970'e varıldığında Türkiye'nin dış ticaret açığı büyümüş, örneğin «1964-69 Aralık döneminde AET karşısındaki dış açık, toplam 264,2 milyon dolar olmuştur», türk parasının değeri ise durmadan düşmüştür.

Geçiş Dönemi :

1970 yılı sonlarında Türkiye, Ankara Anlaşmasında tayin edi-

len beş yıllık hazırlık dönemini tamamlamış ve iktisadi çıkmaza girmiştir. İç fiyat seviyesi, 1963 100 kabul edilirse 1969'da 136'ya çıkmış, yani 6 yıl içinde fiyatlar % 36 oranında yükselmiştir. Bu oran, gerçek fiyat seviyesinin yükselişini, doğru olarak belirttiği şüphelidir. Fakat gerçekleri gizleyen yönetimin kabul etmek zorunda kaldığı miktarı göstermektedir. Yabancı ülkelerin paraları karşısında ise türk parasının değeri daha da düşmüştür. Türkiye içinde dolar karaborsası hakimdir ve karaborsada 1 \$ = 15-17 TL üzerinden işlem görmektedir.

1970 Temmuz Tedbirleri :

Temmuz tedbirleri, sürdürülen iktisadi politikanın kaçınılmaz bir sonucu, kapitalist düzen içinde alınması zorunlu tedbirler olarak ortaya çıkmaktadır İkinci Beş Yıllık Planın yürürlüğe girmesi ile alınan tedbirler birbirlerini tamamlamakta, bu açıdan alınan tedbirlere 1968 yılında başlandı denebilmektedir. Devlet Planlama Teşkilatı da kendi açısından, «uygulanan politikanın başlangıcı 1968'lere uzanır» demektedir. 1968'den beri sürdürülen iktisadi politikanın başarıya ulaşmamasını ise para değerinin ayarlanmamasında ve diğer yan tedbirlerin alınmamasında bulmaktadırlar. Ve Temmuz tedbirleri ile, kendilerine göre başarı yolu açılacaktır. Böylece Planlama Teşkilatının deyimiyle, istikrar politikası çizilmiş, «ihracatı geliştirmek, fiyat dengesini sağlamak, kredi ve vergi sistemini düzenlemek, sektörlerdeki gelişmenin hızlandırılması amaçlarıyla tedbirlere gidilmiştir». Gene kendi deyimlerine göre, bütün bu tedbirlerin temel hedefi, «ihracat ve döviz gelirlerinin artırılması» olmaktadır.

Tedbirlere eğildiğimizde bütün yapılan çalışmaların, 1970 Kasımında imzalanacak olan «Geçiş Dönemi Anlaşması»na hazırlık olduğu görülmektedir. Kaldı ki, hazırlık çalışmaları, AET yetkilileri ile sürdürülen ilişkiler sonucunda tamamlanmıştır. 23 Temmuz 1970 tarihli Avrupa Haber Bülteninde, «... ticari hükümlerin, parlamentolar tarafından tasdiki beklenmeksizin, önceden uygulanmaya alınması karar altına alınmıştır» haberi yer almıştır.

Kamu oyunda ilk yankısını bulan tedbir, türk parasının devallü edilmesi olmuştur. Ve 10 Ağustos 1970 tarihinden itibaren 1 \$ = 15 TL olarak işleme girmiş ve türk lirasının değeri % 40 oranında düşürülmüştür. Asli olan bu ayarlamamanın yanında istisnalar tanınmış, örneğin Türkiye'nin en fazla ihraç ettiği pamuk, tütün, fındık, çekirdeksiz kuru üzüm, kuru incir vb. gibi maddeler için 1 \$ = 12 TL kabul edilmiştir. Türk parası 1 \$ = 9 TL iken de bu maddelerin ihracı mümkün olduğu hatırlanırsa, özellikle en fazla ihraç ettiğimiz pamuğun, sınırlamaya tâbi olmadan ihraç edildiği ve fındığın tannan kontenjanları aştığı gözönüne alınır, alınan 1 \$ = 12

TL kararının zaten ihraç edilmekte olan ve talebi bulunan bu mallar için yabancı piyasalara, özellikle AET iç pazarına açıktan bir hibe olacağı söylenebilir.

Bu ayarlama ile ilgili olarak, özellikle sanayi kollarının gelişmemesi ile ilgili şu mantık yürütülmüştür: «şimdiye kadar uygulanan bu kur sebebiyle ithalatın ucuz olması, bazı sanayi kollarının teşekkülüne imkân vermemekteydi. Bu kere yapılan ayarlama, bu tip mallar ithalatını pahalı hale getireceğinden bu nevi projeler rantabl hale getirilecek ve neticede bir takım sanayinin kurulması teşvik edilmiş olacaktır», «aşırı ithal talebi kısıtlanacaktır» denmektedir. Mantık, iktisat okumaya yeni başlamış öğrencileri dahi kandırmaktan acizdir. Eğer yurt içinde gerçek bir sanayileşme öngörülsün, kurulması istenen sanayinin daha gerçekçi tedbirlerle korunması mümkündür. Kapitalist sistemde, bunun en geçerli yolu gümrük duvarını yükseltmek olduğu bilinmektedir. Fakat Ortak Pazar ile ilişkilerde bu, tabii ki mümkün değildir. Kaldı ki, sanayi kurmak, sorun olarak ele alınmamaktadır; paranın değeri düşürülünce, sanki Türkiye'nin sanayileşmesi için ithal edilmesi gerekli olan malların fiyatı yükselmemektedir. Bu bahanelerin ötesinde asıl umulan ise, kur ayarlamasının, «dışarda bulunan sermayenin, memleketimize gelmesi için gerekli ortamı» hazırlamasıdır. Açıkça paranın değeri düşününce, yabancı sermayenin daha çok geleceğini ummaktadırlar. Gerçekten de paranın değeri düşününce hem iş gücü, hem yeraltı, yerüstü kaynakları, yok pahasına emperyalist tekellere teslim edilebilecektir. Üstelik, ithalat konusunda alınan tedbirler, ileri sürdükleri, ithalatı kısıma gerekçesi ile de gelişmektedir. Yapılan ithalatta istenen dövizin türk lirası olarak tutarı üzerinden teminat istenmekte ve bu teminat ithalatın önünde engel olarak durmaktaydı. Temmuz tedbirleri bu engeli kaldırmış, teminatları % 100 oranında indirmiştir.

Teminatlar, «liberasyona dahil belli mallar için %90'dan %45'e, diğer mallar için % 120'den % 60'a (kara nakil vasıtalarının müteferrik aksam ve parçaları için % 150'den % 75'e); tahsisli ithal mallarında (istenen dövizin TL tutarı üzerinden ise), ithalatçı kotalarında % 50'den % 25'e sanayici kotaları için % 20'den % 10'a indirilmiştir.»

Açıkça görülen, sanayinin kurulması değil, mamul ve yarı mamul maddelere yönelen ithalatın, dışa bağımlı sanayinin teşvik edilmesidir. Paranın değerinin düşürülmesi ile sanayinin kurulabileceğini söylemek, Türkiye halkının beceriksizce gözünü boyamak istemekten başka birşey olmamaktadır. Türkiye ithalatçısının ve işbirlikçi sanayicisinin pahalı üretim malı ithal edeceği yerde, kredi mekanizmasından yararlanarak daha az sermaye gerektiren tüketim

malları ithal edeceği, sanayi kurma yerine yarı mamul mallar getirip Türkiye'de monte edip piyasaya süreceği, işlerlik halinde olan ve bilinen bir gerçektir. Ve bunun devamına çalışılmaktadır.

İhracı teşvik edilen mallar, yabancı ülkeler tarafından talebi olan tarım ürünleri ve Türkiye'nin yeraltı ham madde kaynaklarıdır.

İthali teşvik edilen mallar ise yarı mamul yabancı ülke mallarıdır. Yabancı ülkeden kastedtiğimiz ise Türkiye'nin, gösterdiğimiz, bağlı olduğu ülkelerdir.

Sektörlerdeki gelişmenin hızlandırılması adına alınan tedbirler de bu düşüncemizi doğrulamaktadır.

Sektörlerdeki gelişmenin hızlandırılması; tarımda gelişmenin hızlandırılması, ulaştırma sektöründe gelişme, madencilik geliştirme politikası konularını kapsamaktadır. Alınan tedbirlerde sanayileşme diye bir konu yoktur.

Türkiye'nin bir tarım ülkesi olma ve ham madde kaynağı olma durumu, daha 1947'lerde tayin edilmişti. Hem Ortak Pazar, hem ABD Türkiye'den bunları, yani tarım ürünleri ile maden cevherlerini istemektedir. Bunun için bu iki sektörde, üretimin artırılması beklenmektedir. Hem tarım ürünlerinin hem yeraltı ham maddelerinin, kaynaklarından alınıp ihracat merkezlerine getirilmesi, hem de mamul malların Türkiye iç pazarında yerlerine ulaşması için, ulaşım sektörünün gelişmesi de şart olmaktadır.

Halkı kalkındırma metodolojisi içinde, son on yıldır Türkiye yöneticileri, «turizm ile kalkınma» sloganlarını kullanmaktadırlar. Ve turizm, kalkınmada temel unsurmuş gibi gösterilmek istenmektedir. Ve böylece sektörlerin gelişmesinden söz edilirken, turizm geliştirilecek sektörlerden biri olabilmektedir. «Turizmden gelecek gelirlerin hızla artırılması» öngörülerek, tedbir olarak «Turizm Koordinasyon Kurulu» kurulmuş ve turistik bölgeler tayin edilmiştir. Ve bu alanda da yabancı sermaye egemendir.

Ele alınan bu sektörlerde planlanan gelişmeler, kredi sistemi ve vergi sistemi ile tamamlanmaya gidilmiştir. Bu sektörlerle açılan kredilerin hacminin genişletilmesi, faiz ve vade farklılaştırılması, kredilerin bir sistemle dağıtılması adına, Merkez Bankası için 1970 Ocak ayında yeni bir kanun çıkarılmıştır. Bu kanun ile Merkez Bankası'nın yetki ve sorumluluğu genişletilmiş, ayrı bir para ve kredi kurulu kurulmuştur. Ve 1970 Eylül ayında yeni faiz sistemi getirilmiştir. Ayrıca, «devalüasyonun yatırımlar ve üretim üzerinde yavaşlatıcı etkide bulunmasını önleyici tedbirler» olarak adlandırılan, ithalatçılara şu imtiyazlar sağlandı :

«a) Yatırım malı ve hem madde ithalinde, ithalde... yüzde yüz vergi indirimi uygulanması,

b) Devalüasyonun etkisinde kalan yatırım malı ve ham madde siparişlerindeki kur farkının taksitlendirilmesi»

Türkiye hakim sınıfları, alınan bu kredi hacmini genişletici tedbirlerle, vergilerle desteklendi ve 27.7.1970 tarihinde işletme vergisi, gayrimenkul kıymet artışı vergisi, bina inşaat vergisi, taşıt alım vergisi konudu. Bu vergilerle, «devalüasyonun genel fiyat seviyesi üzerinde artırıcı etkisini azaltması» öngörülürken, ithalden alınan damga resmi, % 25'den % 10'a indirildi.

Fiyat dengesini sağlayacak tedbirler olarak, karşınıza, kamu destek alımlarında tarım ürünleri taban fiyatlarında % 15 ile % 25 oranında yapılan yükseltme çıkartılmaktadır. Bu maddelerin de sayısı 10'u bulmaktadır. Bunların ötesinde, ayrıca şeker satış fiyatlarında % 19 yükseltme yapılmıştır. Akaryakıt fiyatları da % 32 arttırılmıştır.

Devalüasyondan hemen sonra, piyasada fiyatlar yükselmeğe başlamış ve 1971 yılı ortalaması, 1970 yılı ortalamasına göre, örneğin genel endeks % 23,0 artmıştır. Türkiye halkının temel gıda maddelerinden baklagiller % 27, et % 46 artmıştır. Sanayi ham madde ve yarı mamul fiyatları ise, % 30,7 artış göstermiş, bunlardan yakacaklar % 50,7, driler % 46,5, kimyevi ve tıbbi maddeler % 42,4 artış göstermiştir.

Devalüasyon yapılmadan önce, doların karaborsada 15-17 TL karşılığında satıldığını söylemiştik. Diğer yandan, Devlet Planlama Teşkilatının hesaplarına göre, devalüasyondan önce fiiliyatta çeşitli kurların mevcudiyeti ve bu farklı kurlar nedeniyle para paritesinin 1 \$ = 9 TL'nin üzerinde, 1 \$ = 12 TL civarında seyri nedeniyle, devalüasyon oranı fiilen % 20 civarında olmaktadır.

Devalüasyondan sonra gelen geçim endeksinin, devalüasyon oranından daha düşük bir seviyeye çıktığını görüyoruz. Bu konuda yükseltici etken, devalüasyon ile beraber, alınmağa çalışılan diğer tedbirlerde olmuştur. Zaten düşük gelirli olan halk bu yeni vergilerle tamamen sıkıntıya sokulmuş, yaşama seviyesi düşmüştür.

1970 Temmuzunda alınan tedbirler böylece, özünde birbirini hütünleyen iki alanda gelişmiştir :

a) Kredi, vergi yapıları AET ülkeleri ile aynı yapıya getirilmeye çalışılmıştır,

b) OECD, AET ve Konsorsiyum'un uygun gördüğü şekilde, iktisadi politika yönlendirilmiştir.

Alınan iktisadi tedbirleri, 1970 Kasımında imzalanan geçiş dönemi anlaşması ve 12 Mart 1971 Askeri Darbesi izlemiştir.

Geçiş Dönemi Anlaşması :

Temmuz hazırlıklarından sonra 23 Kasım 1970'de AET ile Türkiye arasında, «geçiş dönemi anlaşması» imzalanmıştır. Anlaşma katma protokol, mali protokol, Avrupa Kömür-Çelik Topluluğu ile ilgili hükümleri içermekte, Türkiye sanayisi, yeraltı kaynakları, tarım, işgücü ve iç pazarı ile AET'ye tamamen teslim olmaktadır. Anlaşmanın tayin edici yanlarına dokunarak konuya açıklık kazandırabiliriz.

Katma Protokol : Katma protokol mal, hizmet ve işgücünün serbest dolaşımını, Türkiye'nin iktisadi politikasının AET iktisadi politikasına göre düzenlenmesini temel almıştır. Tam bir serbest ticaret rejiminin uygulanması ilke olarak kabul edilmiştir.

Bu ilkedен hareket ederek, taraflar arasında ekonomik gelişme farkı bulunduğundan, gümrük birliğini oluşturma süreci planlanmıştır. Ne var ki bu planlama, sanki Türkiye gelişmiş bir kapitalist ülke, AET gelişmemiş ülkeler topluluğu gibi ele alınmıştır. Diğer bir deyişle, AET sanayi mallarının Türkiye pazarına girmesi, Türkiye'nin ihraç potansiyeli olan ürünlerinin AET pazarlarında serbest dolaşmaması sağlanmıştır.

Gümrük birliğini sağlama süreci bazı mallarda 12 yıl, bazı mallarda 22 yılda tamamlanacaktır. Bunun gerekçesi de, Türkiye mallarının AET pazarında rekabet gücü olmadığıdır. Anlaşma bu gerekçenin göstermelik olduğunu açık seçik belirlemektedir.

Diğer yandan anlaşma ile birlikte, Türkiye, AET'nin ortak gümrük tarifesini uygulamayı kabul etmiştir. Gümrük tarifesi AET Konseyi tarafından konmakta, Türkiye ise üyesi olmadığı bu konseyin kararına uymaktadır.

Konu sektörler açısından ele alındığında geçiş dönemi anlaşmasının ne işe yarayacağı ortaya çıkmaktadır.

Sanayi : Katma Protokolün 10. maddesine göre, Türkiye'nin AET'den getireceği mallar ve 22 yıllık dönemler içinde gümrük indirimine tâbi olacak ve bir kısım mallar 12 yıl sonra, geri kalanları 22 yıl sonra tamamen gümrüksüz Türkiye'ye girecektir. Bütün miktar kısıtlamaları da bu dönemlerde kaldırılacaktır. Bunun için 12 yıllık ve 22 yıllık dönemlerde, gümrükleri sıfıra indirilecek ve miktarları kaldırılacak mallar iki ayrı listede gösterilmiştir.

Türkiye'nin, 12 yıl içinde gümrüklerini sıfıra indireceği mallar Türkiye'de kurulmamış olan sanayi dallarıdır. Örneğin, «binek

otomobilleri, helikopterler, uçaklar, uçak motorları, örme makineleri, tel çekme makineleri vb.» gibi sanayi mallarında kademeli olarak, Türkiye gümrüklerini sıfıra indirecektir. Böylece, Türkiye'nin bu malları üreten sanayi kurması önlenmektedir. Diğer yandan korunan sanayi, AET'ye karşı gümrükleri 22 yılda sıfıra indirilecek olan malları üreten sanayidir. Bu mallar ise polis copları, sosyete cyunlarına mahsus eşya, her nevi yapma bebek, elbise fırçaları, kuş avcılığına mahsus yapma kuşlar, manikür-pedikür aletleri, takma saç vb. gibi mallardır. Yani bu mallar Türkiye'de korunmaya muhtaç ve gelişmesi öngörülen mallar olmaktadır. Açıkça kalkınma ve sanayileşmeye konu olamayacak mallardır.

Daha önce de sözünü ettiğimiz ve 1970 Temmuz Tedbirlerinde oranları % 100'e indirilen ithalatçı teminatları da, sözü edilen süreler içinde tamamen ortadan kalkacaktır. Böylece sözünü ettiğimiz, AET'den yapılan ithalatın teşviki tamamlanmış, Türkiye'de herhangi bir sanayileşmeye gidilmemesi garanti altına alınmıştır.

Türkiye'nin AET ülkelerine yapacağı ihracat, sanayi konusunda, başından imkansız olmaktadır. Çünkü Türkiye'nin sanayisi yoktur. Yalnız tekstil konusunda mamul madde ihraç etme şansı vardır. Özellikle makine hahları, pamuk iplikleri ve pamuklu dokumalar AET'ye ihraç edebileceği seviyede kabul edilebilir. Fakat Katma Protokol bu mallara miktar kısıtlamaları koymuştur. Gümrük indirimlerinin 12 yıllık bir sürede tamamlanması kabul edilmiştir. Makina hahları ile ilgili gümrük indirimi AET tarafından % 25'den başlatılacaktır. Diğer pamuklu mensucat, perakende satışa hazır hale gelmemiş yarı mamul pamuk ipliklerinde ise indirim : % 75'den başlayacaktır. Fakat bunlara da miktar kısıtlamaları getirilmiştir. Getirilen miktar kısıtlamaları, pamuk ipliğinde yılda 300 ton, pamuklu mensucatta 1.000 tondur. Bu kontenjanlar Türkiye'nin daha önce yaptığı ihracatın altındadır.

Açıkça, AET Türkiye'nin ihraç etmesi için, elinde sanayi kurulmamış alanlara tam gümrük muafiyeti tanımış, fakat ihraç etme durumu sözkonusu olan alanlara sınırlamalar getirmiştir. Bu Türkiye'nin AET pazarına herhangi bir sanayi malı ihraç edemeyeceği, bunun kayıt altına alınması demektir.

Tarım : Tarım konusunda ise AET daha temkinli davranmakta, herhangi bir tavize yanaşmamaktadır. Daha önce hazırlık döneminde gördüğümüz belirli malların aynı şekilde Türkiye'den ithalini öngörmektedir. Gerçekte AET'nin Türkiye'den bu alanda istediğini, anlaşmanın 33. maddesinin 1. fıkrası ifade etmektedir.

Bu madde şöyle demektedir : «Yirmiiki yıllık bir dönemde içinde, Türkiye, tarım ürünlerinin Türkiye ile topluluk arasında ser-

best dolaşımı için, Türkiye'de uygulanması gerekli ortak tarım politikası tedbirlerini bu dönemin sonunda alabilmek amacıyla tarım politikasının uyumu yoluna gider.»

AET, Türkiye'nin tarım alanındaki yapısının değiştirilmesini şart koşmaktadır. Açıkça ilk elde bir toprak reformunun yapılması, tarımda kapitalistleşmenin tamamlanması şart koşulmaktadır. Ve 22 yıla sınırlanmıştır. Öngörülen, «ortak tarım politikası»dır. AET'nin Türkiye'den talep ettiği tarım ürünleri de bu görüşü doğrulamaktadır. Tarımda «ortak tarım politikasına» geçilince, AET'nin mamul ve yarı mamul malları için Türkiye iç pazarı da genişlemiş olacaktır. Ancak bu tedbirler alındıktan sonra, Türkiye'nin tarımsal ürünlerinin AET pazarında serbestçe dolaşımı düşünülecektir. Anlaşmanın 34. maddesinin birinci ve ikinci fıkraları açıkça bu sözleri söylemektedir.

«Yirmi iki yıllık dönemin sonunda ortaklık konseyi Türkiye'nin 33. maddenin 1. fıkrasında belirtilen tarım politikası tedbirlerini aldığı tesbit ettikten sonra, tarım ürünlerinin Türkiye ve Topluluk arasında serbest dolaşımının gerçekleşmesi için gerekli hükümleri tesbit eder.»

Geçiş dönemi anlaşmasında, tarım ürünlerinde gümrük birliği öngörülmemekte ilk elde tarımsal yapı değişikliği öngörülmektedir. Anlaşmanın tayin ettiği özelliği budur.

Bunun yanında AET, Anlaşma dışı ülkelere tanıdığı tercihli rejimini Türkiye için de uygun görmüştür. AET İspanya, İsrail vb. gibi ülkelere aynı tercihli ticaret rejimini tanımaktadır. Bu da sınırlamaları ve kontenjanları içermektedir. Talep ettiği hazırlık döneminde gördüğümüz belirli ürünlere % 40, % 50, % 75 gibi vergi indirimi yapmayı kabul etmiştir. Türkiye'nin ihrac edebileceği taze meyve, sebze ve konserve gibi tarım ve mamul ürünlerinde gümrük indirimi tanınmamaktadır.

İşgücü : AET'ye önceden sözünü ettiğimiz işgücü özel anlaşmalarla gitmektedir. Geçiş dönemi anlaşması ile 1976 yılından sonra işgücünün de 1988'e kadar serbestleşmesi öngörülmüştür

Mali Protokol :

Mali protokol, AET'nin Türkiye'ye vereceği borcu içermektedir. Borç verilirken de sınırlamalarını getirmekte; yalnız yatırım projeleri için kullanılması mümkün olmaktadır ve 5 yıl içinde Avrupa Yatırım Bankası yönetiminde 195 milyon dolar Türkiye'ye borç verilmesi anlaşmaya bağlanmaktadır. Ayrıca Bankanın 25 milyon dolar daha borç verebileceği belirtilmiştir.

Avrupa Demir-Çelik Topluluğu ile ilgili hüküm :

Bu konuda, gümrük birliği, daha sonra yapılacak temaslara bırakılmış, Türkiye petrol ürünlerine ise, topluluğun petrol konusundaki politikası belirleninceye kadar 200.000 tonluk kontenjan tanınmıştır.

AET-Türkiye İlişkisi Üzerine :

AET-Türkiye ilişkileri, bir yanda 6 ülke, diğer yanda Türkiye ilişkisi değildir. Meseleye yalnız iktisadi açıdan yaklaşmak, Ortak Pazar - Türkiye ilişkilerinin, Türkiye'nin yararına olup olmayacağını araştırmak, konuyu bütünlüğünden ayırmak olacaktır. Geri kalmış bir ülke ile gelişmiş topluluklar arasında eşit kurallar dahi işletilse sonuç, geri kalmış ülke aleyhine olacaktır. Gelişmiş ülkenin maliyeti düşük, yüksek verimliliğe ulaşmış mallarının sınır tanımadan imtiyazlarla geri kalmış ülkeye girmesi, tabii ki o ülkede sanayileşmeyi, doğru terimi ile ulusal-bağımsız sanayinin kurulmasını önleyecektir.

Burada, Türkiye'nin siyasi karar merkezi ve sahibi sosyal sınıflar ile dünya tekellerinin ilişkileri, tayin edici rolü oynamaktadır. Türkiye hakim sınıfları, tarihi dönüşümleri gereği, bir ulusal-bağımsız sanayi kurulması olayını gerçekte hiç düşünmemektedirler. Tekellerle işbirliği sonunda, tekellerle bütünleşmiş durumdadırlar. AET Türkiye'de, sanayileşmeyi değil, yalnızca ulusal-bağımsız sanayinin kurulmasını önleyecek, var olan küçük teşebbüsleri ise batıracaktır. Bu da ne siyasi karar merkezinin, ne de hakim sınıfların umurunda değildir. Tekeller uygun görürlerse, yerli hakim sınıflarla gelişen ortaklıkları ile uygun gördükleri yatırımları yapabilirler. Gerekirse sanayi kuruluşlarına da gidebilirler. Dünyanın diğer bölgelerindeki durumlarına göre politikalarını yönlendirirler.

AET - Türkiye ilişkisi, emperyalizm - geri kalmış ülke ilişkisidir. Tekeller, dünya politikaları içinde Türkiye'ye kâr amaçlarının gerektiği şekilde davranacaklardır. Örneğin planlama, konsorsiyum, ortak pazar bütünlüğü içinde, Türkiye'nin iç pazarına hitabedecek montaj sanayisi 1970'e varan günlere kadar kurulmuştur. 1970'den sonra mesele Türkiye iç pazarının genişlemesi, tarım alanları ve Türkiye'nin yeraltı kaynakları olmaktadır. Bu ara ağır sanayi kurma projeleri de sözkonusudur. Kısaca emperyalizm çağında kapitalist blok'da kararı tekeller vermektedir.

Türkiye'de hakim emperyalist gücün ABD olduğu, rakkamlarla ortaya çıkmaktadır. Siyasi karar mekanizması da elleri altındadır. Etkin yabancı sermaye olarak, onu izleyen ülkelerin ise sırasıyla Batı Almanya, Hollanda, Fransa, İngiltere, İtalya olduğu belirmişti.

Bu ülkeler AET ülkeleridir. ABD'nin AET ülkeleri içindeki yatırımı ise bütün dünyadaki yatırımlarının arasında Kanada ve Latin Amerika'daki yatırımlarından sonra üçüncü gelmektedir. Tek tek AET ülkeleri içinde ise, Fransa dışında tayin edici ağırlığa sahiptir.

Bu açıdan bakıldığı zaman da, Türkiye'nin Ortak Pazara girmesi, girmese dahi gümrüklerini kaldırarak ticari ve ekonomik ilişkilerini geliştirmesi, ABD ile Türkiye arasında bir çelişki meydana getirmemektedir. Tam tersine Türkiye kanalı ile Avrupa'daki ABD tekellerinin etkinliği çoğalmış olacaktır. AET içindeki ABD ve Avrupa sermayesinin tavrı, rekabetleri yada bütünleşmeleri Türkiye içinde etkisini gösterecektir. Türkiye'de, aşırı sömürü mümkün olan alanlara yatırım yapmaktan sakıncaları için hiçbir sebep yoktur.

Geçiş dönemi anlaşmasında, Türkiye'den, tarımsal yapısının değiştirilmesinin istenmesi ve Türkiye'deki madenlerin üretimlerinin artırılması tekellerin yönelişi bakımından anlamlıdır. Ve Planlama Teşkilatının kuruluşundan, geçiş dönemi anlaşmasına kadar tekeller, Türkiye'ye gittikçe daha fazla hakim olmuş ve hedeflerini açıklığa kavuşturmuşlardır. 1970 Temmuz tedbirlerini de gözönüne alarak bu hedefleri şöyle sıralayabiliriz :

- 1) Türkiye daha iyi bir pazar durumuna gelmelidir. Bunun için tarımda kapitalistleşme ve tüketimin artması gerekmektedir. Makinalaşma ile artacak olan üretim ise tekellerin tayin ettiği ürünler çerçevesinde olacaktır.
- 2) Türkiye, dünya tekellerinin ihtiyacını karşılamak üzere yeraltı kaynaklarının üretimini hızlandırmalıdır.
- 3) Türkiyedeki ucuz insan gücünden tekeller yararlanmalıdır.

12 Mart 1971 Darbesine varan günlerde bu hedefler, siyasi değişiklik ve Türkiye hakim sınıfları arasındaki iç sürtüşmeler açısından önemli olmaktadır.

— 12 Mart 1971

1970 sonunda, emperyalizmin ülkedeki işbirlikçileri, kitlelerin karşısında gerileme durumundadırlar. ABD emperyalizmi de, dünya planında yenilgilere uğramaktadır. Yenilgilerin zorunlu kıldığı iki operasyona birden girmekte, Ortadoğu'da saldırganlığını artırırken, Ortak Pazar ülkeleri içinde yeralan sermayesini çoğaltmakta ve Ortak Pazarı kontrolü altına almağa uğraşmaktadır.

Türkiye içinde ise, ABD, işbirlikçi sanayi burjuvazisi ile özdeşleşmiş, kredi mekanizması ve temsilcilikleri aracılığıyla ittifakları

ni, yarı feodaller ve ticaret burjuvazisinden, mahalli ticaret ile uğraşan küçük burjuva tabakalara kadar genişletmiş bulunmaktadır. Bu ittifaklar arasında ağırlık, sanayi burjuvazisinde olup, Türkiye toplumunun sınıfsal dengesi, hem sanayi burjuvazinin hem de emperyalizmin, «kârdan zarar» etmesi durumunu doğurmaktadır. Oysa dünyada gerileyen, emperyalist tekeller, en azından, üzerinde söz sahibi oldukları ülkeleri daha çok sömürmek zorundadır. Ortak Pazar içinde, ABD tekelleri ile Avrupa tekellerinin rekabetleri ve ilişkileri kendi aralarında devam ederken, Türkiye gibi ülkeler karşısında, bütünlük göstermektedirler.

Türkiyede işçi ve köylü kitlesinin ise, hakim sınıflar ve özellikle ABD emperyalizmi karşısındaki huzursuzluğu artmaktadır. 1970 yıllarına geldiğimizde, değişim ve gelişimini gördüğümüz sosyo-ekonomik ve siyasal durum, emperyalizmin vardığı yeni aşamalar ve içinde bulunduğu ortam 12 Mart Müdahalesinin nedenlerini içermiştir.

Önemli kabul ettiğimiz nedenleri şöylece özetleyebiliriz :

1) 1971'e kadar Türkiye'de toprak reformu, ilerici ve devrimci güçler tarafından önerilmişti. Oysa gördüğümüz, AET Geçiş Dönemi Anlaşması ile artık Türkiye'nin tarım politikasınının AET tarım politikasına uydurulması, açıkça toprak reformu, emperyalizm tarafından şart koşulmuştur. Tabii ki, devrimcilerin öngördüğü toprak reformu farklıdır. Fakat gene de tarımda süratli bir kapitalistleşmeyi, AET için gerekli tarım ürünlerinin üretiminin artmasını, kırsal kesiminin daha iyi pazar durumuna gelmesini öneren emperyalizmin istediği toprak reformunu dönemin siyasal iktidarı yapacak nitelikte değildir. Çünkü siyasal iktidar sınıfsal yapısı gereği yarı feodallerin de etkisi altındadır. Kaldı ki, bir bütün olarak ele alındığında parlamento da toprak reformunu kolayca çıkaracak yapıya sahip değildir.

Çeşitli parti saflarında temsil edilen yarı feodaller, kendileri de kapitaliste dönüşmek istemekle beraber, mülkiyetleri altında tuttukları büyük toprakların kamulaştırılmasına ancak kendileri adına yararlı olduğu takdirde razı olabilirler. Bunlar; toprakların kamulaştırılmasını istememekte, fakat tarımda makinanın hakim olmasını, pazar için üretimi uygun görmektedirler.

Oysa belirli büyüklükte toprağın kamulaştırılması, küçük köylüye borçlandırılarak dağıtılması, gene borçlandırma ile makinalaşmanın sağlanması, tarım kredilerinin artırılması, küçük köylüyü uzun yıllar borç ödeme ile karşıya karşıya getirecek, tarımda daha hızla bir kapitalistleşmeyi sağlayacak, pazar için üretimi artıracak,

kır kesiminin, emperyalizmin ve işbirlikçi sanayi burjuvazisinin istediği gibi daha çok tüketen, daha iyi pazar durumuna gelmesi mümkün olacaktır. Diğer yandan tarımda kooperatifleşme ve şirket işletmeleri de aynı paralelde gelişimi sağlayabilir. Özellikle şirketlerle, yabancı sermaye tarım alanına ulaşabilir.

1971'e kadar, yarı feodallerin de sınıfsal yönelişleri gereği, emperyalizmle ittifakları pekişmiştir. Yarı feodal sömürüden rahatça pay almaları, toprak reformuna kolayca razı olmalarını önlemektedir. Sorun, temelde hakim sınıfların dönüşüm ve uzlaşım sorunudur. Önce dönüşüme direnecek güçlerin iktidardan uzaklaştırılması ve sonra da hakim sınıflar arası uzlaşımın sağlanması gerekmektedir. Bu açıdan bir dış gücün, tarımda hızlı bir kapitalistleşme adına ağırlığını koyması zorunlu olmaktadır. **Bu durum sonucu yeni bir darbe tekniği geliştirilmiş, parlamento dağıtılmamış, hükümet'in düşürülmesi ve sıkıyönetim ilanı ile yetinilmiştir.**

2) Siyasal iktidar, tam bir yönetim çıkmazına girmiştir. Türkiye'yi yönetememekten öte kendi saflarında da kontrolü kaybetmiştir. Karşısında muhalefet güçlenip çoğalmakta, halk önünde prestiji kalmamaktadır. Diğer yandan adam kayırmalar, rüşvetler ve skandallerle hükümet başkanı yıpranmış, emperyalizm tarafından uygun görülmeyen Başbakan durumuna gelmiştir.

3) 1971'e doğru Ortadoğu buhranı şiddetini devam ettirmekte, ABD ise sürdürdüğü İsrail politikasını başarıya ulaştırmak istemektedir. Türkiye'de gayri ciddi bir yönetim, sarsıntı içinde geleceği belirsiz bir rejim, bu açıdan da işine gelmemektedir. Türkiye, ABD'nin Ortadoğu'daki en güvenilir ileri karakollarından biridir ve ileri karakol olmasının devamı gerekmektedir.

4) Türkiye'de sınıf mücadelesi ve anti-emperyalist mücadele gelişmiş, örgütlü mücadele kavramı yerleşmeye başlamış, işçi sınıfının siyasi bilinci keskinleşmiştir. Devrimci mücadelenin, siyasi iktidarı elealacak güçte olmamasına rağmen, süratle gelişmesi, hakim sınıflar ve emperyalizm tarafından açık seçik bir tehlike olarak görülmesi için yeterli olmuştur.

5) Siyasal iktidarın genel tutumu karşısında, bütün ilerici güçlerde, hatta ordu saflarında da belirli bir hoşnutsuzluk başgöstermiştir. Orduda biriken muhalif potansiyelin harekete geçerek sübjektif durumlarının ve Türkiye'deki sosyal olaylardan etkilenmelerinin sonucu, emperyalizmin kontrolü dışında bir darbeye gitme ihtimali, gün be gün büyümüştür. Bu potansiyelin dağıtılması da zorunlu olmaktadır.

6) Diğer yandan, siyasi iktidarın silahlı saldırısı karşısında, tek

çıkar yolun silahlı mücadele olduğunu ileri sürerek, farklı stratejiler izleyen genç devrimci kadrolar emperyalizme ve işbirlikçilerine karşı olduklarını ilan ederek silahlı harekete geçmişlerdir.

Bu etkenlerin varlığı ile 12 Mart 1971 Askeri Darbesi yapılmıştır. Darbenin yapılması için gerçekte ilk dört etken, tayin edici durumdadır. Türkiye’de, genç devrimciler silahlı mücadeleye geçmeleri dahi emperyalizm tarafından darbe yapılması için yeterli sebep oluşmuştur. Yalnız 6. maddede belirttiğimiz sebebi ele alıp, darbenin tek nedeni gibi göstermek, görmek yanlış olmaktadır. Tek neden silahlı mücadeleye geçen genç devrimcilerin susturulması amacı olsaydı, bunu aynı metodlarla 1971 öncesi iktidarın da sağlayabileceğini hatırlamak yeterli olacaktır.

Kaldı ki, demokratik hakların kullanılması ve demokratik mücadele, siyasi iktidarlar tarafından önlenmiş ve silahlı saldırıya, siyasi iktidar geçmiştir. Emperyalizm ile işbirlikçileri, genç kadroları silaha itmışler, onları provake etmişlerdir. Silahlı mücadeleyi asıl amaçları olan demokratik hakların ortadan kaldırılması adına, bahane olarak kullanmaktadırlar. 12 Mart Müdahalesi, ilk dört etkinden dolayı, emperyalizm ve yerli işbirlikçileri tarafından zorunlu olmaktadır.

12 Mart 1971 günü Genel Kurmay Başkanı ve Kuvvet Komutanları tarafından imzalanan bir muhtıra ile hükümetin çekilmesi sağlanmış, 1960’dan beri görülen sınırlı demokratik hayata son verilmiştir.

3 maddeli Muhtıra şöyle demektedir :

«1. Parlamento ve Hükümet, süregelen tutum, görüş ve icraatıyla yurdumuzu anarşi, kardeş kavgası, sosyal ve ekonomik huzursuzluklar içine sokmuş, Atatürk’ün bize hedef verdiği uygarlık seviyesine ulaşmak ümidini, kamu oyunda yitirmiş ve Anayasanın öngördüğü reformları tahakkuk ettirememiş olup Türkiye Cumhuriyeti’nin geleceği ağır bir tehlike içine düşürülmüştür.

2. Türk Milletinin sinesinden çıkan silahlı kuvvetlerinin, bu vahim ortam hakkında duyduğu üzüntü ve ümitsizliği giderecek çarelerin, partilerüstü bir anlayışla meclislerimizde değerlendirilecek, mevcut anarşik durumu giderecek ve Anayasanın öngördüğü reformları Atatürk’cü bir görüşle ele alacak kuvvetli ve inandırıcı bir hükümetin demokratik koşullar içinde teşkili zaruri görülmektedir.

3. Bu husus süratle tahakkuk ettirilmediği takdirde Türk Silahlı kuvvetleri kanunların kendisine vermiş olduğu Türkiye Cumhuriyetini korumak ve kollamak görevini yerine getirerek idareyi doğrudan doğruya üzerine almayı kararlaştırır.»

Gösterdiğimiz sebeplerle muhtıranın niteliği arasında tam bir uygunluk vardır.

Parlementonun tutumundan şikayet edilmekte, hükümet düşürülmektedir. Ve aynı parlamentoya dayanarak «partiler üstü» hükümet önerilmekte ve bu hükümetin görevleri tayin edilmektedir.

Açıkça muhtıra iki nokta üzerinde durmaktadır.

1) «Anarşik ortam» diyerek, anti- emperyalist mücadelenin ve sınıf mücadelesinin önlenmesi.

2) «Anayasadaki reformlar» diyerek emperyalizmin emrettiği gibi, tarım kesimindeki değişikliğin gerçekleştirilmesi.

Kurulacak hükümetler, tarım politikasının değiştirilmesi için hakim sınıfların uzlaşımını sağlamak zorundadır. Diğer yandan, işçi sınıfının mücadelesinin ve anti-emperyalist mücadelenin önlenmesi için ise demokratik hakların kaldırılması, devrimcilere ve halka karşı şiddet uygulaması ile onların sindirilmesi gerekmektedir.

SONUÇ

1960 yılına kadar, davetle gelen sermaye, 1960 sonrası kurumlarını oluşturarak yerleşmiştir. 1960 Askeri Darbesinden dört ay sonra kurulan Devlet Planlama Teşkilatı, oluşturulan Konsorsiyum ve Ortak Pazara imza atmak, geçirilen değişim ve gelişim sürecinin doğal aşamalarıdır. 1960-70 arası Türkiye'ye gelen yabancı sermaye 1950-60 arası gelenin dört mislidir.

Hem 1960 Askeri Darbesi, hem 1971 Darbesi, bu sürecin siyasi platformda önlerine çıkan engellerin aşılmasını sağlamış, hem de alınması gereken tedbirleri aldırış ve atılması gereken adımları attırıştır

Günümüzde yerli burjuvazi, TC yurtdaşı olan burjuvazi kapitalist dünyadaki dev şirketlerin kontrolü, planlaması ve yönetimi altındadır Başka bir deyişle, sermayenin bütünlüğü söz konusudur.

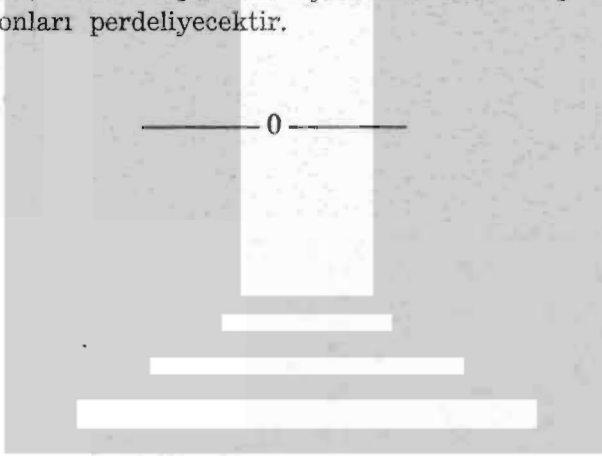
1971 Darbesinden sonra varılan aşama, bu sermayenin bütünleşme sürecini hızlandırmayı amaçlamaktadır. Ülke içinde siyasi denge ve tarım alanının Avrupa Ekonomik Topluluğu tarım politikasına uydurulması, bu bütünleşmenin gerekli tedbirleridir.

1971 sonrası, 1960 Anayasasının iki kere değiştirilmesi, Güvenlik Mahkemelerinin kurulması ve işlerliğe sokulması, kitlelere aşılanmakta olan ırkçı, şovenist ideoloji bu bütünlük çerçevesinde ele alınmak zorundadır.

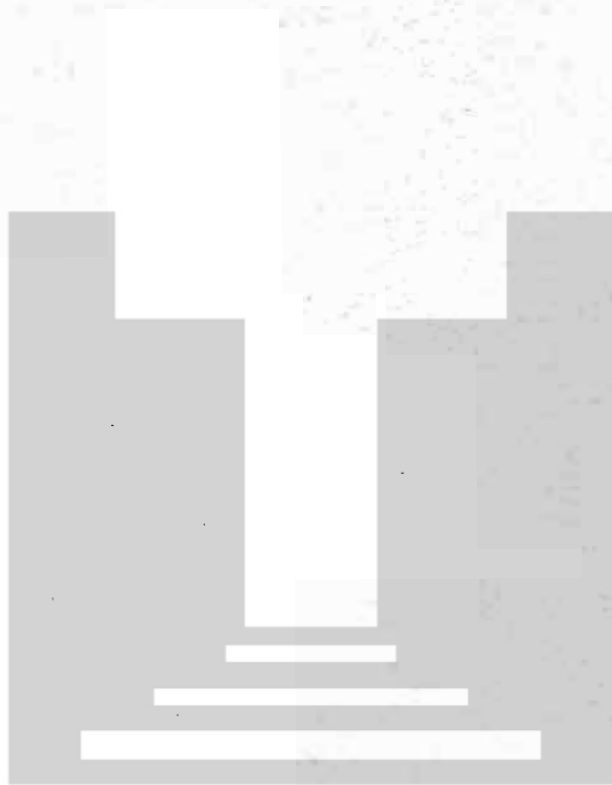
Bugün için, Ortak Pazara girme ve girmeme tartışması geçerliğini yitirmiştir. Karar veren, Batı sermayesinin emri altındaki yerli burjuvazi, yani kapitalist sistemin devamından yana olan sınıf ve tabakalardır; ve üstelik sınıfsal çıkarları açısından zorunludurlar.

Bir ülke içinde uygulanan iktisadi politikaya, bir takım ara isimler kondurulabilir. Fakat her ara ekonomi yada geçiş ekonomisi başlı başına, ne üretim biçimi ne de bir sistemdir. Çağımızda, ya kapitalizmi pekiştirmeyi, yada sosyalizme geçmeyi hedef alır. Ülkemizde «karma ekonomi», oluşturulmaya çalışılan «halk sektörü» kavramları ve uygulama çabalarının yönelişi tabii ki sosyalizm değildir. Karma ekonomi kavramını kullanarak, bunu kapitalizme karşı imiş gibi göstermek ise tamamen yanlıştır.

Dünyada iki sistem çarpışmaktadır. Sosyalizm karşısında, kapitalizm varlığını sürdürmeye çalışmakta, krizlerle sarsılmakta ve kendisinin devamı için siyasi ve ekonomik tedbirlerini almaktadır. Tabii ki pazarlarını genişletmeye çalışacak, ülke sınırlarını kaldıracak, işçi sınıfı ideolojisine karşı duvar çekerek sınıf kavgasını önlemeye çalışacak, klasik faşizmden ayrılıkları olan faşist rejimler oluşturarak onları perdeliyecektir.

TÜSTAV

TÜSTAV

ÇEVİRİLER

TÜSTAV

sovyet iktidarı nedir?

— PLAĞA ALINMIŞ SÖYLEV —

V. İ. LENİN

Sovyet iktidarı nedir? Ülkelerin bir çoğunda daha hâlâ anlamak istenmiyen yada anlaşılamiyan bu yeni iktidarın yapısı nedir? Bütün ülkelerin işçilerini gitgide daha çok çeken şey; eskiden şu yada bu biçimde zenginler veya kapitalistler tarafından yönetilen Devletin, bugün, bizzat kapitalizm tarafından ezilen sınıflarca, ilk defa geniş ölçüde yönetilmesi olmaktadır. En demokratik, en özgür cumhuriyetlerde bile, sermayenin hakimiyeti varoldukça, toprak özel mülk olarak kaldıkça, Devlet her zaman onda dokuzu kapitalistlerden yada zenginlerden oluşan bir ufak azınlık tarafından yönetilir

Dünyada ilk defa Devlet iktidarı bizde, Rusya'da, sömürücülere yer verilmeksizin, sadece işçilerin, sadece emekçi köylülerin, kitle örgütlerini, sovyetleri oluşturması ile vücut bulmuştur; ve bütün devlet iktidarı işte bu sovyetlere geçirilmiştir. İşte bu nedenden, bütün ülkelerin burjuvazilerinin temsilcileri Rusya üzerine iftiralar yağdırmalarına rağmen, «Sovyet» kelimesi, bütün dünyada sadece anlaşılabilir bir kelime durumuna gelmemiş, fakat aynı zamanda işçilerce, bütün emekçilerce değerli bir kelime durumuna gelmiştir. Ve işte bu nedenden, farklı ülkelerde komünizmin taraftarları bütün baskıların konusu olmalarına rağmen, Sovyet iktidarı bütün yeryüzünde mutlaka kaçınılmaz olarak ve yakın bir gelecekte zafere ulaşacaktır.

Sovyet iktidarının örgütlenmesinde daha henüz bir çok hata olduğunu biliyoruz. Sovyet iktidarı harika bir tılsım değildir. Geçmişin hatalarını, okuma-yazma bilmezliğini, kültürsüzlüğünü, barbar bir savaşın mirasını, yağmacı bir kapitalizmin mirasını tek bir darbeye iyileştiremez. Fakat buna karşılık, sosyalizme geçişi sağlar. Ezilenlerin ayağa kalkmalarını, devletin tüm yönetimini, ekonominin tüm yönetimini, üretimin tüm yönetimini gitgide daha çok ellerine almalarını sağlar.

Sovyet iktidarı, çalışan kitlelerce keşfedilmiş sosyalizm yoludur, o halde bu emin bir yoldur, yenilemez bir yoldur.

1919 Martının sonundan söylenmiş
ve 18 No'lu «Pravda»da 21 Ocak
1928'de yayınlanmıştır.

V. Lénine, Oeuvres.
Paris-Moscou. t. 29-pp.
250-251

işçi; köylü, kazak ve kızıl ordu askerleri milletvekilleri sovyetlerinin VI. olağanüstü kongresinde devrimin yıldönümü için söylev

6 KASIM 1918

V.İ. LENİN

(Yoldaş Lenin'in görünmesi candan alkışlarla karşılanır. Herkes ayağa kalkar.)

Yoldaşlar, devrimimizin yıldönümünü, uluslararası işçi hareketinin en büyük olayları gerçekleştirdiği bir dönemde, işçi sınıfının ve emekçi kitlelerin en şüpheli ve en inançsız unsurlarınca bile dünya savaşının, eski hükümetin ve eski hakim sınıf olan burjuvazinin, ne yapacağı anlaşılabilir bir dönemde kutluyoruz; savaş, sadece Rusya'yı değil, fakat bütün dünyayı da proletaryanın dünya devrimine doğru, yeryüzünü kana boğan sermaye üzerinde işçilerin zaferine doğru götürüyor ve Alman emperyalizminin bütün şiddet ve vahşetini gösteriyor ki, İngiliz-Fransız emperyalizmi de, Avusturya ve Almanya'nın desteği ile aynı politikayı uygulamaktadır.

Devrimin yıldönümünü kutladığımız bugün, katettiğimiz yola bir göz atmamız yerinde olacaktır. Gelecekte hiçbir işçi devriminin karşılaşmayacağı kadar son derece güç koşullar içinde devrimimize başlamak zorunda kaldık; işte bu nedenden, katettiğimiz yola bir göz atmayı, bu kadar kısa bir zaman içinde nereye vardığımızı görmeyi, bu yıl boyunca, temel ve gerçek görevimize, en büyük ve tayin edici görevimize hangi ölçüde hazırlanmış olduğumuzu değerlendirmeyi, denememiz özel bir önem taşımaktadır. Biz, dünya proletarya ve sosyalist ordusunun bir birliği, bölüklerinin bir kesimi olmak zorundayız. Biz, dünya savaşının doğurduğu devrime başlamak zorunda kaldıysak bunun Rus proletaryasının bazı değerleri ne-

deniyle veya Rus proletaryasının diğer ülkelerin proletaryalarına göre ileri olduğundan dolayı gerçekleşmediğinin her zaman bilincindeyiz; tam tersine, Rusya'da kapitalizmin özellikle zayıflığından, geri durumundan ve özellikle zorlayıcı askeri ve stratejik durumların sonucu, olayların gelişimi içinde, biz, dünya proletaryasının diğer bölüklerinin ayağa kalkmasını ve yürümeye başlamasını beklemeden hepsinin başına geçmek zorunda kaldık.

Şimdi, gelecekteki devrimimizde bizi bekleyen savaşlara ne ölçüde hazır olduğumu bilmek için bilançomuzu çıkarıyoruz.

Evet yoldaşlar, bu yıl boyunca, büyük ölçüde neyi gerçekleştirdiğimizi kendi kendimize sorduğumuz zaman, şunları gerçekleştirdiğimizi söylemek zorundayız: işçi sınıfının ilk adımı olan işçi kontrolünden hareket ederek, ülkenin bütün kaynaklarının hâkimi olduk, sanayinin işçi sınıfı tarafından yönetimin örgütlenmesini hemen ele aldık; köylülerin toprak için genel mücadelesinde, ulus ölçüsünde burjuva demokratik bir karakter taşıyan köylülerin büyük toprak sahiplerine karşı mücadelesinden hareket ederek, köylerin proleter ve yarı-proleter unsurlarının, en fazla çalışan ve sömürülenlerin, geri kalanlardan farklılaşmaları, yeni bir hayat kurmaya başlamaları için çalıştık; köylerin en ezilen kesimi, burjuvaziye ve özellikle bizzat kendi köy burjuvazisi olan kulaklara karşı ölümüne bir mücadeleye girdi.

Diğer yandan, Sovyetlerin örgütlenmesinin ilk adımlarından itibaren, yoldaş Sverdlov'un kongreyi açarken haklı olarak dikkati çektiği gibi, Rusya'da hiçbir köşe yoktur ki Sovyetler orada sağlam olarak örgütlenmemiş olsun ve bütün emekçilerin ve bütün ezilenlerin mücadelesinin uzun deneyi temeli üzerinde hazırlanmış Sovyet Anayasasının bütünleyici bir bölümünü oluşturmasın.

Kendimiz tamamen savunmasız durumda olan bizim, ezilen kitleleri sadece nefret değil, fakat aynı zamanda bıkkınlık, korkunç bir bezginlik, bir gücünü tüketme içinde bırakıp, Alman ve Avusturya emperyalizminin darbeleri karşısında savunmasız iken devrimin en zor, en zahmetli bir dönemden geçmesini zorunlu kılan bu dört yıl sonunda, bugün güçlü Kızıl Ordumuz var. En nihayet, temel önemde olan, bu yılın başlangıcında olduğu gibi Ekimde de acısını çektiğimiz uluslararası tecrit edilmişlikten çıkmış bulunuyoruz: tek fakat sağlam müttefikimiz bütün ülkelerin emekçileri ve ezilenleri en nihayet ayaklandılar, Liebknecht ve Adler gibi Batı Avrupa'nın proletarya liderleri, emperyalist savaşa karşı seslerini yükselterek, bu cesur, kahramanca girişimlerini uzun aylar boyunca zindanda kalarak ödediler,

bugün bu liderleri özgür olarak görüyoruz, çünkü, günden güne değil, fakat saattten saate büyüyen Berlin ve Viyana devrimleri onları özgürlüğe kavuşturdu. Tecrit olmak yerine, uluslararası müttefiklerimiz ile beraber el ele, omuz omuzayız. İşte yıl boyunca elde ettiğimiz temel kazanç budur. Bu yolda kısa bir mola vermem, bu geçiş devresi üzerinde bir an durmam gerekecektir.

Yoldaşlar, başlangıçta parolamız, işçi kontrolü idi. Şöyle diydük: Kerenski yönetiminin bütün vaatlerine rağmen, sermaye, ülkeyi büsbütün harabeye çevirerek ülke üretimini sabote etmeye devam etmektedir. Bugün görüyoruz ki, ülke felâkete gitmekteydi ve her işçi, her sosyalist hükümetinin ilk ve zorunlu tedbirleri, işçi kontrolü olmak zorundadır. Sanayimizin bütününde birden sosyalizmi kararlaştırmadık, çünkü sanayinin bütününde sosyalizm; ancak işçi sınıfı sanayiye yönetmeyi öğrendiği ve işçi kitleleri otoritelerini sağlamaştırdıkları zaman gerçekleşebilir ve güçlenebilir. Sosyalizm, bunsuz boş bir dilek olur. İşte bu yüzden, bunun çelişkili, yetkin olmayan fakat işçilerin geniş bir ülkede, sömücüsüz, ve sömürücülere karşı sanayiye kurma büyük görevini bizzat yükümlenmeleri için zorunlu olan işçi kontrolünü kurduk; ve yoldaşlar, bu eserde doğrudan yada dolaylı payı olan, eski kapitalist rejimin bütün baskısını ve yırtıcılığını tanıyan herkes çok şey öğrendi. Az şey elde ettiğimizi biliyoruz. En geri kalmış ve en çok deneyden geçmiş ülkelerden biri olan ve işçi sınıfının önüne bu kadar çok engel dikilmiş olan bir ülkede, sanayiye yönetmeyi öğrenmesi için işçi sınıfının uzun bir zamana ihtiyacı olduğunu biliyoruz. Bizim gözümüzde en önemli ve en kıymetli olan; bizzat işçilerin bu yönetimi ele almış olmaları ve sanayinin kilit dallarında büyük karmakarışıklık, parçalanmışlık, zanaatkârca ve eksik olan işçi kontrolünün yerini, bütün ülke ölçüsünde sanayinin işçi kontrolüne terketmesidir.

Sendikaların şimdiki en büyük görevleri; başlangıçta, bütün insanlığın birikmiş bilim hazinelerinin ürününü, yüksek eğitim ve bilgilerini hizmet için öneren, fakat gerçekte bunları kitleler için, sömürücüsüz, ulusal ve sosyal bir ekonomiyi inşa etmek için değil, sosyalizmin davasını saptırmak için kullanan entelektüellerin yardımına başvurmadan; kapitalizmden, harab olmuş, bilinçli şekilde sabote edilmiş olarak miras alınan bir sanayinin bütün yönetim komitelerine, bütün merkezi organlarına, bütün yeni örgütlerine delegelelerini sokmaktır. Sözüünü ettiğimiz aydınların, bilgilerini hizmet için önermekten anladıkları; tekere çomak sokmak, yönetim görevine koşulmuş ve bu işe en az hazırlanmış işçileri rahatsız etmekte; fakat, temel engelin aşılmış olduğunu söyleyebiliriz. Bu olağanüstü güçlükle oldu. Burjuvazinin çevresinde dolaşıp duran unsurların

başvurdukları sabotaj kırıldı. Büyük engellere rağmen işçiler, sosyalizmin temellerini atan bu kesin adımı atmaya başladılar. Biz hiç bir şeyi abartmıyoruz ve gerçeği söylemekten korkmuyoruz. Evet, varılacak olan hedef gözönüne alınırsa yaptığımız şey azdır, fakat sosyalizmin temellerinin güçlendirilmesi gözönüne alınırsa bu fazladır, hatta çok fazladır. Sosyalizmden ve en geniş kitleler içinde sosyalizmin temellerinin bilinçli kuruluşundan söz edildiğinde, bundan anlamamız gereken; onların, broşürler almaları ve okumaları değildir; hayır, burada söz konusu olan bilinç; kitlelerin olağanüstü güçlükte bir işe özel bir enerji ile, bizzat kendi elleriyle girişip, binlerce hata yapıp ve onları sağlığa kavuşturan bu hatalardan bizzat kendilerinin acı çekmeleri, bugün işlerliğe kavuşan ve sağlam temeller üzerinde duran sanayinin yönetiminin örgütlenmesinde çelikenmeleridir. Kitleler çabalarını iyi sonuçlandırdılar. Bundan böyle, bu iş artık aynı tarzda yapılmayacaktır. Şimdi, sadece liderler ve öncü işçiler değil, fakat bütün işçi kitlesi, gerçekten de en geniş tabakalar bizzat kendilerinin sosyalizmi kurduklarını, bizzat kendi elleriyle sosyalizmin temellerini attıklarını ve ülke içinde hiçbir gücün kendilerinin bu görevi sonuna kadar götürmelerini engelleyemeyeceğini bilmektedirler.

Eğer sanayide bu kadar büyük güçlüklerle karşılaştıysak, eğer işçi kontrolünden, işçi yönetimine geçmek için, gerçekte kısa olmakla beraber, bize uzun gelen bu yolu katettiyssek; daha geri olan kırlarda gerçekleştirmemiz gereken hazırlık çalışması çok daha büyük oldu. Kırlarda hayatı gözlemleyen bir kinse, köylü kitleleri ile ilişkide olan bir kimse kentlerin Ekim Devriminin, köylüler için ancak 1918 yazında ve sonbaharında gerçek bir Ekim Devrimi olduğunu söyleyecektir. Ve yoldaşlar, Petrograd proletaryası ve Petrograd garnizonu askerleri burada iktidarı ele geçirirlerken, mükemmelen biliyorlardı ki, kırlarda sosyalizmi kurmak için büyük güçlüklerle karşılaşılacaktır, daha tedricen hareket etmek gerekecektir, toprağın kollektif kullanımını, kararnamelerle, yasalarla yerleştirmek birinci derecede bir aptallık olacaktır, önemsiz sayıda bilinçli köylü bunu kabul edecek, fakat büyük çoğunluk bunun bilincinde olmayacaktır. İşte bu nedenden, devrimin gelişimi yönünden mutlaka gerekli şu ilkedeki karar kıldık: hiç bir durumda kitlelerin evriminin önünde gitmemek, fakat kitlelerin bizzat kendi deneyleri, bizzat kendi mücadelelerinden ileriye doğru bir hareket doğmasını beklemek. Ekimde, köylülerin asırlık düşmanı olan feodal toprak sahibini, toprak senyörünü bir darbeye ortadan silip süpürmekle kendimizi sınırladık. O zaman, köylülüğün içinde, proleterya ile yarı-proleterya, köylülüğün en yoksul kesimiyle burjuvazi arasında bir sınır yektu. Biz sosyalistler, bu mücadele olmaksızın, sosyalizmin de ola-

niyacağımı biliyorduk, fakat bizim bunu bilmemizin de yetmiyeceğini biliyorduk, bu bilincin, propaganda ile değil, fakat bizzat kişisel deneyleriyle milyonlarca köylünün de malı olması mutlaka zorunluymdu; ve işte bu yüzden, devrim köylülüğün bütünü için toprağın eşitçi kullanımını temsil ettiği zaman, 26 Ekim 1917 tarihindeki kararnameimizde, kararnamenin temeli olarak açıkça toprak üzerinde köylü kararnamesini aldık. (*)

Bu kararnamenin bizim kavramlarımıza uymadığını, bunun komünizm olmadığını açık sözlülükle söyledik, fakat sadece bizim programımıza uygun olup, onun görüşlerine uymayanı ona empoze etmedik. Çalışma arkadaşları gibi, onlarla beraber yürüyeceğimizi, devrim sürecinde onların bizim varmış olduğumuz aynı noktaya geleceklerine inandığımızı açıkladık ve bu davranıştan, bugün gördüğümüz bu köylü hareketi ortaya çıktı. Tarım reformu, kendi kavramlarımıza cevap vermediğini açıkça söylemekle beraber, köylülüğün büyük bir çoğunluğunun toprağın eşitçi kullanımını düşüncesini paylaştığını bildiğimizden ve ona hiç bir şey empoze etmeyi istemediğimizden, köylülüğün bizzat kendisini aşip ileriye gitmesi için, bizim onamamızla da, toprağın sosyalizasyonu ile başladı. Bekleyişimiz, başarı ile taçlandı ve güçlerimizi hazırlamayı bildik.

O zaman kabul ettiğimiz yasa; zengin köylü, kulak'ı, yoksul köylü ile birleştiren genel demokratik ilkeler üzerine dayanmaktaydı: büyük toprak sahibine duyulan nefret, eski monarşik rejime karşı yöneltilmiş karşı çıkılmaz devrimci bir düşünce olan genel eşitlik düşüncesi; bu yasadan sonra köylülüğün içinde bir farklılaşmaya geçmek zorundaydık. Ortaklaşa bir onama ile toprağın sosyalizasyonu üzerine bir yasa yayınladık. Bu yasa hem bizim tarafımızdan, hem de bolşeviklerin düşüncelerini paylaşmayanlar tarafından kabul edildi. **Toprağa kim sahip olmalı** sorununu çözümlemek söz konusu olduğunda, buna karşılık, bu konuda ilk sırayı tarım komünlerine verdik. Tarımın sosyalist ilkelere göre gelişiminin yolunu, bu yola 1917 Ekiminde girmenin aynı olmadığını çok iyi bilecek, aştık. Hazırlık çalışmamız sayesinde, en demokratik cumhuriyetçi devletlerin hiçbirinin daha henüz gerçekleştiremediği, tarihsel önemde dev bir adım attık. Bu yaz boyunca, bu adım, en geri kalmış rus köylerinde bile, köylülüğün bütün kitlesi tarafından aşıldı. Beslenme örgütlenmesi düzeninin bozulması sırasında, açlık sırasında, geçmişin mirası ve dört yıllık lânetli savaş nedeni ile en zengin buğday bölgesi karşı-devrim ve iç savaş ile bizden koparıldığı zaman, bu durum zirveye vardığı ve açlık kentleri tehdit ettiği

(*) Bkz: V. Lenine, Oeuvres Paris-Moscou, t. 26-pp-226-268-

zaman, iktidarımızın tek, en sağlam ve en sadık kalesi olan kentlerin ve sanayi merkezlerinin öncü işçileri, saflarını sıklaştırarak, kırlara gittiler. İşçilerin, kırlara, işçileri köylülere karşı silâhlı bir mücadeleye sokmak için gittiklerini söyleyenler kara çalıcılardır.

Bu kara çalma, olaylar tarafından yalanlanmıştır. İşçiler, halk açlıktan ölürlen, buğday üzerinde spekülasyonlar yaparak efsanevi zenginlikler biriktiren kulak'lara, kırların sömürücü unsurlarına karşı koymak için yürüyüşe geçtiler. İşçiler, yoksul köylülere, kır nüfusunun çoğunluğuna yardım etmek için köylere gittiler; Temmuz krizi sırasında kulak ayaklanmaları bütün Rusya üzerinde dalga dalga meydana çıktığı zaman, işçilerin boşuna zahmet etmediklerini, işçilerin yoksul köylüye kardeşçe el uzattıklarını, bu hazırlık çalışmasının kitleleri kazandığını açıkça gösterdi. Temmuz krizi kırlarda sömürülen emekçi unsurların, kentlerin proletaryası ile omuz omuza genel ayağa kalkışıyla sonuçlandı. Bugün, yoldaş Zinoviev, bana telefonla, Petrograd'daki Yoksul Köylüler Komiteleri (1) Bölgesel Kongresine 18.000 yoksul köylü temsilcisinin katıldığını ve kongrede olağanüstü bir sevinç ve coşkunluk havasının hüküm sürdüğünü bildirdi.

Bütün Rusya'da meydana gelen olaylar daha somut bir biçim kazandığı ölçüde, yoksul köylüler bir kez ayaklandıklarında, bizzat kendileri, kulak'lara karşı deneyleri kazandılar; kentlerin beslenmesini sağlamak için, emtia mübadelesini tekrar diriltmek için -ki bu olmaksızın köyler yaşayamaz-, köy burjuvazisi ile, kulaklar ile beraber yürümek gerekmektedir. Onlardan ayrı olarak örgütlenmek gerekir. Ve, işte bundan sonra, kırlarda sosyalist devrimin ilk aşamasını, çok önemli aşamasını aşmış olduk. Ekim'de bunu yapamadık. Hangi anda kitlelere gitmek gerektiğini anladık ve şimdiki durumda kazandıklarımız şunlardır: sosyalist devrim artık kırlarda başlamış ve tek bir uzak köşe yoktur ki, orada zenginler ve kulaklar eğer buğday üzerinde spekülasyon yapıyorlarsa, olayları zaman aşımına uğramış ve aşılmış bir görüş açısıyla değerlendirdikleri bilinmesin. Ve işte artık bugün köy işletmelerinde, yoksul köylüler, önderleri olan kent işçilerinin çevrelerinde saflarını sıklaştırarak gerçekten sosyalist kuruluşun sağlam ve kesin bir temelini oluşturmaktadırlar. Kırlarda sosyalizmin kuruluşu ancak bugün başlayacaktır. Ancak bugün, geniş ölçüde top- rağın kollektif olarak işlenmesini metodik olarak örgütlemeye çalışsan, eski gerici ve karanlık rejim çerçevesi içinde en basit ve elementer de olsa insan kültürünün verilmesinin olanaksız olduğunu gayet iyi bilerek bilimin ve tekniğin gelişmesine katkıda bulunan Sovyetler ve işletmeler oluşturulmaktadır. Bu alandaki çalışma, sa-

neyden çok daha zordur. Komitelerimiz ve bölgesel sovyetlerimiz tarafından çok daha fazla hatalar yapılmıştır. Hataların hepsi bir o kadar derstir de. Sosyalizmin kuruluş çalışmasının karşısında bilinçli bir tavır olan kitlelerin, hata yaptıkları zaman, bu hatalardan korkmuyoruz, çünkü biz, ancak kişisel deney ve kişisel eylem üzerinde duruyoruz. Bizi bu kadar kısa bir zaman süresinde kırlarda sosyalizmin kurulmasına ulaştıran bu büyük dönemeç, bu mücadelenin başarı ile taçlandığını göstermektedir. Bunu en çarpıcı biçimde ispatlayan Kızıl Ordu'dur. Dünya emperyalist savaşı sırasında, halk kitlelerinin tahammül edemeyecekleri bir durum içinde buldukları o zamanın Rusya'sının halini hepimiz biliyorsunuz. O zamanlar umutsuz bir durum içinde bulunduğumuzu biliyoruz. İşçi kitlesine bütün gerçeği açık yüreklilikle söyledik. Emperyalistlerin temel aldatma aleti olan ve bugün Amerika'da -burjuva emperyalizminin en ileri demokratik cumhuriyeti- kitieleri her zamankinden fazla aldatan ve burunlarının ucunu görmeierini engelleyen bir politikanın ürünleri olan gizli emperyalist anlaşmaları açığa çıkardık. Savaşın emperyalist karakteri herkesin gözünde açıklığa kavuştuğu zaman, burjuvazinin gizli dış politikası ile ilişkisini koparan tek ülke Rusya Sovyetler Cumhuriyeti oldu. Rusya Sovyetler Cumhuriyeti gizli anlaşmaları açıkladı ve dünyanın bütün ülkelerine Trotski yoldaşın ağzından şöyle seslendi: Bu savaşa demokratik olarak, tazminatsız ve ilhaksız son vermek için size çağrıda bulunuyoruz ve size açıkça ve gururla şu acı fakat tek gerçeği söylüyoruz; bu savaş sona erdirmek için burjuva hükümetlerine karşı devrim yapmanız gereklidir. Sesimiz yalnız kaldı. Bütün bunları, bir çok sempaticanımız arasında umutsuzluk ve çöküntü yaratan ve bize zorla kapur ettirilen Brest-Litovsk anlaşması ile inanılmaz vahşette ve sertlikte bir barış anlaşmasıyla ödemek zorunda kaldık. Çünkü yalnızdık. Fakat biz görevimizi yerine getirdik ve ilk önce biz: işte savaşın hedefleri! dedik. Alman emperyalizminin çığı üzerimize gullandığı için, işçilerimizin ve köylülerimizin sağlam olarak örgütlenmeye varmaları için bu kadar büyük bir zaman süresi gerekti.

O zaman ordumuz yoktu; elimizde, askerlerin amaçlarına uygun gelmeyen ve onlara hiç bir şey kazandırmıyacak olan savaşa atılmış, emperyalistlerin düzensiz eski ordusu vardı. Ve işte o zaman sert sınavlarla dolu bir dönemi tanımak zorunda kaldık: bu, kitlelerin, emperyalist savaşın acılarını dindirmek ve yeni bir savaşın başladığının bilincine varmak zorunda oldukları bir dönemdi. Giriştiğimiz savaş, sosyalist devrimi savunmak için verilen bir savaş olarak adlandırmak hakkımızdır. Milyonlarca ve on milyonlarca insanın da, bunu kendi deneyleri ile anlamaları gerekiyordu. Bunun için aylar gerekti. Bu bilinç, uzun ve sarp bir yol arasında

kendine yol açtı. Fakat bu yaz, bu bilince ulaşan herkes için bir dönemecin ortaya çıktığı açıkça görüldü: halk kitlelerinden gelen ordunun, dört yıllık kanlı bir katliamdan sonra kendini feda eden ordunun, Sovyetler Cumhuriyeti savunması için savaşa tekrar başlayabilmesi için, savaşa giden kitlelerin bezginlik ve umutsuzluğunun yerini, bizzat kendi davaları için, işçi ve köylü sovyetleri için, sosyalist cumhuriyet için ölüme gerçekten yürüyüşün aydınlık bilincine terketmesi gerekiyordu. Bu oldu.

Bu yaz Çekoslovaklar (2) karşısında kazandığımız zaferler, bize bildirilenler içinde çok büyük bir önemde olup, bir değişikliğin belirdiğini ve son derece zahmetli bir görevin, dört yıl süren acıma bilmez bir savaştan sonra kitlenin sosyalist bilincinin örgütlenmesi görevinin gerçekleştirildiğini göstermektedir. Bu bilinç, kitlelere derinliğine nüfuz etmiştir. On milyonlarca insan, güç bir görevi gerçekleştirdiklerini anlamışlardır. Ve işte, şimdi bütün dünyanın emperyalist güçleri bize karşı birleşmelerine rağmen, Sovyetler iktidarının tehlikesini anlamış olan ve bu iktidarı ezmek için hırstan yanan emperyalistlerin askerleri tarafından kuşatılmamıza rağmen, onların bizden güçlü olduklarını saklamamamıza rağmen, bu bilinç bizim teminatımızdır ve biz bu yüzden kendimizi umutsuzluğa kaptırmamaktayız.

Biz şöyle diyoruz: Büyüyoruz, Sovyet Cumhuriyeti büyüyor! Proletarya devriminin davası, emperyalistlerin güçlerinin yaklaşmasından çok daha büyük bir hızla büyümektedir. Sadece Rus sosyalist devriminin çıkarlarını savunduğumuzun değil, fakat bizzat dünya sosyalist devriminin savunması için de savaşı sürdürdüğümüzün bütünüyle umudunda ve inancındayız. Zafer umutlarımız çok daha fazla büyük bir hızla artmaktadır, çünkü işçilerimizin bilinci gelişmektedir. Geçen yılın Ekiminde Sovyetlerin örgüt düzeyi ne durumda idi? Daha henüz ilk adımlarını atmış bulunuyordu. Onu adapte edemiyorduk, bugünkü gibi bir yapıyı ona veremiyorduk. fakat şimdi bizim bir Sovyet Anayasamız bulunmaktadır. Temmuzda onaylanan bu Sovyet Anayasasının herhangi bir komisyon tarafından icat edilmediğini, hukukçular tarafından kaleme alınmadığını, başka anayasalardan kopye edilmediğini biliyoruz. Dünyada hiçbir zaman bizimki gibi bir Anayasa olmamıştır. Bu Anayasa, ülke içinde olduğu kadar ülke dışında da proletarya kitlelerinin sömürücülere karşı mücadele ve örgüt deneylerini içermektedir. Mücadelemizde, biz birçok deney kazandık (Alkışlar). Ve kazandığımız bu deneyler olaylarla bize ispatladı ki, örgütlü işçiler, herhangi bir görevlisi olmaksızın, sürekli ordusu olmaksızın, burjuvaziye fiili ayrıcalıklar tanımaksızın Sovyet iktidarını yaratmışlar ve fabrikalarda ve işletmelerde yeni bir yapının temellerini atmışlardır. Sov-

tirmektedir: Alman Hükümeti, Brest-Litovsk Barış Anlaşmasının 2 nci maddesinin kapsamına aykırı olarak, Rus resmi kurumları aracılığı ile Alman Devletinin kurumlarına karşı sürdürülen kabul edilemez ajitasyona karşı ikinci bir kez protestoda bulunmak zorunda kalmıştır. Alman Hükümeti, sadece, anlaşmada yer alan hükümlerin kapsamına bir karşı geliş değil, fakat daha da fazla olarak uluslararası kaidelere karşı da tehlikeli bir aykırılık yaratan bu ajitasyona karşı protestolar ile yetinilmenin olanaksız olduğunu kabul etmektedir.

Barış Anlaşmasının sonuçlanmasından sonra, Sovyet iktidarı Berlin'e diplomatik temsilciliğini atadığı zaman, atanılan tam yetkili rus temsilcisi Bay İoffe'ye Almanya'ya karşı her türlü ajitasyon ve propaganda yapmaktan sakınılması bildirilmişti. Buna cevaben, Bay İoffe, Brest-Litovsk Anlaşmasının 2 nci maddesinin kendisi tarafından bilindiğini ve yabancı bir ülkenin temsilcisi sıfatıyla, Almanya'nın içişlerine karışmaması gerektiğini bildiğini bildirmişti. Bu nedenle, Bay İoffe ve ülkesinin kuruluşları, bütün yabancı temsilciliklere karşı gösterilen geleneksel dikkatten ve diplomatik dokunulmazlıktan yararlanmışlardır. Buna rağmen bu güven suistimal edilmiştir. Belli bir zaman sonunda, Rus diplomatik temsilciliğinin, Almanya'da Devlet düzeninin yıkılması için çalışan bazı unsurlarla sıkı ilişkide olduğu ve bu unsurlardan yararlanarak Almanya'da varolan rejimi yıkmayı hedef alan hareketle ilgili olduğu açıkça ortaya çıkmıştır.

İçinde bulunulan ayın 4 ünde ortaya çıkan bundan sonraki olay, rus temsilciliğinin devrim için çağrı yapan bildirimleri Almanya'ya sokarak, bugünkü rejimi yıkmayı amaçlayan hareketlere bizzat aktif olarak katıldığı ortaya çıkarmış ve böylece diplomatik valiz dokunulmazlığı istismar edilmiştir. Dün Berlin'e varan ve yolculuk sırasında zarar gören Rus kuryesinin diplomatik bagajlarına ait olan bir valizden saptanıldığına göre, bu valizler Alman dilinde yazılı ve içeriğinden anlaşıldığına Almanya'da dağıtılacak olan devrimci bildirimler ihtiva etmektedir.

Alman Hükümeti, Alman büyükelçisi Kont Mirbach'ın da katliyle ilgili olarak Sovyet Hükümetince alı-

nan cezai hükümler nedeniyle de yeni bir şikâyet nedeni bulunmaktadır. Rus Hükümeti, tantanalı bir şekilde söz vererek suçluları cezalandırmak için elinden gelen her şeyi yapacağını ilân etmiştir. Bununla beraber, Alman Hükümeti, suçlulara karşı ne en ufak bir kovuşturma açıldığı izlenimi, ne de bunlara ceza verildiği ve hatta ne de böyle bir şeye girişileceği niyetinin bile olmadığını saptamıştır. Katiller, Rus hükümetinin genel emniyet servisleri tarafından tamamen sarılmış bir evden kaçmışlardır. Cinayeti kararlaştırdıklarını ve hazırladıklarını açıkça kabul eden kışkırtıcılar bu ana kadar cezasız kalmışlar ve hatta yeni gelen haberlere bakılırsa, affedilmişlerdir.

Alman Hükümeti, Anlaşmaya ve kamu hukukuna aykırı olan bu girişimleri protesto eder. Rus Hükümetinden. Barış Anlaşmasına aykırı olan ajitasyon ve propagandanın gelecekte artık olmaması için garanti isteğinde bulunmayı zorunlu sayar. Bundan başka, büyükelçi Kont Mirbach'ın katillerinin ve kışkırtıcılarının cezalandırılmaları üzerinde ısrar eder.

Bu talepler yerine getirilmediği müddetçe, Alman hükümeti, Sovyetler Cumhuriyeti yönetiminden diplomatik temsilcilerini ve diğer resmi görevlilerini geri çağırmasını istemek zorundadır. Almanya'daki Rus tam yetkilisi, Berlin'de bulunan Rus diplomatik ve konsolosluk temsilcilerinin ve diğer resmi görevlilerin yarın akşam hareket etmeleri için özel bir trenin hazır olacağını ve bütün personalin Rus sınırına kadar ulaşmalarını kolaylaştırmak için bütün tedbirlerin alınacağını bildirmiştir. Sovyet Hükümetinin de Moskova ve Petrograd'daki Alman temsilcilerinin nezaket kurallarının gerektirdiği bütün isteklere uyarak Rusya'dan çıkışlarının sağlanması için ilgilenilmesi rica olunmuştur. Almanya'da bulunan diğer Rus temsilcilerinin olduğu gibi, Rusyanın diğer yerlerinde bulunan Alman resmi görevlilerinin de, birer hafta içinde, birincilerin Rusya'ya, ikincilerin ise Almanya'ya dönmeleri duyurulacaktır. Alman Hükümeti, Alman görevlilerinin hareketlerinde kendilerine nezaket kurallarının gerektirdiği bütün kolaylıkların gösterileceği ve diğer Alman uyruklularla, Almanya'nın koruması altında bulunan diğer kişilerin de Rusya'yı terketmek için talepte bulduklarında güçlük gösterilmeden hareket etmelerinin sağlanacağı umudunu ifade eder.»

Yoldaşlar, biz gayet iyi biliyoruz ki, Alman Hükümeti, Rusya elçiliğinin misafirperverliğinden yararlananların Alman emperyalizmini savunanlar değil, Alman sosyalistleri olduğunun gayet iyi bilincindedir: Alman emperyalizmini savunanlar, elçiliğin eşğini aşmamışlardır. Elçiliğin dostları, savaşa düşman olan ve Karl Liebknecht'e sempati duyan sosyalistlerdir. Elçiliğin kuruluşundan beri, onlar, elçiliğin konuğu olmuşlardır ve biz sadece onlarla ilişkide idik. Alman Hükümeti bunu gayet iyi biliyordu. Hükümetimizin her temsilcisi, II. Nikola hükümetinin gayretkeşliğiyle Alman Hükümeti tarafından gözetilmektedir. Ve eğer Alman Hükümeti bugün bu davranışta bulunuyorsa, bu bazı şeyler artık değiştiği için değil, fakat eskiden kendini daha güçlü hissettiği ve Berlin sokaklarında alevler içinde yanan bir evin bütün Almanya'yı tutuşturacağından korkmamasından idi. Alman Hükümeti şimdi aklını yitirmiş ve bütün Almanya alevler içine düştüğü zaman, yangını, itfaiyecilerini tek bir ev üzerine saldırtarak söndüreceğini sanmaktadır (Alkış fırtınaları).

Bu tamamen gülünç bir şeydir. Eğer Alman Hükümeti, diplomatik ilişkileri kesmek isteğinde olduğunu bildiriyorsa, biz, Alman Hükümetinin, İngiliz ve Fransız emperyalistleri ile ittifak kurmak için her türlü çabayı gösterdiğini bildiğimizi söyleyeceğiz. Wilson Hükümetinin, Polonya'daki, Ukrayna'daki, Estonya'daki, Liyonya'daki Alman kuvvetlerini desteklemesini isteyen bir çok telgraf aldığımızı biliyoruz, çünkü, onlar daha Alman emperyalizminin düşmanı oldukları zaman bile görevlerini yerine getiriyorlardı: Bolşevikleri baskı altında tutuyorlardı (*). Ancak, Antant'ın «kurtuluş orduları» bolşevikleri ezmek için göründükleri zaman, onları gitmek için serbest bırakınız, demektedirler.

Biz, bunları gayet iyi biliyoruz; bu taraftan bizim için bekle-nilmeyen hiçbir şey yok. Biz, sadece Almanya ateşler içinde olduğu ve Avusturya bütünüyle yandığı zaman, Liebknecht'i serbest bırakmak ve Liebknecht'in başkanlığında Alman ve Rus sosyalistlerinin ortak bir toplantısının yapıldığı Rus elçiliğine gitmesine müsaade edildiği zaman Alman Hükümeti tarafından alman böyle bir tedbirin, Alman Hükümetinin harp yapmak isteğinden daha çok, içine düşmüş olduğu tam şaşkınlığın belirtisi olduğu inancındayız; Alman Hükümeti ne karar alacağını bilememektedir, çünkü, Avusturya'ya şiddet zoru ile, Brest-Litovsk barışından yüz defa daha kötü bir barış empoze ederek boğan en vahşi düşmanın, anglo-amerikan emperyalizminin üzerine yürüdüğünü görmektedir. Almanya, bu kurtarıcıların, kendisini aynı zamanda ezmek, parçalamak,

(*) Bkz. V. Lenine, Oeuvres, Paris-Moscou- t. 23-pp. 128-130

şehit etmek istediklerini de görmektedir. Fakat buna karşılık Alman işçisi ayaklanmaktadır. Eğer Alman ordusu, savaşmaya yeteneksiz olduğunu göstermişse, bu disiplininin zayıflığından değil, fakat askerlerinin savaşmayı reddetmelerinden sonra, doğu cephesinden batı cephesine nakledilmelerinden ve kendileri ile beraber, burjuvazinin, dünya bolşevizmi, dediği şeyi getirmiş olmalarından-
dır.

İşte bu nedenden Alman ordusu savaşamaz duruma girmiş ve işte bu nedenden Alman Hükümetinin bize gönderdiği bu nota, herşeyden önce bütün bu ajitasyondan duyulan korkuyu ispatlamaktadır. Biz, bu durumun diplomatik ilişkilerin kesilmesine varacağını ve beyaz-muhafız birliklerini yönetebilecek kadar yeterli güçleri olsaydı savaşla sonuçlanabileceğini söylüyoruz. Hatta, bütün Sovyetlerin milletvekillerine, sonuç olarak tetikte olmalarını, hazırlıklarını yapmalarını, bütün güçlerini toplamalarını bildiren bir telgraf ta gönderdik; bu uluslararası emperyalizmin temel görev olarak bolşevizmi yıkmayı benimsediklerinin kanıtlarından birdir. Bu sadece Rusya'nın zafer kazandığı anlamına gelmemekte, fakat aynı zamanda her ülkenin bizzat kendi işçilerinin de zafer kazanması anlamına gelmektedir.

Bu kararlarını takip edecek olan vahşetleri ve şiddetleri ne olursa olsun, bolşevizmi yıkmaya muvaffak olamayacaklardır. Fakat bu yırtıcı hayvanlar hazırlanmaktadır; Rusya'ya karşı Güney'den, Çanakkale Boğazından, ya da Bulgaristan'dan ve Romanya'dan bir savaş kampanyası hazırlamaktadırlar. Almanya'da beyaz-muhafız birlikleri oluşturmak ve bunları Rusya'ya karşı saldırtmak için görüşmeler sürdürmektedirler. Biz, bu tehlikeyi çok iyi biliyoruz ve açıkça söylüyoruz: yoldaşlar, bir yıldır çalışmamız boşuna değildir; biz, sosyalizmin temellerini attık; kesin savaşlara, gerçekten kesin savaşlara vardır. Fakat, artık tek başımıza değiliz: Batı Avrupa proletaryası ayaklandı ve Avusturya-Macaristan da taş taş üstünde bırakmadı. Bu ülkenin hükümeti; 1917 Şubatının sonunda Nikola Romanov hükümetini diğerlerinden ayıran aynı güçsüzlük, aynı çılgın karışıklık, aynı şaşkınlık ile diğerlerinden ayrılmaktadır. Parolamız şu olmalıdır: sadece Rus devrimi için değil, fakat uluslararası proletarya devrimi için de son savaşa, kesin savaşa yürüdüğümüzü unutmadan bütün güçlerimizi toplamak.

Emperyalizmin yırtıcı hayvanlarının henüz bizden çok daha güçlü olduğunu bize, ülkemize sayısız acı ve zulüm çektirebileceğini biliyoruz, fakat uluslararası devrimi yenemeyeceklerdir. Bu vahşi hayvanlar bize karşı vahşi bir kinle doludurlar ve işte bu nedenden biz kendi kendimize şöyle diyoruz: her ne olursa olsun, Rusya'nın

her işçisi, her köylüsü ödevini yerine getirecek ve eğer devrimin savunması gerektirirse ölüme yürüyecektir. Şöyle diyoruz: her ne olursa olsun, emperyalistler bize daha hangi kararı çalarlarsa çalsınlar, bu şekilde kendilerini kurtaramıyacaklardır. Emperyalizm herşeye ve herkese karşı mahvolacak, uluslararası sosyalist devrim zafer kazanacaktır!

(Uzun ve candan alkışlamaya dönüşen hararetili alkışlar)

242 No'lu «Pravda» da ve 244 no'lu «Rusya Merkez Yürütme Komitesi İzvestia»sında 9 Kasım 1918'de yayınlanan Basın Tutanakları.

İlk kez tam metin olarak 1919 yılında «Rusya Sovyetleri Olağanüstü 6. Kongresi. Stenografik Tutanak.» Moskova kitabında yayınlanmıştır.

V. Lenine, Ouvres, Paris-Moscou
t. 28. pp. 137-152

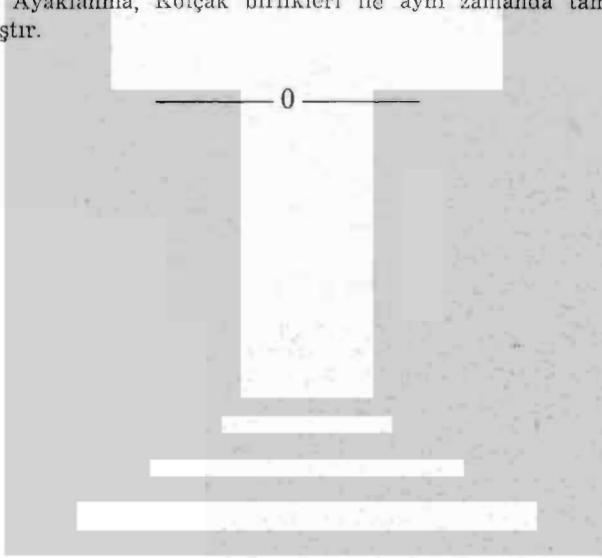
DİP NOTLAR

(1) Yoksul Köylüler Komiteleri: 11 Haziran 1918'de Rusya Merkez Yürütme Komitesinin «Yoksul Köylülerin Örgütlenmesi ve Beslenmesi Üzerine» isimli kararname ile kurulmuştur. Komitelerin görevleri şunlardı: köylülerin evlerinde bulunan besin maddelerini kontrol etmek, kulakların buğday fazlalarını bulmak ve bölgesel Sovyet organlarının bunlara el koymalarına yardımcı olmak. Yoksul Köylüler Komiteleri aynı zamanda, kulaklardan ele geçirilen buğday, tarım aletleri ve mamul ürünler, v.d. ile yoksul köylülerin ihtiyaçlarını gidermek zorundaydılar. Gerçekte, komitelerin pratikteki işlevleri bu görevleri aşmıştır: bu komiteler, proletarya diktatörlüğünün, köylülük içindeki dayanak noktaları olmuş ve kuruluşları, kırlarda sosyalist devrimin yeni bir aşamasını oluşturmuştur. 1918 yılı sonunda görevlerini yerine getirmiş olan Yoksul Köylüler Komiteleri, Köy Sovyetleri ile birleşmiştir.

(2) Burada söz konusu olan, Antant emperyalistlerinin menşevikler ve sosyalist-devrimcilerin de aktif yardımı ile desteklenen kışkırtması ile Çekoslovak ordusunun karşı-devrimci ayaklanmasıdır. Bu ordu, Ekim Devriminin zaferinden önce, Rusya'daki Çek ve Slovak savaş esirlerinden kurulmuştu. 1918 yazında, 60.000 kişiden fazla mevcutu vardı (Rusya'da bulunan Çek ve Slovak savaş esirlerinin toplam sayısı ise 200.000'i bulmaktaydı). Sovyet iktidarının kurulmasından sonra, Antant güçleri bu orduyu, Sovyet Cumhuriyetine karşı kullanmak için finanse etmişlerdir. Çekoslovakya Ulusal Konseyi Başkanı olan Çek burjuva milliyetçilerinin lideri Tomas Massaryk, bu orduyu, Fransız ordusuna bağlamıştır. Antant temsilcileri, Çekoslovak ordusunun Fransa üzerine çekilmesini istemişlerdir. Sovyet Hükümeti, Fransa'da bulunan Rus askerlerinin ülkelerine dönmeleri koşuluyla bu isteğe razı olmuştur. 26 Mart 1918 Anlaşmasının hükümlerine göre Çekoslovak ordusu, silahlarını teslim ettikten sonra Vladivostok yoluyla Rusya'ya terketmek zorunda idi. Fakat ordunun kar-

şı-devrimeci komuta merkezi, Sovyet Hükümeti ile imzalanan anlaşmanın silah teslimi ile ilgili bölümünü ihlal etmiş ve Mayıs sonunda Antant'ın da kışkırtmasıyla ayaklanmıştı. A.B.D., İngiltere, Fransa isyancıları açıkça desteklemekteydiler; Fransız subayları bu harekete doğrudan katılmışlardır. Beyaz-muhafızlar ve kulaklar ile yakın ilişki içinde hareket eden Çekler, Uralların, Volga bölgesinin Sibirya'nın önemli bir bölümünü işgal etmişler ve buralarda burjuvazinin iktidarını tekrardan kurmuşlardır. İşgal edilen bölgelerde, menşeviklerin ve sosyalist-devrimcilerin katıldıkları beyaz-muhafızlar yönetimleri oluşturulmuştur.

Ayaklanmanın başlangıcından az bir zaman sonra, 11 Haziranda, Rusya'daki Çek ve Slovak Komünist Grupları Merkez Yürütme Komitesi, bu ordunun askerlerine hitaben bir bildiri yayınlamıştır. Bu bildiri, ayaklanmanın karşı-devrimci özünü ortaya çıkarmış ve Çek ve Slovak işçi ve köylülerini ayaklanmayı tasfiye etmeye ve Kızıl Ordu'nun Çekoslovak birliklerine katılmaya çağırmıştır. Bir çok savaş esiri Sovyet iktidarına sempati duymakta ve ordu yöneticilerinin anti-sovyetik girişimlerini desteklememekteydi. Aldatıldıklarını gören bir çok asker, Sovyetler Rusyasına karşı savaşmayı reddetmiş ve bu orduyu terketmiştir. Yaklaşık olarak 12.000 Çek ve Slovak Kızıl Ordu'da görev almıştır. Volga bölgesi, 1918 sonbaharında, Kızıl Ordu tarafından kurtarılmıştır. Ayaklanma, Kolçak birlikleri ile aynı zamanda tam bir yenilgiye uğratılmıştır.

TÜSTAV

rus devriminin beş yılı ve dünya devriminin perspektifleri.

komünist enternasyonal'in IV. kongresine sunulan rapor

13 KASIM 1922

V.I. LENİN

(Yoldaş Lenin'in görüntüsü hazır bulunanların bütün tarafından uzun hararetle alkışlarla karşılanır. Bütün salon ayağa kalkar ve «Enternasyonal'i söyler)

Yoldaşlar,

Konuşmacıların listesinde baş raportör olarak bulunuyorum, fakat uzun süren hastalığımın sonunda geniş kapsamlı bir rapor hazırlıyamıyacağımı anlayacaksınızdır sanıyorum. Sadece en önemli sorunlarla ilgili bir giriş verebileceğim. Konum çok sınırlı olacaktır. «Rus Devriminin beş yılı ve dünya devriminin perspektifleri» konusu, her halükârda tek bir konuşmacının, tek bir söylevde tüketemeyeceği kadar büyük ve geniş bir konudur. İşte bu nedenden, ben kendi hesabıma bu konunun ufak bir bölümünü, «yeni ekonomik politika» bölümünü alıyorum. Bu an, bu konu üzerinde çalıştığım için, bugün en azından benim açımdan çok önemli olan bu konuyu size tanıtmaya düşüncesiyle sadece bir bölümünü alıyorum.

O halde, size, yeni ekonomik politikayı ele alış tarzımızdan ve bu politika yardımı ile elde ettiğimiz sonuçlardan sözedeceğim. Bu sorunla kendimi sınırlıyarak, belki size genel bir görünüm çizmeye ve bunun hakkında toplu bir düşünce vermeğe muvaffak olacağım.

Yeni ekonomik politikaya nasıl vardığımızı anlatmak için, 1918 de yazdığım bir yazıya başvurmak zorundayım.⁽¹⁾ 1918'in başlangıcında, kısa bir polemikte, özellikle, devlet kapitalizmi karşısında kabul etmemiz gereken tavır sorununa dokunmuştum. Bu tarihte şunları yazıyordum :

«Devlet kapitalizmi, Sovyet Cumhuriyetimizin bugünkü durumuna (yâni bu dönemdeki) göre **ileri doğru bir adım** olacaktır. Eğer, örneğin bu andan itibaren altı ay içinde bizde devlet kapitalizmi kurulursa, bu çok büyük bir başarı olacak ve bir yıl içinde sosyalizmin bizde kesinlikle güçlenmesinin ve yenilmez olacağının en emin bir garantisi olacaktır.»^(*)

Bütün bunlar elbette ki bugünkünden daha az zeki olduğumuz, fakat böyle sorunları incelemeyi bilemeyecek kadar da aptal olmadığımız bir dönemde söylenmiştir.

Gerçekten de, Sovyet Cumhuriyetinin o dönemdeki durumuna göre, devlet kapitalizminin ileriye doğru bir adım olduğu düşünce-sindeydim. Bu çok garip ve belki de saçma görünebilir; çünkü daha o dönemde Cumhuriyetimiz sosyalist bir cumhuriyet idi; o zamanlar her gün en büyük acelelilikle -şüphesiz aşırı bir acelelilikle- sosyalist tedbirler olarak başka türlü nitelendirilmeyecek yeni ekonomik tedbirler alıyorduk. Bununla beraber, Sovyet Cumhuriyetinin bu dönemdeki ekonomik durumunu hesaba katarak, devlet kapitalizminin ileriye doğru bir adım olduğunu düşünüyordum. Ve bu düşüncüyü açıklamak için, sadece Rusya'nın ekonomik rejiminin unsurlarını sıralamıştım. Bana göre bu unsurlar şunlardı: 1 — Patriarkal biçim, yâni tarımın en ilkel biçimi. 2 — Pazar için küçük üretim (buğdayını satan köylülerin çoğunluğu burada sınıflandırılmıştı). 3 — Özel Kapitalizm. 4 — Devlet Kapitalizmi. 5 — Sosyalizm.^(**)

Bütün bu ekonomik unsurlar bu dönemdeki Rusya'da vardır. İlişkilerini aydınlatmak görevini yükümlenmişim ve sosyalist olmayan unsurlardan birinin, yâni devlet kapitalizmini sosyalizme üstün olarak kabul etmenin uygun olup olmayacağını kendi kendime soruyordum. Tekrar ediyorum: sosyalist olduğunu ilan eden bir cumhuriyette, sosyalist olmayan bir unsuru sosyalizmden daha üstün, daha yukarıda kabul etmek hepinize çok garip görünebilir. Fa-

(*) Bkz: V. Lenine, Oeuvres, Paris-Moscou- t. 27- p. 349.

(**) Bkz: V. Lenine, Oeuvres, Paris-Moscou- t. 27- p. 351

lat, eğer Rusya'nın ekonomik rejimini, homojen olmayan ve yüksek düzeyde gelişmemiş bir sistem olarak kabul ettiğimizi hatırlarsanız bu daha anlaşılabilir bir duruma gelir; Rusya'da patriarkal tarımın, yâni tarımın en ilkel biçiminin sosyalist biçimin yanısıra varolduğunun bütünüyle bilincindeydik. O halde, bu koşullar içinde devlet kapitalizmi nasıl bir rol oynayabilirdi?

Daha sonra kendime şöyle soruyordum: Bu unsurlardan hangisi daha hakimdir? Küçük-burjuva bir ortamda, hakim unsur elbette ki küçük-burjuva unsurdur. Bu unsurun hakim olduğu düşünce-sindeydim; başka türlü düşünmek olanaksızdı. Kendime sorduğum soru -inceleme durumunda olduğumuz soruyla hiçbir ilgisi olmayan bir polemik anında- şuydu: Devlet kapitalizmi karşısında tavrımız ne olmalıdır? Ve buna şu cevabı vermiştim: Devlet kapitalizmi, sosyalist bir biçim olmamakla beraber, bizim için ve Rusya için bugünkünden daha uygun bir biçim olacaktır. Bu ne demektir? Bu daha şimdiden, sosyal devrimi gerçekleştirmekle beraber, bizim sosyalist ekonominin ne filizlerine ne de ilkelerine aşkın bir değer biçmememiz demektir. Tersine, daha bu anda, belli bir noktaya kadar, şu gerçeğin bilincindeydik: evet, daha sonra sosyalizme varmak için önce devlet kapitalizminden geçmek gerçekten de daha iyi olacaktır.

Özellikle bu nokta üzerinde ısrar etmem gerekiyor, çünkü, öncelikle, sadece bundan hareket ederek bugünkü ekonomik politika gösterilebilir, ikinci olarak, buradan Komünist Enternasyonal için çok önemli pratik sonuçlar çıkarılabilir. Bizim daha o anda tanınamaz hazır bir geri çekiliş planımız olduğunu söyleyemem. Hayır, böyle bir planımız yoktu. Bir polemik için yazılmış bu bir kaç satır, bu anda hiç te bir geri çekiliş planı değildi. Burada temel nokta üzerinde, yâni devlet kapitalizmi için temel önemde olan ticaret özgürlüğü üzerinde tek bir kelime yoktur. Bununla beraber, daha henüz belirsiz olan geri çekiliş genel düşüncesine daha o zaman işaret edilmmişti. Dikkatimizi sadece ekonomik rejim görüşünden değil, fakat Komünist Enternasyonal ve Batı Avrupa'nın ileri ülkelerinin açısından da geri kalmış ve daha halâ geri olan bir ülkeye çekmek isterim. Şu halde, bugün bir programla meşgul olmak durumundayız. Ben, kendi payıma, şu an için bütün programları ilk okuyuşta, oldukları gibi çoğaltarak, bu yıl hemen kesin bir karar kabul etmeden hazırlık mahiyetinde okursak daha iyi hareket edeceğimiz kanısındayım. Neden? Herşeyden önce, bana göre, bunları derinlemesine incelememişiz açıktır. Daha sonra, çünkü, muhtemel bir geri çekiliş ve bunu gerçekleştirme vasıtaları sorunu üzerinde hemen hemen hiç düşünmedik.

Oysa bu, kapitalizmin yıkılması ve taşıdığı çok büyük güçlüklerle beraber sosyalizmin kurulması gibi bütün dünyada köklü değişiklikler olduğu gözönüne alınırsa -mutlaka dikkat etmemiz gereken bir sorundur- Doğrudan hücumla geçtiğimiz ve zaferi kazandığımız zaman ne yapacağımızı bilmek yeterli değildir. Devrimci dönemde, bütün bunlar bu kadar güç, bu kadar önemli değildir; en azından, bu kadar kesin değildir. Devrim esnasında, düşmanın her zaman aklını yitirdiği ve eğer bizim bu anların birini kollayıp saldırdığımızda onu kolayca yenebileceğimiz anlar vardır. Fakat bu, eğer düşmanımız yeterince kendine hakimse, güçlerini zamanında toplayabilirse, v.d. daha henüz hiç bir şey demek değildir. Düşmanımız bundan sonra kolaylıkla bir saldırı yapabilir ve bizi daha uzun yıllar gerilere atabilir. İşte bu nedenden, sadece teorik açıdan değil, fakat pratik açıdan da çok büyük önemi olan bir geri çekiliş olanağını gözetmemiz gerektiğini düşünüyorum. Aynı şekilde, pratik planda da, yakın bir gelecekte kapitalizme karşı açık bir saldırıya geçmeye hazırlanan bütün partiler, daha şimdiden bir geri çekiliş gözetmek zorundadırlar.

Eğer bu dersten ve devrimimizin deneylerin sağladığı bütün diğer derslerden yararlanırsak, bunun zarar getirmek şöyle dursun, bir çok defa bize gerçekten yararlı olacağını düşünüyorum.

1918'den beri devlet kapitalizmini muhtemel bir geri çekiliş hattı olarak tasarladığımızı işaret ettikten sonra, yeni ekonomik politikamızın sonuçlarına geliyorum. Tekrar ediyorum: daha o zamanda, bu daha henüz çok müphem bir düşünce idi; fakat 1921'de çok önemli bir aşama olan iç savaş aşamasını zaferle aştıktan sonra, Sovyet Rusya'da büyük -en büyük olduğunu düşünüyorum- bir iç siyasal krizle karşılaştık. Bu kriz, köylülerin ve hatta işçilerin önemli bir kesiminin hoşnutsuzluğunu belirtmekteydi. Bu, Sovyet Rusya tarihinde ilk defa ve umut ediyorum ki son defa, büyük köylü kitlelerinin bilinçli değil, içgüdüsel olarak bize karşı dönüşleriydi. Bu özel ve elbette bizim için çok kötü olan durumu yaratan nedir? Bunun nedeni, ekonomik hücumumuzda, kendimize yeterli bir taban sağlamadan çok fazla önde gitmemizdir: kitleler, bu dönemde henüz tam doğru olarak formüle edemediğimiz, fakat birkaç hafta sonra bize sıra geldiğinde öğrendiğimiz şu gerçeği hissetmekteydiler: hemen bütünüyle sosyalist biçimlere, bütünüyle sosyalist bölüşüme geçmek, bu anda gücümüzün üstündedir; ve eğer kendimizi daha basit görevleri yerine getirmekle sınırlayacak şekilde geri çekiliş işlemi uygulayamazsak, ölümle karşı karşıyayız. Kriz, sandığıma göre 1921 Şubatında başladı. Daha bu yılın ilkbaharında hepimizin ortak kararı ile -bu konuda aramızda hissedilir bir uyumsuzluk gözlemedim- yeni ekonomik politikaya geçmeye karar ver-

dik. Bugün 1922'nin sonunda, bir buçuk yıl sonucunda daha şimdiden bazı mukayeseler yapabiliriz. O halde ne oldu? Onsekiz aydan uzun bir zamanda nasıl yaşadık? Bunun sonucu ne oldu? Bu geri çekiliş, bize gerçekten yaradı mı, bizi gerçekten kurtardı mı, yada sonuç daha halâ belirsiz mi? Kendime sorduğum temel soru işte budur. Bu soruyu, bütün Komünist Partileri için en ilk sırada gelen bir soru olarak değerlendirmekteyim. Çünkü, eğer cevap olumsuzsa, ıepimiz yok olmaya mahkûmuz. Bu soruya, özellikle geçen onsekiz ayın olumlu ve mutlak olarak bizim bu sınavı kazandığımızı ispatladığı yönünden; hepimizin gönül huzuruyla olumlu cevap verebileceği kanısındayım.

Şimdi bunu göstermeyi deneyeceğim. Bunun için ekonomimizi oluşturan bütün unsurları kısaca sıralamam gerekiyor. Herşeyden önce mâli sistemimiz ve ünlü rus rublesi üzerinde duracağım. Sayısının kuatrilyonu geçtiği için, rus rublesine ünlü denilebileceğini düşünüyorum (Gülmeler). Bu daha şimdiden bir şeydir. Bu astronomik bir rakkamdır. Burada herkesin bunun ne olduğunu bile bilmediğine eminim (Gülmeler). Fakat, biz ekonomi bilimi açısından rakkamları çok önemli bulmuyoruz: sıfırlar her zaman çizilebilir (Gülmeler). Ekonomi bilimi açısından hiç bir önemi olmadığı kabul edilen bu sanatta daha şimdiden bazı başarılar kaydettik. Ve bundan sonra da, bu sanatta daha büyük ilerlemeler yapacağımıza eminim. Gerçekten önemli olan, rublenin stabilizasyonudur. Bu sorun lizi meşgul etmektedir, en iyi kadrolarımızı meşgul etmektedir ve biz buna tayin edici bir önem atfetmekteyiz. Rubleyi, önce uzun bir süre için, sonra da her zaman için stabilizasyona kavuşturmayı sağlarsak, başarı kazanmış olacağız. O zaman bütün bu astronomik rakkamlar -bütün bu trilyonlar ve kuatrilyonlar- bir hiç olacaktır. Bundan böyle ekonomimize dayanıklı bir temel sağlayabilir ve bu temel üzerinde ekonomimizi geliştirebiliriz. Bu konuda size yeterince önemli ve kesin olaylar nakledebilirim. 1921'de kağıt-ruble kurunun stabilizasyon dönemi üç aydan az sürdü. Daha henüz bitmemiş olan bu yıl, yâni 1922 yılında bu dönem beş aydan fazla sürdü. Tek başına bunun yeterli olduğu kanısındayım. Fakat eğer bizden, gelecekte bu sorunu bütünüyle çözümlenebileceğimizin bilimsel kanıtını isterseniz, bunun yetersiz olacağı şüphesizdir. Fakat, benim düşünceme göre, bunun tam ve bütün bir kanıtını vermek genel olarak olanaksızdır. Nakledilen rakkamlar, geçen yıldan, yeni ekonomik politikamızı yürütmeye başlattığımız günden bugüne kadar önde yürümeyi öğrendiğimizi göstermektedir. Bu böyle olduğuna göre, en azından bazı büyük budalalıklar yapmamak koşuluyla, gelecekte de tu yolda ilerlemeyi öğreneceğimize eminim. Fakat en önemli olan, bize özellikle gerekli olan, ticarettir, mübadeledir. Ve iki yıldan beri

kendi kendimizi kurtardığımızı göre, savaş durumunda olmamıza rağmen (çünkü bildiğiniz gibi Vladivostok'u sadece bir kaç hafta önce geri almış bulunuyoruz) ekonomik eylemimizi ancak bugün metodik olarak ele alabildiğimize göre, kâğıt-rublenin stabilizasyon dönemini herşeye rağmen üç aydan beş aya çıkarabildiğimize göre, memnun olmamız için yeterli nedenlerimiz olduğunu kesinlikle söyleyebileceğimize inanıyorum. Bu durumda olan biz aynı zamanda yalnızız da. En ufak bir borç ne aldık, ne de alıyoruz. Bugüne kaçır ne-reye gittiklerini bilemeyecek kadar ekonomilerini «parlak» bir şekilde örgütleyen güçlü kapitalist devletlerden hiçbiri bize yardıma gelmedi. Versailles Anlaşması ile bizzat kendilerini içinde bulamadıkları bir maliye sistemi yarattılar. Eğer bu büyük kapitalist devletler işlerini böyle yürütüyorlarsa, geri ve bilgisiz bir ülke olan biz, sorunun temelini anladığımızdan memnun olabiliriz: rublenin stabilizasyonu koşulları. Bunu kanıtlayan herhangi bir teorik analiz değil, pratiktir; ve bana göre, bu dünyadaki bütün teorik tartışmalardan daha önemlidir. Oysa, pratik burada kesin sonuçlar aldığımızı göstermektedir. Şöyle ki: biz, ekonomiyi rublenin stabilizasyonuna doğru yönlendirmeye başlıyoruz ki, bunun ticaret için, serbest emtia dolaşımı için, köylüler ve küçük üreticilerin büyük kitlesi için çok büyük bir önemi vardır.

Şimdi, sosyal hedeflerimizin incelenmesine geliyorum. Bunun temeli, şüphesiz ki köylülüktür. 1921'de köylülerin önemli bir kesiminin hoşnutsuzluğu görünür bir olgu idi. Sonra, açlık oldu. Bu, köylülük için en sıkıntılı sınavdı. Bütün yabancı basının «Görüyorsunuz, işte sosyalist ekonominin sonuçları» diye bas bas hağırma-ya başlamasından daha doğal hiç bir şey olamazdı. Açlığın, gerçekte iç savaşın korkunç sonucu olduğunu sessizlikle geçiştirmelerinden de şüphesiz ki daha doğal bir şey olamazdı. 1918'de hepsi bize saldırmaya başlayan bütün büyük toprak sahipleri ve kapitalistler, açlığın, sosyalist ekonominin sonucu olduğuna inandırmaya çalıştılar. Açlık, gerçekten de çok büyük bir felaket oldu; o kadar tehlikeli bir felaket oldu ki, bütün örgütlenmemizi, bütün devrimci eserimizi ortadan kaldırmakla tehdit ediyordu.

O halde şimdi soruyorum: bu işitilmemiş, duyulmamış afetten sonra, yeni ekonomik politikayı yürütmeye başlattığımızdan beri, köylülere serbest ticaret hakkı tanıdığımızdan beri durum nasıldır? Cevap açıktır, herkes için açıktır: bir yılda, köylülük sadece açlıktan kurtulmakla kalmadı; fakat aynı zamanda hemen hemen en ufak zorlayıcı bir tedbir dahi olmadan daha şimdiden yüz milyonlarca poud ölçülerine varan aynı vergi ödedi. 1921'den önce, Rusya için genel bir olay olarak adlandırabileceğimiz köylü ayaklanmaları hemen hemen tamamen sona erdi. Köylülük, bu-

günkü durumundan memnundur. Hiç duraksamadan bunu söyleyebiliriz. bu kanıtların bugün istatistiki göstergelerden daha önemli olduğuna inanıyoruz. Köylülüğün, bizde tayin edici bir faktör olduğundan kimse şüphe edemez. Köylülük, bugün tarafından bize karşı bir düşmanlık hareketi beklemekten korkmadığımız bir durumdadır. Bunu, tam bilinçle, hiç abartmadan söylüyoruz. Bu kesin bir olgudur. Köylülük, iktidarımızın şu yada bu alandaki eyleminden hoşnutsuz olabilir, bundan şikayet edebilir. Elbette ki bu mümkündür ve kaçınılmazdır, çünkü, devlet aygıtımız ve ulusal ekonomimiz bunları önleyebilmek için daha çok kusurludur. Her ne olursa olsun, mutlak olan köylülüğün bütününden bize karşı edilecek her türlü ciddi bir hoşnutsuzluk tamamen bertaraf edilmiştir. Bu sonuç bir yıllık bir sürede elde edilmiştir. Bunun daha şimdiden çok olduğu kanısındayım.

Hafif sanayiye geliyorum. Ağır sanayi ve hafif sanayi arasında özellikle bir ayırma yapmak zorundayız, çünkü bunların durumları farklıdır. Hafif sanayi için hiç duraksamadan şunu söyleyebilirim: bu alanda genel bir hızlanmaya şahit olunmaktadır. Ayrıntılara hiç girmeyeceğim. Ve istatistikler vermek istediğinde de değilim. Fakat bu bütünsel izlenim, olaylara dayanmaktadır ve bunun yanlış yada uydurma hiç bir şey içermediğini garanti edebilirim. Şu anda, hafif sanayinin genel bir hızlanmasına ve buradan hareketle Petrograd ve Moskova işçilerinin durumunun büyük ölçüde iyileştigi şahit olmaktayız. Diğer bölgelerde bu daha az ölçüde gözlemlenmektedir, çünkü buralarda ağır sanayi hakimdir. O halde bu olayı genelleştirmemek gerekir. Her zaman tekrar ediyorum, hafif sanayi karşı çıkılmaz bir ilerleyiş içinde olup, Petrograd ve Moskova işçilerinin durumunun da iyileşmesi inkâr edilemez. 1921 ilkbaharında bu iki kentin işçileri arasında hoşnutsuzluk vardı. Bugün durum artık hiç te böyle değildir. İşçilerin durumunu, ruh hâlini günü gününe takip eden bizler, bu konuda aldanmayız.

Üçüncü sorun, ağır sanayi ile ilgilidir. 1921-1922'de bu alanda belli bir değişiklik meydana geldi. O halde, çok yakında bu alanda bir dönem umabiliriz. Bunu gerçekleştirmek için daha şimdiden gerekli vasıtaları kısmen biraraya getirdik. Kapitalist bir ülkede ağır sanayinin durumunu iyileştirmek için, yüzmilyonlarca borç almak gerekir ki, bunsuz ağır sanayinin durumunu iyileştirmek olanaksız olurdu. Kapitalist ülkelerin ekonomi tarihi, geri kalmış ülkelerde, sadece milyonlarca dolarlık yada altın-rublelik uzun vadeli borçların ağır sanayinin kalkınmasına yardım edebileceğini göstermektedir. Biz, bu türlü borçlardan yararlanmadık ve bugüne kadar bunlardan hiç almadık. Şimdi, imtiyazlar, v.d. ko-

nusunda yazılanların hepsi boş sözdür. Bu son zamanlarda, bu konuda ve çoğunlukla Urquhart imtiyazı konusunda çok şey yazdık. Bununla beraber imtiyaz politikamızı ben iyi görmekteyim. Bu ancak, daha henüz verimli imtiyazımız olmasını engeller. Bunu unutmamanızı rica ediyorum. Ağır sanayinin durumu sorunu bizim geri-kalmış ülkemiz için gerçekten de çok ciddi bir sorundur, çünkü, biz zengin ülkelerden borç umamamız. Bununla beraber daha şimdiden önemli bir iyileşme ve ticari etkinliğimizin bize daha şimdiden belli bir sermaye getirdiğini gözlemlemekteyiz. Bunun şu an için çok mütevazı olduğu gerçektir: Yirmi milyon altın-rubleden biraz fazla. Her halükârda, ağır sanayimiz bugünkü durumunda daha henüz çok güç bir durumda bulunmaktadır. Fakat temel olgunun, artık bir miktar da olsa iktisat yapma ölçüsüne daha şimdiden ulaştığımız olduğu kanısındayım. Bunu gelecekte de aynı şekilde yapacağız. Bu, çoğu kez toplumun sıkıntısı pahasına da olsa şimdiden iktisat yapmak zorundayız. Şu anda devlet bütçemizi azaltmaya, devlet aygıtımızı sıkıştırmaya çalışıyoruz. Biraz sonra devlet aygıtı üzerinde bir kaç söz söyleyeceğim. Her halükârda, devlet aygıtını sıkıştırmak zorundayız, olabildiği kadar iktisatlı davranmak zorundayız. Her şey üzerinde iktisat yapıyoruz, hatta okullar üzerinde bile, çünkü anlıyoruz ki, eğer ağır sanayi kuramazsak, kalkındıramazsak, hiç bir sanayi kuramayız ve bunun yokluğunda da, genel olarak, bağımsız bir ülke olamayız. Bütün bunları biliyoruz.

Rusya'nın kurtuluşu sadece iyi bir rekoltede -bu daha henüz yeterli değildir- ve köylülere tüketim maddeleri sağlayan hafif sanayinin -bu da daha henüz yeterli değildir- iyi durumda olmasına bağlı değildir, bize aynı zamanda bir ağır sanayi de gereklidir. Oysa bunu iyi duruma getirmek için yıllarca çalışma gerekecektir.

Ağır sanayinin devlet yardımına ihtiyacı vardır. Eğer bunu bulamıyorsak, biz değil sosyalist, uygar bir devlet bile olamayız. O halde bu konuda ileri doğru kararlı bir adım atmış oluyoruz. Ağır sanayiye ayağa kaldırmak için gerekli kaynakları biriktirmeğe başladık. Şu ana kadar bulduğumuz miktarın yirmi milyon altın-rubleyle çok az geçtiği bir gerçektir. Her halükârda, bu para vardır ve bunun tek kullanılış yeri ağır sanayimizi kalkındırma alanıdır.

Ulusal ekonomimizin temel unsurlarını söz verdiğim gibi, size bütünüyle kısaca açıkladığımı sanıyorum. Ve bütün bunlardan çıkarılabilecek sonucun, yeni ekonomik politikamızın daha şimdiden iyi bir sonuç verdiği olduğunu düşünüyorum. Biz, bugünden

itibaren, devlet olarak ticaret yapma, tarımda ve sanayide sağlam pozisyonları koruma ve ileriye doğru yürüme ölçüsünde olduğumuzun kanıtına sahibiz. Pratik eylemimiz bunu göstermektedir. Şu an için bunun yeterli olduğunu düşünüyorum. Daha çok şey öğreneceğiz ve daha çok şey öğrenmemiz gerektiğini anladık. Beş yıldan beri iktidardayız ve beş yıldan beri savaş durumundayız. O halde biz bir başarı kazandık.

Bu şöyle anlaşılabilir: köylüler bizim tarafımızdandı. Beyaz-muhafızların arkasında, dünyada en çok nefret ettikleri büyük toprak sahiplerinin bulunduğunu anlıyorlardı. Bundan dolayı en büyük coşkunlukla, en büyük bağlılıkla bizim tarafımızı tutuyorlardı. Köylülüğü bizi, beyaz-muhafızlara karşı savunmaya karar verdirmek zor değildi. Eskiden savaşa lanet eden köylüler, beyaz-muhafızlara karşı savaş için, büyük toprak sahiplerine karşı savaş için herşeyi yapıyorlardı. Bununla beraber bu daha henüz herşey değildi. Çünkü, temelde birşey söz konusu idi: iktidar büyük toprak sahiplerinin mi, yada köylülerin mi olacak? Bu bizim için az değildi. Köylüler, iktidarı işçiler için aldığımızı ve hedefimizin bu iktidarı yaradımı ile sosyalist rejimi yaratmak olduğunu anlıyorlar. Bizim için en önemli olan da, sosyalist ekonominin hazırlanması idi. Bunu doğrudan doğruya hazırlıyamazdık. Bunu dolaylı yollardan yapmak zorunda idik. Ülkemizde kurduğumuz devlet kapitalizmi, özel bir devlet kapitalizmidir. Bu sıradan devlet kapitalizmi kavramına cevap vermez. Biz, bütün kumanda lövyelerini elimizde tutmaktayız; toprağı elimizde tutmaktayız; toprak devlete aittir. Hasımlarımız, olayları, bunun hiç bir şey ifade etmediğini göstermeye inandırmak için çalıştıklarından dolayı bu çok önemlidir. Toprağın devlete ait olmasının çok büyük önemi ve aynı şekilde ekonomik görüş açısından da büyük pratik değeri vardır. Biz bunu elde ettik ve bundan sonra ki bütün eylemlerimizin de sadece bu çerçeve içinde gelişeceğini söylemek zorundayım. Köylülerimizin memnun olduğu, sanayimizin tekrar hatta ticaretimizin de tekrar yaşamaya başladığı bu sonucu elde ettik. Daha önce de demiştim ki, bizim devlet kapitalizmimiz, kelime anlamındaki devlet kapitalizminden, bizim proletarya devletimizin sadece toprağı değil, fakat sanayinin en önemli bütün unsurlarını da elinde tutmasıyla ayrılır. Her şeyden önce biz küçük ve orta sanayinin ancak belli bir kesimini kiraya verdik; fakat geri kalanının bütünü elimizde kalmaktadır. Ticarete gelince ise, karma şirketler kurmaya çaba gösterdiğimizize ve daha şimdiden bunlardan kurduğumuza işaret etmek isterim; bunların sermayesinin bir bölümü özel kapitalistlere, yabancılara ve diğer bölümü bize aittir. Herşeyden önce böylece ticaret yapmayı öğreniyoruz -ki buna ihtiyacımız var- ve sonra da, gerekli gördüğümüz

anda, hiç bir riske girmemek için böyle bir şirketi tasfiye de edebiliriz. Buna karşılık, özel kapitalistin yanında eğitiliyoruz, nasıl ilerleyebileceğimizi ve hangi hataları yaptığımızı öğrenmeye çalışıyoruz. Bundan sonra söyleyeceklerimle kendimi sınırlayabileceğimi sanıyorum.

Bazı ikincil noktalara da dokunmak istiyorum. Çok büyük sayıda budalalıklar yaptığımız ve daha da yapacağımız mutlaktır. Hiç kimse bunları görmek ve yargulamak için benden daha iyi yerde değildir (Gülmeler). O halde neden budalalıklar yapıyoruz? Bu şöyle anlaşılabilir: ilk önce, biz geri-kalmış bir ülkeyiz; ikinci olarak, ülkemizde eğitim en aşağı düzeydedir; üçüncü olarak, bize yardım edilmemektedir; hiçbir uygar devlet bize yardım etmemektedir. Tersine, hepsi bize karşı çalışıyor. Dördüncü olarak, hata devlet aygıtımızdadır. Biz eski devlet aygıtını miras aldık ve bu bizim felaketimizdir. Devlet aygıtı çoğu kez bize karşı işlemektedir. Bakın olaylar nasıl geçti: 1917'de iktidarı aldığımız zaman, devlet aygıtı bizi sabote etti. Bu dönemde çok korkmuştuk ve onlardan istekte bulunduk: «Lütfen geri geliniz.» Geri geldiler ve bu bizim felaketimiz oldu. Şimdi çok büyük sayıda memur kitlelerimiz var, fakat bu personeli kusursuz bir şekilde yönetecek kadar eğitilmiş elemanımız yok. Gerçekten de çoğu kez tepede, devlet iktidarına sahip olduğumuz yerde aygıt iyi kötü işlemekle beraber, tabanda, bizzat kendi kendilerini yönetenler çoğu kez bizim isteklerimize karşı gelmektedirler. Bizim, tepede, tam sayısını bilmiyorum, fakat her halükârda sadece bir kaç bin yada en fazla bir kaç onbinimiz bulunmaktadır. Oysa tabanda, çar ve burjuva toplumu tarafından miras bırakılmış ve kısmen bilinçli, kısmen de bilinçsiz olarak bize karşı çalışan yüzbinlerce eski görevli bulunmaktadır. Buna kısa bir zaman süresinde çare bulunamayacağı muhakkaktır. Devlet aygıtını yetkinleştirmek, değiştirmek ve ona yeni güçlerin katılmasını sağlamak için uzun yıllar boyunca çalışmak zorundayız. Bunu yeterince hızlı, belki de çok hızlı bir tempoda yapıyoruz. Sovyet okulları, işçi fakülteleri kuruldu: yüzbinlerce genç buralarda eğitim görüyorlar, her halükârda çalışma başlamıştır ve ürünlerini vereceği kanısındayım. Eğer çok acele ile çalışmazsak, devlet aygıtımızı köklü olarak tekrardan şekillendirmeye yetenekli bir genç kitlesine bir kaç yıl içinde sahip olabileceğiz.

Çok sayıda budalalık yaptığımızı söylemiştim, fakat bunun üzerinde hasımlarımızla da ilgili bir kaç söz söylemek zorundayım. Eğer hasımlarımız bu sözleri ele alırlar ve görüyorsunuz bizzat Lenin bile, bolşeviklerin çok büyük sayıda budalalıklar yaptığını kabul ediyor derlerse, buna şu cevabı veririm: evet, fakat bununla beraber bizim budalalıklarımız sizin de bildiğiniz gibi, sizinkilerden çok

başka türdendir. Biz, sadece çıraklık yapıyoruz, fakat iyi sonuçlar elde etmek için yeterince sistematik bir tarzda öğreniyoruz. Ve eğer hasımlarımız, yani kapitalistler ve II. Enternasyonal'in şovalyeleri bizim tarafımızdan yapılan budalalıkları gösterirlerse burada biraz kendimden de katarak, mukayese etmek için ünlü bir rus yazarının sözlerini nakledeceğim: bolşevikler budalalık yaptıkları zaman şöyle derler: «İki kere iki beş eder». Fakat hasımlarımız, yani kapitalistler ve II. Enternasyonal'in şovalyeleri budalalık yaptıkları zaman: «İki kere iki mum eder» (2). derler. Bunu göstermek güç değildir. Örneğin Kolçak'la, Amerika, İngiltere, Fransa ve Japonya tarafından imzalanan anlaşmayı ele alınız. Soruyorum: dünyada bunlardan daha güçlü ve daha aydın devletler var mıdır? Oysa durum ne olmuştur? Hiç hesaplanmadan, düşünmeden, gözlem yapmadan, Kolçak'a yardım vaadtiler. Bana göre, insan aklı açısından bu kavranılması bile güç olan bir fiyaskodur.

Ve bize daha yakın ve önemli olan şu diğer örnek te böyledir: Versailles Barış Anlaşması, Soruyorum: «zaferle örtülü» «büyük» güçler orada ne yaptılar? Bu kaosa ve bu anlamsızlığa nasıl bir çıkış yolu bulabilirler? Bizim budalahlıklarımızın, kapitalist devletler, kapitalist dünya ve II. Enternasyonal tarafından yapılanlarınkilerle mukayese edilemeyeceğini tekrarlamamın bir abartma olmayacağını düşünüyorum. İşte bu nedenden dünya devrimi perspektiflerinin- bu konuya kısaca dokunacağım- uygun olduğu kanısındayım. Ve belli koşullarda bunların çok daha iyi olacağını sanıyorum. Bu koşullardan birkaç söz etmek istiyorum.

1921'de III. Kongre'de, Komünist Partilerinin organik yapısı ve bu çalışmanın metodları ve içeriği üzerine bir karar kabul etmiştik. Bu mükemmel, fakat temelli, hemen hemen tamamen rus karakterli, yani herşeyi rus hayatının koşullarından çıkarılmış bir metindi. Bu onun hem iyi fakat hem de kötü tarafıdır. Kötü tarafı: hiçbir yabancının bunu okuyamayacağı inancındayım; bunu söylemeden önce bu kararı tekrar okudum: ilk önce çok uzun bir metin, 50 paragraf yada daha fazla. Sıradan yabancılar, böyle metinleri sonuna kadar okuyamazlar. İkinci olarak, eğer bunu okusalar bile, hiç bir yabancı bunu anlayamaz, çünkü özellikle çok rus karakterli bir metin. Rusça yazıldığı için değil-bütün dillere bir çok defa çevrildi-fakat rus zihniyeti iligine kadar işlemiş bir metin de ondan. Ve üçüncü olarak eğer, istisnai olarak, bir kaç yabancı bunu anlayacak bile olsa, uygulayamaz. Bu da üçüncü hatası. Buraya gelen bir kaç delege ile görüştim ve kongre süresince farklı ülkelerin delegelerinin büyük kısmı ile, kişisel olarak katılmamakla beraber -çok büyük üzüntüme rağmen bu benim için olanaksız- ayrıntılı bir tarzda tartışmayı umuyorum. Bu kararlar, yeni ilerleyişlere karşı

kendi kendimizin yolunu keserek, ciddi bir hata yaptığımız izlenimi edindim. Dediğim gibi, metin çok iyi kaleme alınmış ve 50 paragrafına yada fazlasına imzama atarım. Fakat, yabancılara, rus deneyimizi nasıl göstermek gerektiğini anlamamışız. Kararda söylenen her şey boş söz olarak kalacaktır. Oysa, en azından bunu anlamakla ileri gidebiliriz. Bizim için, rus yada yabancı yoldaşlar için en önemli olan şeyin, rus devriminden beş yıl sonra kendi kendimizi eğitmemiz zorunluluğu olduğu kanısındayım. Ancak şimdi bunu yapabiliriz. Bu olanağa ne kadar zaman sahip olacağımızı bilmiyoruz. Fakat, savaşlardan, harpten masum her serbest andan, baştan başlamak üzere öğrenmeye çalışmak için yararlanmalıyız.

Bütün Parti ve Rusya'nın bütün halk tabakaları, bunu öğrenme susuzluğu ile ispathyorlar. Bu özlem, bugün bizim için en önemli görevin, kendimizi eğitmek olduğunu gösteriyor. Fakat yabancı yoldaşlar da, bizim anlamamızda olmamakla beraber, yani bizim okuduğumuzu okumak, yazmak ve anlamak -ki bizim buna ihtiyacımız var- anlamında olmamakla beraber öğrenmek zorundadırlar. Bunun, proletarya yada burjuvazinin kültürüne ait olup olmadığını bilmek tartışılır. Bu sorunu askıda bırakıyorum. Her halükârda bir şey muhakkaktır: Bize herşeyden önce gerekli olan; okumayı öğrenmek, okuduğumuzu yazmayı ve anlamayı öğrenmektir. Yabancıların, onların, buna ihtiyacı yoktur. Onlara daha yüksek bir şey gereklidir: Herşeyden önce ve özellikle, Komünist Partilerinin organik yapısı üzerine yazdığımız ve anlamadan imzaladıkları şeyleri anlamaları gerekmektedir. İlk görev bu olmalıdır. Bu kararı uygulamak gereklidir. Bu bir gecede olamaz, böyle bir şey mutlak olarak olanaksızdır. Tekrar ediyorum, bu karar çok rus karakterlidir: bu karar Rusya'nın deneyini ifade etmektedir. Bu nedenden de yabancılar için tamamen anlaşılmazdır; onu bir köşeye, bir ikona gibi asmakla ve ona tapınmakla yetinemezler. Bu şekilde hareket edilirse hiçbir şeye varılamıyacaktır. Rus deneyinin büyük bir dilimini özümlemek zorunda kalacaklardır. Bunun nasıl olacağını bilmiyorum. Belki, örneğin İtalya faşistleri, İtalyanlara, ülkelerinin daha henüz Mara- Yüzlerin garantisi altında olmadığını göstererek, bize önemli bir hizmette bulunacaklardır? Bu, belki çok yararlı olacaktır. Bizler, Ruslar, yabancılara bu kararın ilkelerini açıklamamızın çarelerini araştırmak zorundayız. Aksi halde, bunu uygulamakta mutlak olarak yeteneksiz olacaklardır. Bu konuda, önümüzdeki dönemde, sadece Ruslara değil, fakat yabancı yoldaşlara da söylememiz gereken şeyin, öğrenmeye çalışmak olduğuna kesinlikle inanmaktayım. Biz, kelimenin genel anlamında öğrenmeye çalışıyoruz. Onlar ise, devrimci eylemin örgütlenmesini, yapısını, metodu ve içeriğini gerçekten anlamak için, özel bir anlamda öğrenme-

ye çalışmak zorundadırlar. Eğer bunlar yapılırsa, dünya devrimi perspektiflerinin o zaman sadece iyi değil, fakat mükemmel olacağına kesinlikle inanmaktayım.

(Uzun hareketli alkışlar, haykırırlar: 'Yaşasın yoldaşımız Lenin!' yeni coşkun coşkun alkışlara yol açar).

«Pravda» no : 258
15 Kasım 1922

V. Lénine Ouevres
Paris-Moscou
t 33- pp : 429-444

DİP NOTLAR

- (1) Lenin, burada, «Sol, Komünizmin Çocukluk Hastalığı Üzerine» ve küçük-burjuva düşüncelere atıf yapıyor. (Ouevres, Paris-Moscou, t. 27, pp. 337-370)
- (2) «İki kere iki bir mum eder» deyimini, Turgenyev'in Rudin romanının Piggassov isimli kahramanına aittir. Kadınları sevmez bir yapısı olan Piggassov, kadınlarda mantıklı düşünme yeteneğinin bulunmadığına inanır ve şöyle der : «Erkek, örneğin iki kere ikinin dört etmediğini, fakat beş yada üç buçuk ettiğini söyleyebilir, fakat kadın, 'iki kere ikinin bir mum ettiğini' söyler.»

TÜSTAV

ekim devriminin dördüncü yıldönümü için

V. İ. LENİN

İşte 25 Ekim'in (7 Kasım) dördüncü yıldönümünün geldiği görülmüyor.

Bu büyük gün bizden uzaklaştıkça, Rusya'da proletarya devriminin rolü de daha çok aydınlanıyor ve bütünüyle kavrandığında eylemimizin pratik deneyi üzerinde daha derin düşünüyoruz.

Eğer bu rolün ve deneyin çok kısa ve hatta çok eksik, yetersiz derecede belirgin bir görünümü verilmek istenirse, şunlar söylenebilir :

Rus devrimi, doğrudan, acil hedef olarak bir burjuva demokratik görev yükümlenmişti: ortaçağ kalıntılarını ortadan kaldırmak, onları her zaman için yok etmek, ülkemizde her kültürü ve her ilerlemeyi ölçsüz derecede engelleyen bu barbarlıktan, bu utançtan Rusya'yı temizlemek.

Ve biz, Büyük Fransız Devriminin 125 yıldan fazla bir zamandan beri yapamadığı bu temizliği - halk kitlesi üzerine, bu kitlenin büyük çoğunluğu üzerine uygulanan eylem açısından - çok daha kararlı, çok daha çabuk, daha cesaretle ve daha çok başarı ile genişliğine ve derinliğine yapmış olmaktan gurur duymakta haklıyız.

Anarşistler ve küçük - burjuva demokratlar (yani bu uluslararası sosyal tipin rus temsilcileri olarak menşevikler ve sosyalist - devrimciler) burjuva demokratik devrim ile sosyalist devrim (yani proletarya devrimi) arasındaki ilişki sorununu içinden çıkılmaz bir karmakarışıklık haline getirdiler ve getirmeye devam etmekte. Bu noktadaki marksizm kavramımızın, geçmiş devrimlerin deneyinden yararlanma tarzımızın doğruluğu, dört yıldan beri, bütünüyle kanıtlanmıştır. Biz, burjuva demokratik devrimi hiç kimsenin yapmadığı gibi, **sonuma kadar** sürdürdük. Sosyalist devrimin,

burjuva demokratik devriminden bir Çin seddi ile ayrılmadığını bilerek, kazanacağımız ilerlemeyi (en sonunda), yerine getireceğimiz sonsuz derecede büyük görevin bölümünü, sağlamlaştıracağımız zaferlerin boyutunu, **sadece mücadelenin tayin edeceğini** bilerek, tam bilinçle, sapmaksızın ve kararlı bir adımla **ileriye doğru**, sosyalist devrime doğru yürüyoruz. Yaşayan görecektir. Fakat daha bugünden toplumun sosyalist dönüşümü yönünde - harab olmuş, tükenmiş, geri kalmış bir ülke için - olağanüstü bir çalışma görüyoruz.

Fakat devrimimizin burjuva demokratik içeriği üzerine olan bu görünümü tamamlıyalım. Marksistler, bunun ne demek olduğunu anlamak zorundadırlar. Bunu açıklamak için bir kaç pratik örnek alalım.

Devrimin, burjuva demokratik içeriği; orta çağ adetlerinin, serfliğin, feodalizmin, sosyal ilişkilerde (rejim, kurumlar) tasfiye edilmesi demektir.

1917 öncesinde Rusya'da serfliğin kalıntılarının ve artıklarının belli başlı belirtileri nelerdi? Bunlar, monarşi, kastlar (sosyal tabakalar sistemi), büyük toprak sahipliği, kadının durumu, din ve ulusal baskı idi.

Bütün ileri devletlerin, 125, 250 yıldan ve daha fazla yıldan beri (1649'da İngiltere'de) kendi burjuva demokratik devrimlerini yaptıklarında büyük ölçüde tam olarak temizlemedikleri bu «Augias ahurları»(*)ndan herhangi birini alınız: bizim bunları tamamen temizlediğimizi göreceksiniz. 25 Ekim (7 Kasım) 1917'den Kurucu Meclisin feshedilmesine kadar (5 Ocak 1918) geçen on hafta içinde, bu alanda, demokrat ve burjuva liberallerin (kadetler) ve küçük - burjuva demokratların (menşevikler ve sosyalist - devrimciler) **sekiz aylık iktidarı** döneminden bin kat daha fazla şey yaptık.

Bu tabansızlar, bu gevezeler, bu kendi kendilerine vurgun Narsistler ve bu Hamletler kağıttan bir kılıç sallıyorlardı ve monarşiyi bile ortadan kaldıramadılar! Biz, monarşik çöplüğü kimsenin hiçbir zaman yapamadığı gibi boşalttık. Yüzlerce yıllık kastlar rejimi yapısında taş taş üstünde, tuğla tuğla üstünde bırakmadık (İngiltere, Fransa, Almanya gibi en ileri ülkeler bile, bugüne kadar daha henüz asalet kalıntılarını ortadan kaldıramamışlardır.) Bu rejimin en derin kökleri şunlardır: büyük toprak sahipliğinde feodalite ve serf-

(*) Augias ahurları : Yunan mitolojisine göre Augias, sayısız hayvan bulunan ahurlarını 30 yıl temizlememiş. Bir gün Herkül çıkagelmış ve ünlü «12 görevleri»nden biri olarak bu ahurları bir günde temizlemiş. Lenin burada burjuva demokratik devrim aşamasına Rusyadan çok önce girmiş ülleri -sözgelimi Fransa ve İngiltereyi- bu ahurlara benzetiyor. (Çeviren)

lik kalıntıları; biz bunları kökünden temizledik. Büyük Ekim Devriminin tarım reformlarının «en sonunda» ne sonuç vereceği sorunu üzerinde «tartışılabilir» (bu tartışmalara girmek için, dış ülkelerde yeterli sayıda kadet, menşevik ve sosyalist-devrimci vardır.) Bugün, bu tartışmalarla kaybedecek zamanımız yoktur, çünkü bu çekişmeyi ve buna bağlı olan çekişmelerin tümünü mücadele ile kesip atıyoruz. Fakat, sekiz ay boyunca küçük-burjuva demokratların, seflik geleneklerinin taşıyıcısı büyük toprak sahipleri ile «anlaşıkla»; oysa, bize, Rus toprağından bu toprak sahiplerini ve bütün geleneklerini süpürmemiz için bir kaç haftanın yettiği olgusuna karşı çıkılmaz. Dini, veya kadının haklarının olmayışını, yada rus olmayan milliyetlere yapılan baskıyı ve eşitsizliği almız. Bütün bu sorunlar, burjuva demokratik devrimi ile ilgilidir.

Küçük-burjuva demokrasininin aşağılık kişileri, bu konu üzerine, sekiz ay boyunca palavralar söylediler; dünyanın en ileri ülkeleri arasında, bu sorunların, **burjuva demokratik anlamında sonuna kadar** çözümlendiği tek bir ülke yoktur. Bizde, bunlar Ekim Devrimi yasaları ile sonuna kadar çözümlenmiştir. Dinle mücadele ettik ve mücadele etmeye devam ediyoruz. Rus olmayan bütün milliyetlere **kendi** cumhuriyetlerini veya özerk bölgelerini verdik. Kadın haklarının eşitsizliği veya yokluğu alçaklığını, lekesini ve yüzkarasını, dünyanın istisnasız bütün ülkelerinde ağızlı burjuvazi ve kalın kafalı, korkak küçük-burjuvazi tarafından örtbas edilen, isyan ettirici bu feodalite ve ortaçağ kalıntısını Rusya artık tanımıyor.

İşte bunlar, burjuva demokratik devriminin içeriğidir. Yüzelli ve ikiyüzelli yıldan beri bu devrimin (ortak bir tipte her ulusal çitteki devrim söz konusudur) aydın liderleri, halklara; insanlığı ortaçağ ayrıcalıklarından, kadını eşitsizlikten, devlet tarafından şu yada bu dine tanınan özel haklardan (veya «din düşüncesine» genel olarak «dinselliğe»), ulusal eşitsizlikten kurtarmayı vaad etmişlerdi. Bu vaadi yerine getirmediler. Bunu yapamazlardı, çünkü, «çok kutsal özel mülkiyet saygısı» bunu engelliyordu. Bizim proletarya devrimimizin; bu üç defa daha melun ortaçağ kalıntılarına ve bu «çok kutsal özel mülkiyet»e karşı bu melun «saygısı» yoktur.

Fakat, burjuva demokratik devriminin başarılarını, Rusya halkları yararına sağlamlaştırmak için yer kazanmak zorundaydık. Biz işte bunu yaptık. Biz, burjuva demokratik devriminin sorunlarını, temel ve gerçek **proletarya**, sosyalist devrimimiz için yol alırken, yol boyunca «bir yan ürün» gibi çözümledik. Her zaman demişizdir: reformlar, devrimci sınıf mücadelesinin bir yan ürünüdür. Burjuva demokratik reformlar -proletarya devrimimizin yani sos-

yalist devrimin bir yan ürünüdür- Bunu söyledik ve eylemimizle doğruladık. Geri kalan bütün Kautsky'ler, Hilferding'ler, Martov'lar, Cernov'lar, Hilquit'ler, Longuet'ler, Macdoland'lar, Turati'ler ve İki Buçukuncu Enternasyonalin(1) marksizm rahipleri, burjuva demokratik devrim ile sosyalist devrim arasındaki bu ilişkiyi anlamadılar. Burjuva demokratik devrim, sosyalist devrime dönüşür. Birinci, ikinciye dönüşür. İkinci, birincinin sorunları arasından geçerken çözümlenir. İkinci, birincinin eserini kuvvetlendirir. İkincinin, birinciye hangi ölçüde aşacağını, mücadele, sadece mücadele tayin eder.

Sovyet rejimi, bir devrimin, diğer bir devrime dönüşümünün özellikle en aydınlık belirişlerinden, gerçekleştirmelerinden birisidir. Sovyet rejimi işçi ve köylüler için demokratizmin maksimumudur; sovyet rejimi, aynı zamanda **burjuva** demokratizmi ile kopuşu ve dünya tarihinde **yeni tip bir demokrasinin**: proletarya demokratizmi veya proletarya diktatörlüğünün ortaya çıkışını da içerir. Can çekişen burjuvazinin ve peşi sıra sürüklenen küçük-burjuva demokrasinin cambazları ve domuzları, kendi sovyet rejimimizi inşa ederken yaptığımız hatalar ve beceriksizlikler nedeniyle bize lanetler, küfürler, alaylar yağdırsınlar. Fakat, biz bir çok hata ve beceriksizlik yaptığımızı ve daha da yapacağımızı unutmuyoruz. Daha henüz bilinmiyen **tip**te yeni bir devlet rejiminin yaratılması gibi bir eserde hata yapmamanın çaresi! Hatalarımızı ve beceriksizliklerimizi düzeltmek için, sovyet ilkelerinin mükemmel olmaktan çok uzak olan uygulanışını iyileştirmek için elimiz böğrümüzde kalmadan mücadele edeceğiz. Fakat, biz, Sovyet devletini inşa etmeye **başlamamızın** bize isabet etmesi, böylece dünya tarihinde yeni bir dönem **başlatmamızın** bize isabet etmesinin sağladığı mutluluktan gerçekten de gurur duymakta haklıyız. Dünya tarihindeki bu yeni dönem; her yerde yeni bir hayata doğru, burjuvazi üzerinde zafer kazamaya doğru, proletarya diktatörlüğüne doğru, insanlığın sermayenin boyunduruğundan ve emperyalist savaşlardan kurtuluşuna doğru ilerleyen, bütün kapitalist ülkelerde ezilen yeni bir sınıfın, işçi sınıfının hakimiyeti dönemidir.

Emperyalist savaşlar, bugün bütün dünyada hakim olan uluslararası mali sermaye politikası sorunu, -bu politika **kaçınılmaz olarak** yeni emperyalist savaşlar doğurmakta ve zorunlu olarak ulusal baskıyı, yağmayı, haydutluğu, zayıf ve geri kalmış küçük milliyetlerin bir avuç güçlü «ileriler» tarafından boğazlanmasını işitilmemiş derecede artırmaktadır- bu sorun, 1914'ten beri, bütün dünya ülkelerinin bütün politikasının mihenk taşı durumuna gelmiştir. Bu milyonlarca insan için bir ölüm-kalım sorunudur. Bu, burjuvazinin gözlerimizin önünde hazırladığı ve kapitalizmden doğ-

duğunu gördüğümüz gelecekteki emperyalist savaşta, 20 milyon insanın (1914-1918'teki ve buna aşılana ve daha henüz bitmemiş «ufak» savaşlarda ölen 10 milyon insan yerine) yok edilip edilmeyeceği sorundur; bu, (kapitalizmin desteği ile) kaçınılmaz olan gelecekteki savaşta, 60 milyon sakatın (1914-1918'teki 30 milyon kötürüm yerine) olup olmayacağı sorundur. Ekim Cumhuriyetimiz, bu alanda da, dünya tarihinde aynı şekilde yeni bir dönem başlatmıştır. Burjuvazinin —sosyalist - devrimciler ve menşeviklerin kişiliğinde, bütün dünyanın sözde sosyalist bütün küçük burjuva demokrasinin kişiliğinde vücut bulan— uşakları ve pöhpöçüleri, «emperyalist savaşın iç savaşa dönüştürülmesi» parolasıyla alay ettiler. Oysa bu parola-tatsız, kaba, çırcıplak, tüyle ürpertici de olsa! - tek gerçektir, fakat bu en ince soven ve pasifist yalanlar sürüsü içinde bir tek gerçektir. Bu yalanların hepsi yıkıldı. Brest-Litovsk barışının maskesi düştü. Her geçen gün gitgide acımasızca Brest-Litovsk barışından çok daha kötü bir barışın, Versailles barışının rolünün ve sonuçlarının maskesini indiriyor. Çünkü kaçınılmaz olan yarıncı savaşın nedenlerini düşünen milyonlarca insan önünde şu korkunç gerçek, her geçen gün daha açık, daha kesin, daha zorunlu olarak kendini duyuruyor: **Bir bolşevik mücadele ve bir bolşevik devrim olmadan**, emperyalist savaşta, bunu kaçınılmaz olarak doğuran emperyalist dünyadan ve (eğer daha hâlâ eski yazımız olsaydı, iki «mir» (*) kelimesi anlamında da kullanmış olacaktım) bu cehennemden kopmak olanaksızdır. Burjuvazi ve pasifistler, generaller ve küçük-burjuvalar, kapitalistler ve filistenler, kuş beyinliler, bütün inançlı hristiyanlar, ve İkinci ve İki Buçukuncu Enternasyonalin bütün şövalyeleri bu devrimi çılgınca kınasınlar. Hiç bir kin, kara çalma ve yalan dalgası, şu tarihi gerçeği, asırlardan ve binlerce yıllardan beri, ilk defa kölelerin, köle sahipleri arasındaki savaşa açıkça şu parola ile cevap vermelerini gözden saklayamaz: ganimet paylaşımı için mücadele eden köle sahipleri arasındaki bu savaşı, bütün ulusların kölelerinin, bütün ulusların köle sahiplerine karşı verecekleri bir savaşa dönüştürelim.

Belirsiz bir bekleyiş ve güçsüzlük içinde olan bu parola, asırlardan ve binlerce yıldan beri ilk defa açık ve kesin bir program, milyonlarca ezilenin, proletarya yönetiminde sürdürdükleri aktif bir mücadele durumuna geldi; bu, proletaryanın ilk zaferi, savaşları ortadan kaldırmak için verdiği mücadelede ilk zaferi oldu; bu, proletaryanın barışı ve savaşı, sermayenin kölelerinin zararına, ücretli işçilerin zararına, köylülerin zararına, emekçilerin zararına yapan

(*) Rusça «mir». Eski yazıya göre bu kelime farklı farklı yazılmakta ve «barış» yada «dünya» anlamına gelmekteydi.

çeşitli ulusların burjuvazisinin ittifakına karşı işçileri birleştirmek için verdiği mücadelede ilk zaferi oldu.

Bu ilk zafer, **daha henüz kesin bir zafer değildir** ve Ekim devrimimiz, işitilmemiş güçlükler ve mahrumiyetler, isimsiz ızdıraplar pahasına ve bizim tarafımızdan yapılan büyük hatalardan ve uğrılan bir çok başarısızlıklardan sonra zafere ulaştı. Geri kalmış bir ülke için, dünyanın en güçlü ve en ileri ülkeleri tarafından sürdürülen emperyalist savaşlardan, hatasız ve başarısız zaferle çıkmanın çaresi! Hatalarımızı öğrenmekten korkmuyoruz; düzeltmeyi öğrenmek için bunları açık görürlükle kavriyoruz. Fakat her şeye rağmen bir olgu kazanılmış oluyor: asırlardan ve binlerce yıldan beri, köle sahipleri arasındaki savaşa, kölelerin her türden ve her çeşitten köle sahiplerine karşı bir devrimle «cevap vermeleri» vadi **sonuna kadar gerçekleştirilmiş** ve bütün güçlüklerle rağmen gerçekleştirilmeye devam ediyor.

Bu esere başlayan biziz. Hangi ulusun proleterleri, ne zaman, ne kadar süre içinde bunu sonuçlandıracaklar, bunun önemi yok. Önemli olan, buzların kırılması, yolun açılması, yolun çizilmesidir.

Japon «vatanını» Amerikaya karşı, Amerikan «vatanını» Japonyaya karşı, Fransa «vatanını» İngiltereye karşı, v.d. «savunan» bütün ülkelerin kapitalist bayları, iki yüzlü uygulamalarına devam ediniz! İkinci ve İki Buçukuncu Enternasyonalin şövalyeleri, bütün dünyanın küçük-burjuvaları, pasifist filistenleri ile beraber, yeni «Basel Manifesto»ları(2) (1912 Basel Manifestosu modeline uygun) ilan ederek emperyalist savaşlara karşı mücadele çarelerini «el çabukluğu ile yok etmeye» devam ediniz. **İlk bolşevik devrim**, dünya yüzündeki **ilk yüz milyon insanı**, emperyalist savaştan, emperyalist dünyadan kopardı. Gelecekteki devrimler, bütün insanlığı, bu savaşlardan ve bu dünyadan koparacaktır.

Son, en önemli, en güç ve en az tamamlanmış görev, ekonomik yapının yükseltilmesi, yeni yapının, sosyalist yapının temellerinin, yıkılmış feodal yapı ve yarı-yıkılmış kapitalist yapı yerine atılmasıdır. Biz, işte bu en önemli ve en güç görevi yerine getirirken, en fazla başarısızlığa uğradık ve en fazla hatayı yaptık. Dünyada önceki olmayan bu önemde bir esere girişirken, hata yapmamanın ve başarısızlığa uğramamanın çaresi! Fakat, biz bu esere giriştik. Bu esere devam ediyoruz. Bugün, özellikle «yeni ekonomik politikamızla» (NEP), bir seri hatamızı düzeltiyoruz; bir küçük köylüler ülkesinde, hata yapmaksızın, sosyalist yapıyı inşa etmeye nasıl devam edilmesi gerektiğini öğreniyoruz.

Güçlükler çok büyüktür. Bizim, büyük güçlüklerle mücadele etme alışkanlığımız vardır. Düşmanlarımız, bizim için boşuna «kaya

gibi sert» dememişler ve bizi bir «kemik-kıran politika»sının temsilcileri olarak boşuna isimlendirmemişlerdir. Fakat, biz devrim için gerekli bir başka sanatı da -en azından belli bir dereceye kadar- öğrendik: yumuşak (supl) olmak sanatı, eğer eski yol, o dönem için artık uygun değil, amacımıza varmak için, başka bir yol seçerek, değişen objektif koşulları hesaba katmak aniden, hızla taktik değiştirmeyi bilmek sanatı. Halkın coşkun heyecanını -önce siyasal sonra askeri- uyandıran biz, bu heyecan dalgası ile, siyasal görevler askeri görevler kadar büyük, ekonomik görevleri de, doğrudan doğruya bu heyecan dalgasından yararlanarak gerçekleştirebileceğimizi hesap ediyorduk. Bir küçük üreticiler ülkesinde, üretimi ve ürünlerin devlet tarafından bölüştürülmesini, proletarya devletinin hızlı emirleri ile, komünist tarzda gerçekleştirebileceğimizi hesap ediyorduk, veya belki de daha doğrusu, yetersiz bir hesapla düşünüyorduk. Hayat, hatamızı gösterdi. Bir seri ara derecenin zorunlu olduğu ortaya çıktı: komünizme geçişi -uzun yıllar sürecek bir çalışma ile- hazırlamak için devlet kapitalizmi ve sosyalizm gerekiyordu. Bir küçük üreticiler ülkesinde, devlet kapitalizminden geçerek sosyalizme varmayı sağlayacak, sağlam köprüleri inşa edebilmek için, herşeyden önce gerekli olan, doğrudan doğruya heyecana, coşkuya dayanmak değil, fakat devrim tarafından yaratılan coşkuyu, heyecanı, kişisel çıkar ve avantaj vasıtası ile ve dengeli yönetim ilkesini birleştirip uygulamaktır. Başka türlü komünizme yaklaşamazsınız; başka türlü, on milyonlarca insanı komünizme götüremezsiniz. İşte, hayatın bize gösterdiği budur. İşte devrimin objektif yürüyüşünün bize gösterdiği budur. Bu üç yada dört yılda keskin dönemlerden (ne zaman keskin bir dönem ortaya çıkarsa) geçmeyi öğrenen biz, yeni dönemeci de, «yeni ekonomik politikayı»da gayretle, dikkatle, titizlikle (daha henüz yeterince gayretle, dikkatle ve titizlikle olmamakla beraber) öğrenmeye çalışıyoruz. Proletarya devleti, dikkatli, özenli ve usta bir «patron», özenli bir toptancı tüccar olmak zorundadır -aksi halde, bu küçük üreticiler ülkesini ekonomik olarak ayağa kaldıramıyacaktır-. Bugün, şu andaki koşullarda kapitalist Batının (bu an için daha henüz kapitalist) yanında, başka türlü komünizme geçilemeyecektir. Bir toptancı tüccar, gök yerden ne kadar uzaksa, komünizmden o kadar uzak bir ekonomik tip gibi görünür. Fakat bu, özellikle yaşayan gerçeklik içinde, devlet kapitalizminden geçerek, küçük köylü işletmesinden sosyalizme götüren yolun çelişkilerinden biridir. Kişisel çıkarın, üretimi artırma etkisi vardır; bize herşeyden önce ve ne pahasına olursa olsun gerekli olan, üretimi artırmaktır. Toptan ticaret, küçük köylülerin çıkarlarına uygun gelerek, onları birleştirerek bir üst düzey olan bundan sonraki şu dereceye getirerek, ekonomik açıdan milyonlarcasını biraraya getirir: bizzat üretim içinde çeşitli

birleşme ve toplanma biçimleri. Yeni ekonomik politikamızın zorunlu yeniden örgütlenmesine şimdiden girişmiş bulunuyoruz. Daha şimdiden bu alanda, büyük olmadığı bir gerçek olan, fakat kısmen de olsa karşı çıkılmaz bazı başarılar elde ettik. «Yeni» bilimin bu alandaki hazırlık dersini bitiriyoruz. Bunu, sebatla ve sarsılmadan öğrenmeye çalışarak, her adımımızdan elde ettiğimiz deneyle doğru olup olmadığını araştırarak, bir çok defa tekrardan başlamaktan, hatalarımızı düzeltmekten korkmadan yapıyoruz; daha yüksek sınıflara geçeceğimiz duygusunun nüfus etmesine sıkı sıkıya bağlanıyoruz.

Dünya ekonomik ve siyasal koşulları, süreci istediğimizden çok daha uzun ve çok daha çetin kılmakla beraber, «dersimizin» bütününü takip edeceğiz. Ne pahasına olursa olsun, geçiş döneminin acıları, felaketleri, açlığı, yıkımları ne kadar zahmetli olursa olsun, kendimizi yılgınlığa kaptırmıyacağız ve eserimizi son zaferine kadar sürdüreceğiz.

14.X.1921
234 No'lu «Pravda»
18 Ekim 1921.
İmza : N. Lénin.

V. Lénine, Oeuvres.
Paris-Moscou.
t. 33-pp. 43-52

DİP NOTLAR :

- (1) İki Buçukuncu Enternasyonal : (Sosyalist Partilerin Uluslararası Birliği) : Kitlelerin baskısı ile İkinci Enternasyonal'den kopmak zorunda kalan merkez-sosyalist grup ve partileri kapsayan uluslararası örgüt; 1921 Şubatında Viyana'da kuruldu. İkinci Enternasyonal kuru lafla eleştiren bu örgütün liderleri, gerçekte, proletarya hareketinin temel sorunları ile ilgili konularda, oportünist, ayrılıkçı bir siyaset gütmekte ve örgütlerini, komünistlerin işçilerin arasında etkinliğini engellemek için kullanmaktaydılar.

1924 Mayısında, özde bir ayrılıkları olmayan İkinci Enternasyonal ile İki Buçukuncu Enternasyonal birleştiler ve Sosyalist İşçi Enternasyonalini oluşturdular.

- (2) Basel Manifestosu: 24-25 Kasım 1912'de, Basel'de toplanan Olağanüstü Uluslararası Sosyalist Enternasyonal Kongresinin savaş konusunda kabul ettiği manifesto. Manifesto, emperyalistlerin hazırlıklarının içerdiği dünya savaşı tehlikesini halklara duyurdu, bunların haydutluk niyetlerini açıkladı ve ülkelerin işçilerini, «emperyalizmin karşısına uluslararası proletarya dayanışması ile çıkmaları» gerektiği şeklinde, kararlı bir barış mücadelesi sürdürmeye çağırdı.

Basel Manifestosu, Stuttgart Kongresine (1907) Lenin tarafından önerilen bir tezi temel alıyordu: emperyalist savaş patlak verdiğinde sosyalistler, kapitalizmin yıkılmasını, ekonomik ve siyasal krizle çabuklaştırarak, sosyalist devrim için mücadele edeceklerdi.

DÜZELTME

YORUM yazımızda, ilginç bir dizgi hatası olmuştur. Bas-kı sırasında farkettiğimiz bu hatayı düzeltir, okuyucularımızdan özür dileriz.

Yorum'un dördüncü satırındaki «başbakanlık» kelimesi «başkanlık» olacaktır.

ÜRÜN

koral yayınları

Amilcar Cabral

GİNE'DE DEVRİM

bir Afrika halkının kurtuluş
mücadelesi

Türkçesi : Defne Behramoğlu

İsteme adresi : PK. 907 İSTANBUL FİATİ : 15 Lira